

ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ

Η σύγχρονη
μέγιστη απειλή

ΑΛΛΑΓΗ

για την επιβίωση
του πλανήτη

23 κείμενα ειδικών
επιστημόνων,
πολιτικών στελεχών,
ακτιβιστών και
εκπροσώπων
περιβαλλοντικών
οργανώσεων

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
Ελένη Πορτάλιου

ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ «ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ», ΙΟΥΝΙΟΣ 2021

Διευθυντής:

Νικόλας Βουλέλης

Διευθυντής σύνταξης:

Σωτήρης Μανιάτης

Υπεύθυνος φύλλου Σαββατοκύριακου:

Τάσος Παππάς

Δημιουργία εξωφύλλου:

Αντώνης Θωμάς

ISBN: 978-618-5334-70-3

ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

Η σύγχρονη μέγιστη απειλή
για την επιβίωση του πλανήτη

23 κείμενα ειδικών επιστημόνων,
πολιτικών στελεχών, ακτιβιστών και εκπροσώπων
περιβαλλοντικών οργανώσεων

Επιμέλεια:
Ελένη Πορτάλιου

ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΕΝΘΕΤΟ της *Εφημερίδας των Συντακτών* προέκυψε από τη συνεργασία του Ευτύχη Μπιτσάκη, με την επιμελήτρια της έκδοσης Ελένη Πορτάλιου που έχει και την ευθύνη της συνάντησης των συγγραφέων στο αφιέρωμα για την Κλιματική Αλλαγή.

Ευχαριστούμε θερμά την Εφημερίδα των Συντακτών για την έκδοση αυτής της εργασίας, που πιστεύουμε ότι παρουσιάζει πολύπλευρα το θέμα της Κλιματικής Αλλαγής, η οποία αποτελεί τη μέγιστη απειλή για την επιβίωση του πλανήτη, των ανθρώπων και όλων των όντων που τον κατοικούν. Οι αρμόδιοι επιστημονικοί φορείς κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου για την άμεση λήψη μέτρων εντός της επόμενης οκταετίας. Ευτυχώς αρκετές χώρες είναι ευαισθητοποιημένες αλλά ο χρόνος τρέχει και η πανδημία του κορονοϊού περιόρισε, προς στιγμήν ελπίζουμε, την εφαρμογή δραστικών πολιτικών.

Παρά την ύπαρξη αντιστάσεων και κινημάτων που θέτουν το πρόβλημα, η χώρα μας παραμένει αδιάφορη, ενώ οι εφαρμόζομενες κυβερνητικές πολιτικές για τις επενδύσεις οδηγούν σε περαιτέρω κλιματική καταστροφή.

Ελπίζουμε ότι το αφιέρωμα με 23 κείμενα, που αναδεικνύουν τόσο βασικές πλευρές της κλιματικής κρίσης όσο και αντιστάσεις απέναντι σε αντιπεριβαλλοντικά έργα και ημέρες των κυβερνώντων, θα παρουσιάσει μια κατά το δυνατόν σφαιρική εικόνα για τα δεδομένα της Κλιματικής Αλλαγής στη χώρα μας και γενικότερα.

ΕΛΕΝΗ ΠΟΡΤΑΛΙΟΥ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΚΑΙ ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

A. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Μπιτσάκης Ευτύχης

Κλιματική Αλλαγή και η έννοια της προόδου. 11

Γιαννακόπουλος Χρήστος,

Ερευνώντας την κλιματική αλλαγή και τις επιπτώσεις της ... 13

Κόκκαλης Πέτρος

*Κλίμα: χαράζουμε μια κοινή πορεία ανθρωπισμού
και επιβίωσης 19*

Νάντσου Θεοδότα

*Κλιματική κρίση: παγκόσμια πρόκληση επιβίωσης
και αλλαγής παραδείγματος 23*

Χρυσόγελος Νίκος

*Κλιματική κρίση και δίκαιη πράσινη μετάβαση:
οι βασικές πολιτικές αντιπαραθέσεις στον αιώνα μας 31*

Σπανούδη Δέσποινα

Κλίμα, πανδημία και περιβαλλοντική κρίση 39

Πορτάλιου Ελένη

*Η κλιματική κρίση απειλεί την ύπαρξη του πλανήτη.
Πράσινες εναλλακτικές πολιτικές τώρα! 47*

B. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ

Παπαδημητρίου Γιάννης

Οι εξορύξεις υδρογονανθράκων και τα εμπόδια 55

Λιάλιος Γιώργος

Οι περιοχές Natura και το δημόσιο συμφέρον 61

Κεφαλάς Τάσος

*Αχελώος: εξακολουθητικός «στόχος»
των αναπτυξιολάγων, για σαράντα, σχεδόν, χρόνια 69*

Σωτηροπούλου Βαγγελιώ

*Καύση - «ενεργειακή αξιοποίηση» των απορριμμάτων.
Λύση ή πρόβλημα; 75*

Διονέλλης Μάριος

Αντιπεριβαλλοντικά τα αιολικά
και με τη βούλα της επιστήμης 81

Σύλλογος Αρκάδων Ορειβατών Οικολόγων

Μαίναλο και Λύκαιο όρος, κινδυνεύουν από
την επέλαση δεκάδων αιολικών βιομηχανικών μονάδων 89

Συρμαλένιος Νίκος

Άνδρος: ας μην επιτρέψουμε τετελεσμένες καταστάσεις 93

Κώτσιας Θωμάς

Ευρυτανία πεθαίνω μαζί σου,
πεθαίνεις μαζί μου κι εσύ 97

Επιμελητήριο Περιβάλλοντος

Άγραφα 101

Save Tinos

Η καταστροφή των βουνών και των νησιών μας - Τήνος ... 107

Μπινιάρης Θανάσης

Αιολικά Πάρκα στην Ν. Καρυστία 113

Σταμέλλος Στέφανος

Ο αγώνας για τη ματαίωση των σχεδίων
εγκατάστασης ανεμογεννητριών στην Οίτη 117

Δίκτυο Φορέων και Πολιτών

για την προστασία του Ασπροποτάμου

Όχι στην εγκατάσταση αιολικών στον Ασπροπόταμο 121

Παπασαράντης Άκης

Απειλούνται οι νησίδες Κίναρος και Λέβιθα 125

Πορτάλιου Ελένη

20.09.2019 Παγκόσμια Ημέρα Διαμαρτυρίας
για την Κλιματική Αλλαγή 129

Πορτάλιου Ελένη

Κινητοποιήσεις για περιβαλλοντικά θέματα στην Αθήνα 138

Κλιματική Αλλαγή και η έννοια της προόδου

Του Ευτύχη Μπιτσάκη*

Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ - τεχνολογική πρόοδος είναι κατ' αρχήν και αναγκαία και θετική. Όμως η πρόοδος, έννοια-σύνθημα της πολιτικής προπαγάνδας, έχει, όπως ο αρχαίος Ιανός δύο όψεις: τη θετική δημιουργική και την καταστροφική.

Το σημερινό ένθετο περιλαμβάνει κείμενα γραμμένα από ατομικούς ερευνητές, τεχνικούς, πανεπιστημιακούς, νομικούς, εκπαιδευτικούς, δημοσιογράφους και από συλλογικότητες, όπως ο Σύλλογος Αρκάδων Ορειβατών Οικολόγων, το Επιμελητήριο Περιβάλλοντος και το Δίκτυο Φορέων και Πολιτών για την προσασία του Ασπροποτάμου.

Ποια είναι τα προβλήματα - θέματα τα οποία αποτελούν αντικείμενο μελέτης; Σημειώνουμε τα κυριότερα: μελέτη της Κλιματικής Αλλαγής, προβλήματα που προκύπτουν από την εγκατάσταση ανεμογεννητριών και εξόρυξης υδρογονανθράκων, καταστροφή περιοχών χαρακτηρισμένων Natura, εγκατάσταση αιολικών πάρκων σε παρθένες περιοχές όπως η Οίτη, τα Άγραφα, νησιά όπως η Τήνος και πολλά άλλα. Η συνεχιζόμενη πανδημία δημιουργεί νέα προβλήματα. Πώς όμως αντιμετωπίζονται και πώς θα έπρεπε να αντιμετωπιστούν; Τέλος, πώς πρέπει ν' αντιμετωπιστεί το συνολικό πρόβλημα της επιβίωσης του ανθρώπινου είδους που οι συνθήκες ζωής του υποβαθμίζονται συνεχώς, γεγονός το οποίο θέτει θέμα αλλαγής παραδείγματος, δηλαδή αλλαγή των σχέσεων του ανθρώπου με το «ανόργανο σώμα» του: τη φύση;

Το οικολογικό πρόβλημα οξύνθηκε κατά την τελευταία δεκαετία στην ανεπτυγμένη καπιταλιστική κοινωνία. Η Ελλάδα, κατεστραμμένη από τον πόλεμο, τη γερμανική κατοχή και τον εμφύλιο, είχε ανάγκη από ένα πρόγραμμα τεχνολογικής και οικολογικής ανασυγκρότησης. Η ελληνική Αριστερά μελέτησε το πρόβλημα και κατέρριψε τον αστικό μύθο της φτωχής ψωροκώσταινας. Η

«Εταιρεία Επιστήμη - Ανοικοδόμηση» συγκέντρωσε τότε πολλούς από τους πιο σημαντικούς ειδικούς και επιστήμονες. Το περιοδικό «Ανταίος» δημοσίευε τακτικά άρθρα και μελέτες για τα προβλήματα της προοδευτικής ανασυγκρότησης και προόδου της χώρας. Αλλά ο εμφύλιος, οργανωμένος από το αντιδραστικό τμήμα της αστικής τάξης και τους ξένους επικυρίαρχους Άγγλους και στη συνέχεια Αμερικανούς ανέκοψε βίαια αυτή την προσπάθεια. Η «Εταιρεία Επιστήμη - Ανοικοδόμηση» έπαψε να υπάρχει ουσιαστικά, ο «Ανταίος» έκλεισε, ο Μπάτσης, βασικός μελετητής των προβλημάτων μιας προοδευτικής ανοικοδόμησης, εκτελέστηκε μαζί με τους συντρόφους του Αργυριάδη, Καλούμενο και Μπελογιάννη.

Δεν είναι τυχαίο ότι η Αριστερά πρωτοστάτησε στη μελέτη των προβλημάτων της προοδευτικής ανοικοδόμησης. Η σχετική πρωτοβουλία δεν ήταν περιστασιακή. Τα προβλήματα του περιβάλλοντος, των συνθηκών εργασίας και διαβίωσης της εργατικής τάξης απασχόλησαν εξ αρχής τους κλασικούς του μαρξισμού. Να υπενθυμίσουμε το πρωτοποριακό βιβλίο του Ένγκελς για την «Κατάσταση της εργατικής τάξης της Αγγλίας». Επίσης, να σημειώσουμε ότι το «Κεφάλαιο» του Μαρξ περιλαμβάνει παρατηρήσεις και αναλύσεις για την αθλιότητα των συνθηκών εργασίας των εργατών, για την περιβαλλοντική καταστροφή από τον αναπτυσσόμενο καπιταλισμό και για την ανθρώπινη υποβάθμιση και αλλοτρίωση τόσο στον χώρο παραγωγής όσο και στην καθημερινή διαβίωση.

Τα προβλήματα του περιβάλλοντος - το οντολογικό οξύθυγκαν με καθυστέρηση στη χώρα μας λόγω της σχετικής υποανάπτυξης και των επιρροών της κυρίαρχης ιδεολογίας. Αλλά στον βαθμό που μελετήθηκαν από τους αστούς, μελετήθηκαν από τη σκοπιά της εργατικής τάξης. Έτσι η έννοια πρόοδος μεταλλάχθηκε σε έννοια που αφορούσε την αστική τεχνολογική πρόοδο ενώ αδιαφορούσε για τις κοινωνικές και ανθρωπιστικές συνέπειές της.

* Πανεπιστημιακός, φυσικός, χημικός, συγγραφέας και φιλόσοφος

Ερευνώντας την κλιματική αλλαγή και τις επιπτώσεις της

Του δρος Χρήστου Γιαννακόπουλου*

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 150 χρόνια ο πλανήτης μας γνωρίζει μια συστηματική αύξηση της θερμοκρασίας κατά περίπου 1 βαθμό Κελσίου, η οποία είναι πιο έντονη την τελευταία 50ετία. Αυτή σχετίζεται άμεσα με την αύξηση των επιπέδων των θερμοκηπικών αερίων (διοξείδιο του άνθρακα, μεθάνιο, όζον, υδρατμοί) που απορροφούν την εξερχόμενη από τη γη ακτινοβολία και την επανεκπέμπουν, θερμαίνοντας την επιφάνεια της γης και την κατώτερη ατμόσφαιρα. Η αύξηση της θερμοκρασίας συνοδεύεται από ακραία φαινόμενα καθώς και αύξηση της στάθμης και της θερμοκρασίας της θάλασσας. Ο ρυθμός αύξησης της στάθμης της θάλασσας κατά τον 20ό αιώνα ήταν 1.7 mm τον χρόνο, μεταξύ 1900 και 2010 και 3.2 mm τον χρόνο, μεταξύ 1993 και 2010. Οι ακραίες κλιματικές μεταβολές έχουν προκαλέσει σε παγκόσμιο επίπεδο, τη δεκαετία 2005-2014, οικονομικές απώλειες της τάξης του 1 τρισεκατομμυρίου ευρώ αυξημένες κατά 10 φορές σχετικά με τη δεκαετία του 1970.

Το ιστορικό κλιματικό αρχείο του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών, με αδιάλειπτες καταγραφές από τα μέσα του 19ου αιώνα μέχρι σήμερα, παρέχει τη δυνατότητα μελέτης των κλιματικών μεταβολών σε εκατονταετή και πλέον κλίμακα. Σύμφωνα με το αρχείο, η δεκαετία 2011-2020 είναι συνολικά η θερμότερη όλων των εποχών ενώ και τα έξι θερμότερα έτη των τελευταίων 160 χρόνων στην Αθήνα σημειώθηκαν σε αυτή τη δεκαετία, η οποία είναι ήδη κατά 1.5°C θερμότερη σε σχέση με τη μέση θερμοκρασία της προβιομηχανικής περιόδου 1860-1900. Εύλογα αυτό προκαλεί ανησυχία για τη δυνατότητα επίτευξης των στόχων που τέθηκαν στη Συμφωνία του Παρισιού για το Κλίμα ώστε να περιοριστεί η αύξηση της παγκόσμιας θερμοκρασίας τον τρέχοντα αιώνα κάτω από 1.5°C σε σχέση με την προβιομηχανική περίοδο. Όσον αφορά τη βροχόπτωση, η σύγκριση της

τελευταίας 30ετίας (1991-2020) σε σχέση με την προηγούμενη της (1961-1990) έδειξε ότι η συχνότητα εμφάνισης ημερών με έντονη βροχόπτωση (> 30 χιλιοστά/μέρα) διπλασιάστηκε κατά την τελευταία 30ετία, καταδεικνύοντας την αύξηση της ραγδαίοτητας των βροχοπτώσεων στην περιοχή.

Η περιοχή μας, η Μεσόγειος και η ειδικότερα η ανατολική λεκάνη της, είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη στην κλιματική αλλαγή. Βρίσκεται στο σταυροδρόμι πολιτισμών αλλά και ατμοσφαιρικών διεργασιών, επηρεαζόμενη τόσο από τροπικά όσο και από πολικά συστήματα αερίων μαζών. Για την Ελλάδα, τα κλιματικά μοντέλα για ένα μέτριο σενάριο προβλέπουν αύξηση της θερμοκρασίας έως 4.0°C ειδικά τη θερινή περίοδο, με μείωση της βροχόπτωσης κατά περίπου 30% μέχρι τα τέλη του αιώνα. Χαρακτηριστικά προβλέπεται ότι οι θερμότερες μέρες στην Αθήνα τους τωρινούς καλοκαιρινούς μήνες θα είναι οι δροσερότερες στα τέλη του 2100. Ο συνδυασμός υψηλότερων θερμοκρασιών με περισσότερη ξηρασία, που αναμένονται στην ευρύτερη περιοχή μας, θα προκαλέσουν αύξηση του κινδύνου εκδήλωσης πυρκαγιάς η οποία θα φτάνει έως και 45 επιπλέον ημέρες ανά έτος σε πολλές ηπειρωτικές περιοχές.

Στον γεωργικό τομέα στην Ελλάδα, η αύξηση της θερμοκρασίας αναμένεται να επηρεάσει θετικά τη διάρκεια της καλλιεργητικής περιόδου με αύξηση της χρονικής διάρκειάς της κατά 15-35 ημέρες. Παρ' όλα αυτά, οι ακραίες θερμοκρασίες και η

Φονική πλημμύρα Δυτικής Αττικής: 19 νεκροί

περίοδοι ξηρασίας θα αυξηθούν, «πιέζοντας» τα υδατικά αποθέματα περιοχών και οδηγώντας σε υποβάθμιση των γεωργικών εδαφών λόγω του φαινομένου της ερημοποίησης. Προβλέπεται επιπλέον αύξηση της έντασης και συχνότητας πλημμυρικών φαινομένων, καθώς και άνοδος της στάθμης της θάλασσας στις παράκτιες γεωργικές εκτάσεις, με αποτέλεσμα την υφαλμύρωση των εδαφών. Συνέπεια των παραπάνω είναι η αδυναμία ανάπτυξης καλλιεργειών υψηλών υδατικών απαιτήσεων, η μείωση της βιοποικιλότητας και η πιθανή ανάγκη για αλλαγές στα είδη των καλλιεργειών. Σε εθνικό επίπεδο η Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, προτάσσει την ανάδειξη μέτρων προσαρμογής, κυρίως σε παραδοσιακές καλλιέργειες με σημαντικό οικονομικό και κοινωνικό ενδιαφέρον, όπως η ελαιοκαλλιέργεια και η αμπελοκαλλιέργεια.

Η τρωτότητα του πληθυσμού στις επιπτώσεις του κλίματος επηρεάζεται έντονα από την πληθυσμιακή πυκνότητα, το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης, την κατανομή του εισοδήματος, τις τοπικές περιβαλλοντικές συνθήκες, καθώς και από την ποιότητα και τη διαθεσιμότητα των συστημάτων δημόσιας υγείας. Τα αστικά κέντρα, λόγω των πυκνοκατοικημένων περιοχών τους και των περιορισμένων χώρων πρασίνου, τον μεγάλο αριθμό φτωχών και ηλικιωμένων κατοίκων τους καθώς και της εξάρτησής τους από υποδομές ζωτικής σημασίας και δίκτυα, είναι

εξαιρετικά ευάλωτα. Στην Ελλάδα, οι ακραίες θερμοκρασίες και τα φαινόμενα καύσωνα θα συμβάλουν άμεσα (μέσω της θερμικής καταπόνησης) και έμμεσα (μέσω αυξημένων επιπέδων όζοντος και άλλων ρύπων) σε αύξηση του αριθμού ασθενειών του καρδιοαναπνευστικού συστήματος, καθώς και των θανάτων ιδίως ηλικιωμένων, παιδιών, ατόμων με χρόνια νοσήματα και ευάλωτων κοινωνικά ομάδων, κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Ειδικότερα, προβλέπεται 2% αύξηση της θνησιμότητας για κάθε 1°C αύξηση της θερμοκρασίας. Οι πλημμύρες με τη σειρά τους μπορεί να έχουν επιπτώσεις στις υποδομές ύδρευσης, μολύνοντας τις προμήθειες πόσιμου νερού και αυξάνοντας τον κίνδυνο ασθενειών που μεταδίδονται από το νερό. Επίσης, έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην ψυχική υγεία για άτομα που βιώνουν απώλεια εισοδήματος, στέγης και καταστροφές σε δημόσιες υποδομές. Οι κλιματικές αλλαγές μπορούν να επιμηκύνουν τις εποχές μετάδοσης των κουνουπιών και τη γεωγραφική κατανομή ασθενειών ενώ ορισμένα τοξικά θαλάσσια είδη θα μπορούσαν να επεκτείνουν το εύρος της κατανομής τους. Τα συστήματα υγείας καλούνται να αντιμετωπίσουν την κλιματική αλλαγή κάτω από φθίνουσες πηγές χρηματοδότησης, στο πλαίσιο ενός ολοένα και πιο γερασμένου πληθυσμού, της αύξησης των μεταδοτικών ασθενειών και των μεταναστευτικών ροών σε χώρες της Μεσογείου.

Σύμφωνα με την Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδας του 2011, σε περίπτωση μη λήψης μέτρων, οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής μπορεί να στοιχήσουν στην Ελληνική Οικονομία έως και 700 δισεκατομμύρια ευρώ μέχρι τα τέλη του αιώνα ενώ με την εφαρμογή κατάλληλων προγραμμάτων προσαρμογής αυτό το κόστος μπορεί να μειωθεί στα 400 δισ. ευρώ. Εάν επιπλέον ληφθούν μέτρα για τη μείωση των αερίων του θερμοκηπίου παγκοσμίως, το κόστος αυτό θα μειωθεί ακόμα περισσότερο.

Το εθνικό δίκτυο CLIMPACT (www.climpact.gr) που αποτελείται από έντεκα εμβληματικούς, επιστημονικούς φορείς, με συντονιστή το Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών, επιδιώκει τη δημιουργία διεπιστημονικής κοινοπραξίας, που θα αποτελέσει το κύριο συμβουλευτικό όργανο για την Πολιτεία και τους πολίτες σε θέματα επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.

Η Εθνική Στρατηγική και τα Περιφερειακά Σχέδια για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή αποτελούν τα κύρια εργαλεία για την αντιμετώπιση των μελλοντικών κλιματικών συνθηκών και προκλήσεων. Το έργο LIFE-IP AdaptInGR (adaptivegreece.gr) φιλοδοξεί να ενισχύσει την εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής και των Περιφερειακών Σχεδίων για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή και να προετοιμάσει το έδαφος για την αναθεώρησή τους μετά το 2026, με κατάλληλες δράσεις σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

**Διευθυντής Ερευνών Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών*

Κλίμα: χαράζουμε μια κοινή πορεία ανθρωπισμού και επιβίωσης

Του Πέτρου Κόκκαλη*

Ο ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ της Κλιματικής Ουδετερότητας για το 2050 είναι ένας υπαρκτικός στόχος για την ανθρωπότητα. Μιλάμε για τη μετάβαση σε μία ρυθμισμένη δραστηριότητα όπου οι εκπομπές άνθρακα θα είναι ισοσκελισμένες με τις δυνατότητες απορρόφησής τους από το τοπικό οικοσύστημα. Η κλιματική ουδετερότητα απαιτεί καινοτομία σε όλα τα επίπεδα, όχι μόνο στην τεχνολογία.

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία αποτελεί τον οδικό χάρτη σε αυτή την πορεία, με την ελπίδα ότι τα κράτη των άλλων ηπείρων θα ακολουθήσουν το θετικό παράδειγμα της Ευρώπης, καθώς η Κλιματική Αλλαγή δεν περιορίζεται από σύνορα – μοιραζόμαστε όλοι τον ίδιο πλανήτη. Αν δεν δούμε αντίστοιχες προσπάθειες και δεσμεύσεις από τη διεθνή κοινότητα δεν θα υπάρξει αποτέλεσμα. Σε αυτό το πλαίσιο, η εκλογή Μπάιντεν και η επαναφορά των ΗΠΑ στη Συμφωνία του Παρισιού είναι ένα πολύ αισιόδοξο γεγονός σε μια πολύ δύσκολη συγκυρία.

Πρωταρχικός στόχος της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας είναι η αποφυγή του κλιματικού εφιάλτη που έχουν προδιαγράψει οι πράξεις και οι επιλογές μας μέχρι σήμερα, αποτελώντας παράλληλα ένα συνεκτικό σχέδιο ριζοσπαστικών αλλαγών για μια τριπλή ανάκαμψη: περιβαλλοντική, κοινωνική και οικονομική. Δεν μπορούμε να συνεχίσουμε να αγνοούμε τα επιστημονικά δεδομένα που ήταν σαφή εδώ και δεκαετίες, ειδικά όταν τα τελευταία χρόνια παρατηρείται δραματική επιτάχυνση του φαινομένου με πολύ μεγαλύτερη ένταση, γεγονός που καθιστά τη θετική παρέμβασή μας επιτακτική.

Ο Κλιματικός Νόμος δίνει το κανονιστικό πλαίσιο των στόχων της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, ένα πραγματικό υπόδειγμα πολιτικής καινοτομίας που θα τεθεί σε ισχύ πολύ σύντομα. Είναι μια μακροχρόνια δέσμευση της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ό,τι αφορά

το πλαίσιο και την κατεύθυνση όλων μας. Αποφασίστηκε με ευρεία συναίνεση, έχει μακροχρόνιους στόχους και δεν θα μεταβάλλεται άρδην από τον κάθε εκλογικό κύκλο.

Η Κλιματική Ουδετερότητα πρέπει να επιτευχθεί εκτός από το επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και από κάθε κράτος ξεχωριστά μέχρι το 2050, με τις διακριτές αλλαγές που πρέπει να κάνει αναλόγως της δικής του δραστηριότητας. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει:

- να τεθούν τουλάχιστον δύο ενδιάμεσοι στόχοι και ορόσημα ελέγχου της προόδου που επιτυγχάνεται, το 2023 και το 2040
- να δημιουργηθεί το Κλιματικό Συμβούλιο, ως ανεξάρτητος επισημονικός φορέας που θα εξετάζει και θα κατευθύνει αυτή την πρόοδο

- να εξειδικευτεί η εθνική και περιφερειακή πολιτική προσαρμογής
- να μεταμορφώσουμε τον χρηματοπιστωτικό τομέα ούτως ώστε να μπορεί να ακολουθήσει και να συμβάλλει στο νέο περιβάλλον οικονομικής δραστηριότητας

- να εξασφαλιστεί η συνοχή των δημόσιων και ιδιωτικών χρηματοδοτικών ροών.

Όρος για τα παραπάνω είναι η συμμετοχή των πολιτών και των οργανώσεων ή φορέων τους με διαφάνεια, με δυνατότητα να προσφύγουν στην εθνική και ευρωπαϊκή Δικαιοσύνη όταν δεν τηρείται ο Κλιματικός Νόμος, καθιστώντας τον πραγματικά δεσμευτικό πλαίσιο.

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία ως οδικός χάρτης κατάφερε να σπάσει τα κομματικά και πολιτικά στεγανά, αποτελώντας τη βάση για συναίνεση και κοινή δράση των δημοκρατικών δυνάμεων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, της Αριστεράς, των Πρασίνων και των Φιλελεύθερων, αλλά και των Σοσιαλιστών και κάποιων Συντηρητικών σε θέματα όπως είναι η αλλαγή και προσαρμογή της διατροφικής αλυσίδας, η φιλοδοξία της μηδενικής ρύπανσης, η μετάβαση στην ηλεκτροκίνηση, η αλλαγή του ενεργειακού μείγματος προς τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, οι αλλαγές στον χρηματοπιστωτικό τομέα αλλά και οι απαραίτητες νομοθετικές παρεμβάσεις. Πρέπει να έχουμε υπόψη ότι ο στόχος της κλιματικής ουδετερότητας θα επιτευχθεί με καινοτομία και νέες τεχνολογίες αλλά και με νέες πολιτικές συναινέσεις.

Ακόμη μία από τις επιτακτικές αλλαγές είναι η ανάγκη για ει-

λικρίνεια. Έχει παρέλθει ο καιρός που μπορούσε μία χώρα ή μία ένωση κρατών, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση, να δηλώνει «πράσινη» την ώρα που εξήγε τους ρύπους της σε χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου για να φανεί πράσινη. Πρέπει να γνωρίζουμε πού βρισκόμαστε και τι μένει να κάνουμε στον χρόνο που μας απομένει για να αναχαιτίσουμε την καταστροφή που μας επιφυλάσσει η χρόνια κλιματική αδράνεια παρά τα επιστημονικά δεδομένα τα οποία είχαμε στη διάθεσή μας. Η Ταξονομία, η κατηγοριοποίηση της ανθρώπινης δραστηριότητας αναλόγως της επιβάρυνσης στο φαινόμενο της Κλιματικής Αλλαγής, είναι ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία που έχουμε. Δυστυχώς η ελληνική κυβέρνηση έχει θέση οπισθοφυλακής, τάσσεται υπέρ της συνέχισης των ορυκτών καυσίμων.

Η Διακυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC) ζητά μείωση των εκπομπών του άνθρακα κατά 65%-70% κάτω των επιπέδων του 1990, μέχρι το 2030, προκειμένου να πετύχουμε τον στόχο του 2050 για κλιματική ουδετερότητα. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχουμε φτάσει να συμφωνήσουμε στο 55% – δεν είναι λίγο αλλά μπορούμε και καλύτερα.

Τα εργαλεία που θα χρειαστούμε σε αυτή τη μετάβαση μπορούν να παραχθούν – δεν υπάρχει τεχνολογική υστέρηση. Μέχρι πρότινος υπήρχε πολιτικό κενό στην περιγραφή και τη δημιουργία τους, το οποίο καλύπτεται, σε μεγάλο βαθμό, καθημερινά από τους θεσμικούς παράγοντες, τα αιτήματα των πολιτών και την αγορά.

Τέλος, δεν θα μπορούσα να μην αναφερθώ στην Covid-19, στην

«εποχή των πανδημιών» ως αποτέλεσμα της ακραίας απώλειας της βιοποικιλότητας, και στο τεράστιο άλμα του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας για την αντιμετώπισή της. Το TAA (RFF) αποτελεί από μόνο του έναν λόγο αισιοδοξίας για το μέλλον, αφού σηματοδοτεί την επιστροφή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις αρχές της αλληλεγγύης, της πολιτικής ενοποίησης, της επιθυμίας για ένα κοινό μέλλον και μια κοινή πολιτική υγείας, πλέον απαραίτητη, που απαντά και στις επιφυλάξεις οι οποίες εκφράστηκαν μετά το Brexit. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έρχεται με το TAA να χρηματοδοτήσει ένα πράσινο και ψηφιακό μέλλον με συνέπεια λόγων και έργων.

Όσα περιγράφουν αυτές οι πολιτικές είναι μόνο μία καλή αρχή προς τη σωστή κατεύθυνση. Η πραγματική ελπίδα θα υπάρξει όταν θα οδηγηθούμε σε πολλές μικρές και μεγάλες αλλαγές που δεν θα καθορίζονται απαραίτητα από κάποιο κανονιστικό πλαίσιο ή υποχρέωση. Όταν θα σκεφτόμαστε διαφορετικά στα θέματα τι καταναλώνουμε, πώς μετακινούμαστε, πώς θερμαινόμαστε ή δροσιζόμαστε, πώς καλλιεργούμε και πού μένουμε.

Είναι μια σπάνια στιγμή στην ιστορία της ανθρωπότητας. Ανέναντι σε μία σίγουρη καταστροφή ενώνουμε τη βούλησή μας, τους πολιτικούς μας φορείς, τα εθνικά και υπερεθνικά εργαλεία, που έχουμε δημιουργήσει μετά από δύο Παγκόσμιους Πολέμους και χαράζουμε μια κοινή πορεία ανθρωπισμού και επιβίωσης. Τα πράγματα είναι άσχημα αλλά μπορούμε να σταματήσουμε τη φθορά, να θωρακίσουμε τους πολίτες και τις κοινότητες που συγκροτούν και να χαράξουμε για τις επόμενες γενιές έναν βιώσιμο κόσμο με μέλλον.

* Ευρωβουλευτής ΣΥΡΙΖΑ-Π.Σ.

Κλιματική κρίση: παγκόσμια πρόκληση επιβίωσης και αλλαγής παραδείγματος

Της Θεοδότας Νάντσου*

ΤΟ 2020 έδειξε ξεκάθαρα την ανάγκη πάνδημης κινητοποίησης για τα μεγάλα προβλήματα του πλανήτη και της ανθρωπότητας. Έδειξε επίσης πως ο πήχης στις κρίσεις πρέπει να μπαίνει με οδηγό επιστημονικά δεδομένα που δημοσιοποιούνται χωρίς στεγανά και ελέγχονται ανοιχτά για την ακρίβεια και μεθοδολογική τους επάρκεια. Οι λύσεις όμως στα μεγάλα προβλήματα είναι πάντα πολιτικές. Οι κοινωνίες που αναπτύσσουν ανθεκτικότητα στα δύσκολα χρειάζονται χώρο για ευρύτερες συζητήσεις που δεν περιορίζονται στον επιστημονικό διάλογο. Συζητήσεις που αξιοποιούν τις κοινωνικές ελευθερίες ως πεδίο βαθύτερης κατανόησης του διακυβεύματος, διάπλασης των πιο αποτελεσματικών ρυθμίσεων και πολιτικών, και κοινωνικού ελέγχου της εφαρμογής τους. Κατά προτίμηση πολύ πριν οι κρίσεις «χτυπήσουν κόκκινο».

Ο κλιματικός πήχης είναι πολύ ψηλά

Η κλιματική κρίση φτάνει στο απειλητικό για τη ζωή, όπως τη γνωρίζουμε, κατώφλι της κατά 1,5°-2°C αύξησης της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη. Το σημείο αυτό είναι χωρίς καμία πλέον αμφιβολία η αρχή μιας ασταμάτητης κατάρρευσης του κλίματος και των οικοσυστημάτων που υποστηρίζουν τη ζωή στη Γη.

Σύμφωνα με τα ατμοσφαιρικά δεδομένα που έχουν καταγραφεί, «η μέση επιφανειακή θερμοκρασία της επιφάνειας του πλανήτη έχει αυξηθεί κατά 1,14 βαθμούς Κελσίου από το τέλος του 9ου αιώνα, μεταβολή που οφείλεται κατά κύριο λόγο στις αυξημένες εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα και άλλων αερίων στην ατμόσφαιρα. Το μεγαλύτερο μέρος της υπερθέρμανσης συνέβη τα τελευταία 40 χρόνια, με τα έξι θερμότερα να έχουν συμβεί από

το 2014 και μετά».¹ Οι επιπτώσεις αυτής της ανθρωπογενούς καταστροφικής αλλαγής του κλίματος ήδη είναι αισθητές: απώλεια θαλάσσιου πάγου, επιταχυμένη άνοδος της στάθμης της θάλασσας και εντονότερα και μεγαλύτερης διάρκειας ακραία καιρικά φαινόμενα, που προκαλούν σοβαρές ζημιές και απώλειες ζωής, και εντείνουν τις απειλές για τη βιοποικιλότητα.

Καθώς η κλιματική αλλαγή πλησιάζει σε καταστροφικά όρια, το περιθώριο για δράση συρρικνώνεται και η ανάγκη για κατεπείγοντα μέτρα αυξάνεται δραματικά.

Την ίδια στιγμή, μια άλλη κρίση χτυπάει τον πλανήτη. Η απώλεια βιοποικιλότητας και φυσικών πόρων εξελίσσεται με ρυθμούς στο όριο του συναγερμού. Σύμφωνα με την έκθεση «Ζωντανός πλανήτης 2020»,² τα μεγέθη των πληθυσμών θηλαστικών, πουλιών, ψαριών, αμφιβίων και ερπετών έχουν υποστεί δραματική μείωση 68% από το 1970.

Το 2021 είναι έτος-σταθμός για την κλιματική κρίση και για

1 NASA, «Global climate change – Vital signs of the planet. Facts». Τελευταία ενημέρωση: 5 Νοεμβρίου 2020. <https://climate.nasa.gov/evidence>.

2 WWF (2020), «Living Planet Report 2020 - Bending the curve of biodiversity loss», Almond, R.E.A., Grooten M. and Petersen, T. (Eds).

την προστασία της βιοποικιλότητας. Οι διεθνείς διασκέψεις κορυφής για το κλίμα και τη βιοποικιλότητα, που είχαν αρχικά προγραμματιστεί για το 2020 αλλά αναβλήθηκαν λόγω της πανδημίας του Covid-19, και η επίτευξη καλών συμφωνιών για τις πράξεις εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας³ είναι προκλήσεις που δεν αφορούν μόνο τους πολιτικούς, αλλά όλη την κοινωνία. Την ίδια στιγμή, μπαίνει σε εφαρμογή ο Μηχανισμός Δίκαιης Μετάβασης,⁴ που θα διοχετεύσει απαραίτητη οικονομική στήριξη στις κοινωνίες που απομακρύνονται από το ρυπαντικά και κλιματικά καταστροφικό κάρβουνο. Ίσως ποτέ άλλοτε η διεθνής περιβαλλοντική σκηνή και οι διεργασίες σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν υπήρξαν τόσο άμεσα συνδεδεμένες με την ίδια την επιβίωση του πλανήτη και των ανθρώπων.

3 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2019), «The European Green Deal sets out how to make Europe the first climate-neutral continent by 2050, boosting the economy, improving people's health and quality of life, caring for nature, and leaving no one behind». https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_19_6691.

4 Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Ο Μηχανισμός Δίκαιης Μετάβασης: μέριμνα ώστε κανείς να μη μένει στο περιθώριο».

https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/actions-being-taken-eu/just-transition-mechanism_el.

Αν και οι πολιτικές που επειγόντως διαπραγματεύονται τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. είναι πολύ κατώτερες της ανάγκης για αλλαγή παραδείγματος, η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία είναι σίγουρα το πιο αξιόλογο μέχρι σήμερα πακέτο νομοθετικών πρωτοβουλιών προς την κατεύθυνση της κλιματικής ουδετερότητας, δηλαδή του μηδενισμού των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Κομβικό χαρακτηριστικό της είναι ότι διαπερνά ένα μεγάλο φάσμα τομέων: εκτός από τον προφανή τομέα της ενέργειας (οδηγίες για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και την ενεργειακή αποδοτικότητα και εξοικονόμηση), της βιομηχανίας (σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία), του διατροφικού συστήματος (στρατηγική «από το αγρόκτημα στο πιάτο»), αφορά την προστασία της φύσης (Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα ως το 2030 και Στρατηγική για τα Δάση),⁵ τη δίκαιη μετάβαση προς τη βιωσιμότητα των οικονομιών με μεγάλη εξάρτηση από τον άνθρακα (Μηχανισμός Δίκαιης Μετάβασης) και την κλιματική αλλαγή (Ευρωπαϊκός Κλιματικός Νόμος).

Η δύσκολη μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα

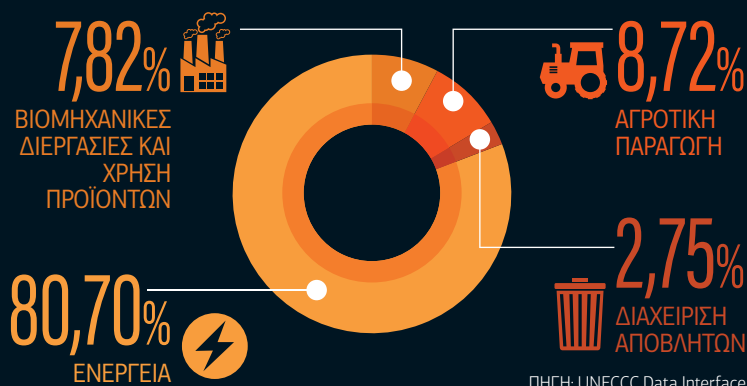
Δεν είναι εύκολη υπόθεση η αναχαίτιση της κλιματικής κρίσης και σίγουρα η προσαρμογή στις δύσκολες συνθήκες που ήδη διαμορφώνονται. Μπορεί οι μέχρι σήμερα πολιτικές και νομοθετικές πρωτοβουλίες να αντιμετωπίζουν την κορυφαία αυτή απειλή σαν ένα κατά βάση τεχνοκρατικό πρόβλημα, όμως την αλήθεια τη γνωρίζουμε όλοι πολύ καλά: η επικίνδυνη για ανθρώπους και οικοσυστήματα υπερθέρμανση του πλανήτη είναι ένας συναγερμός για ριζική αναθεώρηση του μοντέλου οικονομικής ανάπτυξης, της παραγωγής και της κατανάλωσης που ακόμα αναπαράγουν τον μύθο της υπεραφθονίας των πόρων της Γης.

Η κλιματική αλλαγή αλλάζει τα πάντα

Με βάση πάντα τον επιστημονικά δεδομένο πήχη της επίτευξης κλιματικής ουδετερότητας το συντομότερο δυνατόν, ώστε να μην ξεπεραστεί το κατώφλι των 1,5-2 βαθμών Κελσίου, πρώτη προτεραιότητα, όπως φαίνεται και στο παρακάτω σχήμα, είναι

5 Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2019), «Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία. Communication from the Commission». COM/2019/640 final.

**Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου στην Ε.Ε.
ανά τομέα (εκτός χρήσεων γης, αλλαγών χρήσεων
γης και δασοπονίας) για το 2017**

ο μηδενισμός των εκπομπών στον τομέα της ενέργειας.

Ειδικά στον τομέα της ενέργειας (συμπεριλαμβανόμενων των μεταφορών), η εξοικονόμηση είναι προτεραιότητα και η ηλεκτροπαραγωγή κατά 100% από ΑΠΕ είναι μονόδρομος. Η μεγάλη πρόκληση όμως είναι το νέο ενεργειακό μοντέλο να είναι διαφορετικό από το παλιό και απολιθωμένο. Έτσι, για παράδειγμα η οικολογικά σωστή και κοινωνικά δίκαιη ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας είναι πρόταγμα που πρέπει να εκφραστεί ως μαζική κοινωνική διεκδίκηση και να μην αποτελέσει αποκλειστικά και μόνο πεδίο επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Με δεδομένο ότι οι ΑΠΕ είναι υποδομές καταρχήν περιβαλλοντικού σκοπού, η ανάπτυξή τους είναι απαραίτητο να επιτευχθεί με τους ασφαλέστερους για τη βιοποικιλότητα όρους και προϋποθέσεις. Αιολικοί ή φωτοβολταϊκοί σταθμοί που προκαλούν σημαντικές επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα τελικά αμαυρώνουν την ίδια την εικόνα των ΑΠΕ ως λύσης σε περιβαλλοντική κρίση. Προς αυτή την κατεύθυνση, η αυστηρή εφαρμογή της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης, ακόμα και η απόρριψη πολλών αιτήσεων για έργα σε ευαίσθητες περιοχές, όπως πλέον σε πολλές περιπτώσεις κρίνουν οι αρμόδιες αρχές, έχει θεμελιώδη σημασία για τη σωστή ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Επίσης, σημαντική προτεραιότητα και διεκδίκηση πρέπει να είναι η ανάπτυξη της καθαρής ενέργειας με θετικό κοινωνικό πρόσημο: κλειδί οι ενεργειακές κοινότητες, θεσμός που χαίρει άνθησης στην Ευρώπη, όμως δυστυχώς στην Ελλάδα παραμένει πολιτικά παραγκωνισμένος.⁶

Όλα δείχνουν ότι όταν η ανθρωπότητα βγει για τα καλά από την καραντίνα, ο κόσμος θα έχει αλλάξει. Ο πήχης διεθνώς για οικολογικά και κοινωνικά δίκαιη ανάπτυξη έχει ανέβει πολύ ψηλά, καθώς το διακύβευμα είναι πλέον η ίδια η επιβίωση των ανθρώπινων κοινωνιών.

Ώρα για κλιματική δημοκρατία

Η κρίση της πανδημίας έδειξε τα όρια της επιστήμης και της πολιτικής, όταν η ανθρωπότητα αντιμετωπίζει κρίσεις: σε όλο τον κόσμο, η πανδημία αποτέλεσε εύφορο πεδίο για μία δίχως προηγούμενο υποχώρηση δημοκρατικών ελευθεριών.

Ειδικά για την Ελλάδα, χώρα που ήδη πλήττεται σοβαρά από κλιματικές καταστροφές, ενώ με τη δεδομένη πλέον πορεία της προς την απολιγνιτοποίηση μπορεί να ανοίξει δρόμο ταχείας πορείας προς την κλιματική ουδετερότητα της Ευρώπης, είναι σημαντικό η επόμενη μέρα να σχεδιαστεί από όλους για όλους.

Το βαθύ κενό σε εθνική κλιματική νομοθεσία που χαρακτηρίζει το ελληνικό θεσμικό κεκτημένο πρέπει άμεσα να καλυφθεί με έναν κλιματικό νόμο που θα πηγαίνει πολύ πιο μπροστά από όλους τους αντίστοιχους άλλων κρατών της Ε.Ε.⁷ Το κλειδί δεν είναι τόσο ο επιστημονικός πήχης που δεδομένα τοποθετείται στην επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας το συντομότερο δυνατόν, αλλά εκείνα τα ουσιώδη στοιχεία που συνήθως περνούν

6 Σχετικά: α) REScoop.eu, Greenpeace, WWF Ελλάς και Electra Energy. (2021). Αντίστροφη μέτρηση για τις ενεργειακές κοινότητες στην Ελλάδα: 11 μήνες για να σωθούν. https://www.wwf.gr/ta_nea_mas/?uNewsID=2082866 β) WWF Ελλάς. (2020). Πράσινη ανάκαμψη για την Ελλάδα. Ενεργειακές κοινότητες. https://www.wwf.gr/ti_kanoume/oikonomia/prasini_anakampsi_gia_tin_ellada/

7 Μια καλή παρουσίαση των κλιματικών νόμων στην Ε.Ε: Duwe, M. and Evans, N. (2020), «Κλιματικοί νόμοι στην Ευρώπη: Καλές πρακτικές στον δρόμο προς την κλιματική ουδετερότητα». Περίληψη στα Ελληνικά: https://wwf.eu.awsassets.panda.org/downloads/ecf_governance_summary_greek.pdf?fbclid=IwAR3aFg6LcCSls_bZdTQaRmyQbyeGdexiOhY3mEWetFA19fSRvdzGFVY63F4

απαρατήρητα: την πλατιά και ουσιαστική κοινωνική συμμετοχή στη διάπλαση του θεσμικού πλαισίου και στον έλεγχο εφαρμογής του, την κλιματική διαφάνεια και λογοδοσία κυβερνήσεων και επιχειρήσεων.

Ήδη αναπτύσσονται πρωτοβουλίες για τη σύνταξη προτάσεων κλιματικού νόμου με πλατιά και ανοιχτή σε όλους συμμετοχή: η πρωτοβουλία του WWF Ελλάς σε συνεργασία με το Vouliwatch μέσα από την πλατφόρμα <https://www.klimatikosnomos.gr/> και η Λαϊκή Πρωτοβουλία Κλίμα500.

Οι κρίσεις είναι δραματικές ως προς τις επιπτώσεις τους στις κοινωνίες και τον πλανήτη, είναι όμως πάντα ευκαιρία για να πάει ο κόσμος πιο μπροστά. Η επιστήμη τροφοδοτεί με δεδομένα τις σοφές πολιτικές αποφάσεις. Στα δύσκολα η πρόκληση είναι η εμβάθυνση των δημοκρατικών λειτουργιών και ελευθεριών, ώστε να μη μείνει κανένα μέρος της κοινωνίας χωρίς φωνή και δικαιώματα. Μόνο μέσα από τη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων μπορεί να επιτευχθεί η απαραίτητη κοινωνική σύμπλευση προς τις λύσεις που θα είναι πραγματικά αποτελεσματικές.

* Επικεφαλής πολιτικής, WWF Ελλάς

Κλιματική κρίση και δίκαιη πράσινη μετάβαση: οι βασικές πολιτικές αντιπαραθέσεις στον αιώνα μας

Του Νίκου Χρυσόγελου*

Η ANTIMETΩΠΙΣΗ της Covid-19 θα μοιάζει πολύ εύκολη υπόθεση σε σύγκριση με την επερχόμενη κλιματική κρίση, αν δεν κάνουμε τα πάντα με δίκαιο και συμμετοχικό τρόπο –και μάλιστα μέσα στα επόμενα 10 χρόνια– για να κρατήσουμε την άνοδο της μέσης θερμοκρασίας κάτω από +1,5° C.

Οι πρώτες παρατηρήσεις για την ανθρωπογενή κλιματική αλλαγή

Μέχρι τα τέλη του 18ου αιώνα δεν υπήρχαν επιστημονικές έρευνες ή ενδείξεις ότι η ανθρώπινη κοινωνία μπορούσε να επηρεάσει το κλίμα της γης και να προκαλέσει αλλαγές πέρα από το τοπικό επίπεδο. Η γνώση μας για το κλίμα και τις αλλαγές του σε προηγούμενες εποχές ήταν περιορισμένη. Τον 19ο αιώνα ξεκινά η επιστήμη να ερευνά τα του κλίματος (J. Fourier, L. Agassiz, W. Buckland, C. Pouillet και η Eunice Newton Foote) καθώς και η συζήτηση για αλλαγές που μπορούσαν να προκαλέσουν οι ανθρώπινες δραστηριότητες. Το 1876, ο Peter Kropotkin καταγράφει στη φυλακή επιστημονικές παρατηρήσεις του (1864-1871) σε Ρωσία, Φινλανδία και Σουηδία και παρουσιάζει στη Russian Geographic Society το συμπέρασμα ότι «από την έναρξη της βιομηχανικής επανάστασης άρχισαν να λιώνουν οι παγετώνες της Σιβηρίας». Το 1896 ο Svante Arrhenius υπολογίζει ότι «ο διπλασιασμός της συγκέντρωσης διοξειδίου του άνθρακα στην ατμόσφαιρα θα είχε ως αποτέλεσμα αύξηση της μέσης θερμοκρασίας στην επιφάνεια της Γης κατά 5-6° C».

Επιστήμονες και κινήματα κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου

Μόνο στη δεκαετία του '60 επανέρχεται το ενδιαφέρον για την κλιματική αλλαγή, όταν το μοντέλο της «συνεχούς ανάπτυξης και προόδου», που υποστήριζαν τόσο το δυτικό-καπιταλιστικό όσο και το ανατολικό «κρατικό-σοσιαλιστικό» σύστημα, η δεξιά και η αριστερά, αμφισβητείται από κοινωνικά κινήματα, ιδιαίτερα το οικολογικό. Η έκθεση της «Λέσχης της Ρώμης» για τα «Όρια της Ανάπτυξης» (1972) προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση γιατί η κριτική προέρχεται από κατεστημένους πολιτικούς, επιχειρηματίες, ακαδημαϊκούς, οικονομολόγους και διπλωμάτες.

Στη δεκαετία του '80 καταγράφεται με στοιχεία η αλλαγή του κλίματος. Το 1988 ο James E. Hansen παρουσιάζει έκθεση που επιβεβαιώνει ότι η υπερθέρμανση του πλανήτη είναι μετρήσιμη, δεν είναι υπόθεση του μέλλοντος. Την ίδια χρονιά, η «World Conference on the Changing Atmosphere: Implications for Global Security», που συγκεντρώνει εκατοντάδες επιστήμονες, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι «μέχρι το 2005 η ανθρωπότητα πρέπει να μειώσει τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου κατά 20% σε σχέση με τα επίπεδα 1988». Το **Διακυβερνητικό Πάνελ για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC)**, δημιούργημα του Παγκόσμιου Μετεωρολογικού Οργανισμού (WMO) και του Προγράμματος του ΟΗΕ για το Περιβάλλον (UNEP), καθώς και πολλά επιστημονικά συνέδρια επεξεργάζονται μοντέλα-σενάρια για το πώς θα μπορούσε να εξελιχθεί η κλιματική αλλαγή στο μέλλον. Η διαφορά θα γίνει με την έκθεση του IPCC 2007 που διαπιστώνει ότι «η κλιματική αλλαγή είναι μετρήσιμη και οφείλεται σε ανθρωπογενή αίτια». Η επιστήμη είχε επιβεβαιώσει όσα τα οικολογικά κινήματα και οι θεωρητικοί της οικολογίας είχαν «προαναγγείλει» ως μάντεις κακών για τις συνέπειες ενός μοντέλου ανάπτυξης που βασιζόταν στη συνεχή αύξηση της παραγωγής, της κατανάλωσης και των αποβλήτων.

Η συμβολή των θεωρητικών και της πολιτικής οικολογίας στην κλιματική αφύπνιση

Η σκυτάλη από τους θεωρητικούς του οικολογικού κινήματος των δεκαετιών '60 και '70, που εξελίσσουν την κριτική απέναντι

στα αδιέξοδα της «συνεχούς ανάπτυξης» (Rachel Carson, John Lander Harper, Pierre Samuel, Murray Bookchin, René Dumont), περνά στη διατύπωση ενός εναλλακτικού σχεδίου με τη μορφή Οικολογικού Μανιφέστου ή Πράσινης Νέας Συμφωνίας. Ο Πιερ Σαμουέλ παρουσιάζει αναλυτικές προτάσεις για την έξοδο από την υπερθέρμανση του πλανήτη, τη δικαιοσύνη μεταξύ Βορρά και Νότου και την προστασία του πλανήτη.

Πρώτα στις ΗΠΑ και μετά στην Ε.Ε. οι Πράσινοι θέτουν το θέμα μιας Πράσινης Νέας Συμφωνίας (Green New Deal - GND). Οι πράσινοι υποψήφιοι Howie Hawkins (υπ. κυβερνήτης στη Νέα Υόρκη, 2010) και η Jill Stein (υπ. στις προεδρικές εκλογές ΗΠΑ, 2012 και 2016) βασίζουν την καμπάνια τους στην πρόταση για μια **Πράσινη Νέα Συμφωνία**. Έχει προηγηθεί ο Thomas Friedman, που γράφει, τον Ιανουάριο 2007, σχετικά με την GND στους *The New York Times* και το *The New York Times Magazine*. Στις 21 Ιουλίου 2008 το βρετανικό **Green New Deal Group** (συμμετέχουν στελέχη των Πράσινων, δημοσιογράφοι, οικονομολόγοι και άλλοι επιστήμονες) δημοσιεύει έκθεση στο πλαίσιο του New Economics Foundation, με σειρά προτάσεων για την αντιμετώπιση 3 κρίσεων: κλιματικής, οικονομικής και κορύφωσης της χρήσης ορυκτών καυσίμων. Το Green New Deal γίνεται κεντρική πολιτική πρόταση των Πράσινων σε ευρωπαϊκό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, ιδιαίτερα από τις ευρωεκλογές του 2009 και μετά. Η εκπροσώπηση των Πράσινων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι σημαντική, τα θέματα του κλίματος και της πράσινης μετάβασης τίθενται πλέον στο κέντρο της πολιτικής αντιπαράθεσης στην Ευρώπη. Οι Πράσινοι σε μια σειρά χωρών ξεπερνούν τα όρια των κομμάτων διαμαρτυρίας ή «περιορισμένης απήχησης» και μετατρέπονται σε μαζικά κόμματα, όπως για παράδειγμα σε Γερμανία, Γαλλία, κάνοντας άλμα στα εκλογικά ποσοστά τους.

Το 2019, η Alexandria Ocasio-Cortez (D-NY) και ο Ed Markey (D-MA) καταθέτουν πρόταση στο Κογκρέσο για ένα Green Deal για τις ΗΠΑ αλλά αποτυγχάνουν να το προωθήσουν και στη Γερουσία, μετά τη σφοδρή αντίδραση Τραμπ. Η μεγάλη κινητοποίηση νέων για το κλίμα συνέβαλε στην ήττα Τραμπ και στην εκλογή Μπάιντεν.

Ο ρόλος της Greta και των παγκόσμιων κινητοποιήσεων των νέων για το κλίμα

Παρά την αποτυχία προηγούμενων Διεθνών Συνδιασκέψεων για το Κλίμα (COP) που πραγματοποιούνται κάθε εξάμηνο, η συνδιάσκεψη στο Παρίσι τον Δεκέμβριο του 2015 καταλήγει στη Διεθνή Συμφωνία του Παρισιού για το Κλίμα. Καταλύτης, η πίεση από τις επιστημονικές εκθέσεις και προειδοποιήσεις, τα μαζικά κινήματα και τις διαδηλώσεις, ιδιαίτερα των νέων, σε παγκόσμιο επίπεδο, τα ανερχόμενα πράσινα κόμματα καθώς και την αναδυόμενη πράσινη οικονομία.

Η Συμφωνία δεν οδηγεί, όμως, σε ορατά πρακτικά αποτελέσματα, αντίστοιχα του επείγοντος χαρακτήρα που έχει η κλιματική κρίση. Οφείλουμε πολλά σε μια μικρή μαθήτριά, την Greta Thunberg, που καταφέρνει να ανανεώσει εκ νέου το παγκόσμιο ενδιαφέρον και την παγκόσμια κινητοποίηση για το κλίμα. Μετατρέπεται σε σύμβολο μιας γενιάς, με παγκόσμια οικολογική / κλιματική συνείδηση. Οι κινητοποιήσεις για το κλίμα συνδυάζουν τις μαζικές διαδηλώσεις με την αλλαγή τρόπων ζωής και αξιών εκατομμυρίων ανθρώπων, ενώ το αίτημα να παραμείνει η άνοδος της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη κάτω από τον 1,5 βαθμό Κελσίου ξεφεύγει από τις επιστημονικές διαπιστώσεις και γίνεται αίτημα δεκάδων ή εκατοντάδων εκατομμυρίων διαδηλωτών. Η Greta δρα ως καταλύτης για επιτάχυνση της αφύπνισης των νέων. Δεν είναι τυχαίο ότι σήμερα στον λογαριασμό της στο Twitter έχει 4.900.000 ακόλουθους!

Η πανδημία μπορεί να περιορίσει τη φυσική παρουσία σε μαζικές κινητοποιήσεις, όπως αυτές που συντάραξαν τα προηγούμενα χρόνια πολλές χώρες, όμως ο καλός οίονος για ένα πράσινο μέλλον στον πλανήτη είναι οι αλλαγές που προκάλεσαν και προκαλούν οι κινητοποιήσεις εκατομμυρίων παιδιών και νέων παγκόσμια που διεκδίκησαν να μπει φρένο στην πλανητική καταστροφή, όπως συμπυκνώνεται στο σύνθημα «**σώστε τον πλανήτη δεν έχουμε άλλο σπίτι**». Δεν είναι όμως μόνο οι νέοι που εξεγείρονται. Σε όλο τον κόσμο και κυρίως στις πιο φτωχές χώρες η κλιματική αλλαγή πλήττει εκατομμύρια αγροτικούς πληθυσμούς που πιέζονται από ακραία καιρικά φαινόμενα,

λειψυδρία και μεγάλες περιόδους ξηρασίας ή πολύ ισχυρών βροχοπτώσεων. Οι πρόσφυγες της κλιματικής αλλαγής είναι ήδη εδώ και μέχρι τα μέσα του αιώνα θα είναι ίσως και 200.000.000.

Δεν υπάρχει χρόνος για χάσιμο. Αυτή η αλλαγή συνείδησης αποτυπώνεται και μέσα στα πανεπιστήμια. Ένα ιδιαίτερα ζωντανό κίνημα διεκδικεί απόσυρση των πανεπιστημίων (και άλλων φορέων) από επενδύσεις που σχετίζονται καθ' οποιονδήποτε τρόπο με ορυκτά καύσιμα (εξόρυξη, μεταφορά, αποθήκευση και χρήση τους). Η κριτική στάση πολλών φοιτητών προκαλεί αλλαγές στα προγράμματα σπουδών, δημιουργούνται clusters μεταξύ διαφορετικών επιστημονικών τομέων, ιδιαίτερα σε σχέση με μέγα-τάσεις. Αναλαμβάνονται, όμως, πρωτοβουλίες και από τους ίδιους τους φοιτητές, γίνεται σε βάθος κριτική στο περιεχόμενο σπουδών, και στους μελλοντικούς ρόλους τους, στις μεγάλες επιχειρήσεις που σχετίζονται με εξόρυξη υδρογονανθράκων ή μετάλλων κ.ά. Φοιτητικές πρωτοβουλίες δημιουργούν μέσα στα ιδρύματα ενεργειακούς συνεταιρισμούς ή καινοτόμα σχήματα στήριξης πράσινων προγραμμάτων, όπως για παράδειγμα το **«The Green Office Movement»** - που ιδρύθηκε στο Πανεπιστήμιο Μάαστριχτ το 2010 και εξαπλώνεται παγκοσμίως – το οποίο συντονίζει βιώσιμα έργα, πραγματοποιεί πράσινη εκπαίδευση, διοργανώνει εκδηλώσεις κ.λπ. Βασίζεται σε αρχές open-source, έτσι κάθε Πανεπιστήμιο έχει την ελευθερία να διαμορφώσει τον ρόλο του γραφείου του, όπως θεωρεί ότι πρέπει να είναι.

Η «επιστροφή» των Πράσινων το 2019 και η πίεση για European Green Deal

Ενώ πολλοί στοιχημάτιζαν ότι οι Πράσινοι θα είχαν μεγάλες απώλειες στις ευρωεκλογές του 2019 και θα ενισχύονταν οι ακροδεξιόι, η ενίσχυση των ακροδεξιών είναι οριακή, ενώ οι Πράσινοι εκλέγουν τον μεγαλύτερο στην ιστορία τους αριθμό ευρωβουλευτών. Στο αποτέλεσμα είχε συμβάλει αποφασιστικά η παγκόσμια κλιματική κινητοποίηση, κυρίως νέων (π.χ. στη Γερμανία, ένας στους τρεις νέους στρέφεται στους Πράσινους).

Οι Πράσινοι στο Ευρωκοινοβούλιο δεν συμμετείχαν στην κατανομή Επιτρόπων μεταξύ των βασικών πολιτικών ομάδων αλλά,

ως σημαντική πλέον δύναμη, αποτέλεσαν προωθητική δύναμη για ενσωμάτωση της στρατηγικής της Πράσινης Συμφωνίας στο πρόγραμμα της νέας Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Όταν η υποψήφια για πρόεδρος της Κομισιόν ολοκλήρωσε τη συνάντηση με την ομάδα των Πράσινων στο Ευρωκοινοβούλιο (όπως κάνουν όλοι/ες οι υποψήφιοι/ες για τις θέσεις Επιτρόπων) συνειδητοποίησε ότι, πέραν των κοινωνικών αντιδράσεων, θα είχε μια ισχυρή αντιπολίτευση εάν δεν ενσωμάτωνε πολιτικές από την ατζέντα των Πράσινων στις προτάσεις της νέας Επιτροπής. Ενώ στις αρχικές θέσεις της δεν υπήρχε λέξη για Πράσινη Συμφωνία και πράσινη μετάβαση, ούτε ισχυρές δεσμεύσεις για προστασία του κλίματος, προχώρησε σε σοβαρές αλλαγές. Έτσι η νέα Κομισιόν έθεσε τα θέματα του κλίματος και της Πράσινης Συμφωνίας στο κέντρο των προτεραιοτήτων της. Ιδιαίτερα στο Ταμείο Ανάκαμψης και τον ευρωπαϊκό προϋπολογισμό 2021-2027.

Στο Ευρωκοινοβούλιο διαμορφώνεται μια ευρύτερη συμμαχία ευρωβουλευτών που περιλαμβάνει τους Πράσινους και την Αριστερά με σταθερή στάση στα κλιματικά θέματα, αλλά και σημαντικό ποσοστό ευρωβουλευτών από τις πολιτικές ομάδες EEP, S&D και RENEW Europe, που ωθεί σε συνολική στροφή της οικονομίας, της ενέργειας, της εκπαίδευσης και των χρηματοδοτήσεων σε πιο πράσινες κατευθύνσεις, ίσως αδιανόητες λίγα μόλις χρόνια πριν.

Η κλιματική κρίση στο κέντρο των πολιτικών αντιπαραθέσεων

Η οικολογική και κλιματική κρίση έχουν επιταχυνθεί, αλλά και οι αγώνες για τη σωτηρία του πλανήτη περνούν τα σύνορα, είναι μαζικοί, επηρεάζουν τις πολιτικές εξελίξεις, δεν μπορούν να αγνοηθούν. Τα θέματα του κλίματος, η περιβαλλοντική, κοινωνική και οικονομική διάστασή τους, η κλιματική δικαιοσύνη και η δίκαιη μετάβαση επηρεάζουν τις αποφάσεις μεγάλου ποσοστού ψηφοφόρων, ιδιαίτερα των νέων. Δεν είναι τυχαίο, λοιπόν, που ακόμα και μέσα στην πανδημία τα θέματα του κλίματος και της πράσινης μετάβασης βρίσκονται στο κέντρο των ευρωπαϊκών προτεραιοτήτων ανάκαμψης και της μετά Covid-19 εποχής.

Άλλοτε, θα έμπαιναν στο περιθώριο, στο όνομα της υγιο-

νομικής κρίσης. Σήμερα, όμως, η Πράσινη Συμφωνία είναι – τουλάχιστον στα χαρτιά και στις αποφάσεις– στον πυρήνα μιας βιώσιμης ανάκαμψης των οικονομιών, της κοινωνικής συνοχής, της απασχόλησης και των χρηματοδοτήσεων. Η μετατροπή των αναγκών στρατηγικών επιλογών σε συγκεκριμένες πράξεις, μέτρα και αλλαγές θα κριθεί από την ισχυρή παρουσία κινημάτων που αγωνίζονται για ριζικά μέτρα ανάσχεσης της κλιματικής κρίσης καθώς και κομμάτων που ενστερνίζονται την ανάγκη κατεπείγουσας πολιτικής στα επόμενα 10 χρόνια, όριο που έχει τεθεί ώστε η κλιματική κρίση να μη μετατραπεί σε πλήρως ανεξέλεγκτη.

Κλιματική ευαισθητοποίηση στην Ελλάδα

Η καμπάνια των Ελλήνων Πράσινων του 2009 για το Ευρωκοινοβούλιο «Πράσινη Λύση στην Κρίση» είναι επιτυχής και οδηγεί στην εκλογή του πρώτου πράσινου ευρωβουλευτή, που όμως δεν επηρεάζει το ελληνικό πολιτικό σύστημα σε βαθμό ώστε να υιοθετήσει σημαντικές παρεμβάσεις. Δυστυχώς, και οι σύμβουλοι από την ομάδα του Jeremy Rifkin γύρω από τον τότε πρωθυπουργό Γ. Α. Παπανδρέου δεν καταφέρνει να πείσει την κυβέρνηση για εφαρμογή ενός πράσινου σχεδίου ως λύση για την αντιμετώπιση της δημοσιονομικής, παραγωγικής, οικονομικής και πολιτικής κρίσης.

Για ένα Πράσινο Σχέδιο αντιμετώπισης της κρίσης στην Ελλάδα εργάστηκαν οι Έλληνες Πράσινοι μαζί με την Ομάδα των Πράσινων στο Ευρωκοινοβούλιο, και κατά τη διάρκεια της θητείας του γράφοντος (2/2012-6/2014), προτείνοντας μια εναλλακτική λύση απέναντι στην οριζόντια λιτότητα και τις περιοριστικές πολιτικές, με την προσωπική συμμετοχή σημαντικών ευρωβουλευτών και των τότε συμπροέδρων της ομάδας των Πράσινων Rebecca Harms και Danny Cohn Bendit.

Πλην των Πράσινων, περιβαλλοντικές οργανώσεις, κινήματα πολιτών, μικρότερες οργανώσεις, όπως η ΑΚΟΑ (Ανανεωτική Κομμουνιστική και Οικολογική Αριστερά) και περιοδικά όπως η «Νέα Οικολογία» ενεργοποιούνται στο θέμα της οικολογικής κρίσης και παίρνουν μέρος σε σχετικές κινητοποιήσεις. Η πρωτοβουλία μαθητών Fridays for Future (FFF) οργανώνει και στην

Ελλάδα σχετικά μαζικές κινητοποιήσεις. Προσφάτως δημιουργούνται δύο σημαντικά δίκτυα για το κλίμα:

- η «**Συμμαχία για το Κλίμα**» που περιλαμβάνει 45 φορείς και οργανώσεις (περιβαλλοντικές, κοινωνικές, ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δημοκρατίας, αγρο-οικολογίας, μεταναστών και προσφύγων, κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις, ινστιτούτα κ.ά.) καθώς και

- η, πιο πρόσφατη, «**Λαϊκή Πρωτοβουλία Κλίμα500**» που στοχεύει να συμβάλει σε ένα μαζικό κίνημα πολιτών, και –με βάση το άρθρο 73 § 6 του Συντάγματος– συγκέντρωση 500.000 υπογραφών για **κατάθεση στη Βουλή πρότασης νόμου, που θα κηρύσσει τη χώρα σε επείγουσα κατάσταση λόγω κλιματικής κρίσης** και σε ενδυνάμωση της οικολογικής κινητοποίησης της Ελληνικής κοινωνίας για την προστασία της φύσης, την ανάσχεση της κλιματικής κρίσης, την κλιματική δικαιοσύνη και τη μετάβαση σε μια οικονομία βιώσιμης ευημερίας.

** πρ. ευρωβουλευτής των Πράσινων, μέλος του Πολιτικού Συμβουλίου των Πράσινων*

Κλίμα, πανδημία και περιβαλλοντική κρίση

Της Δέσποινας Σπανούδη*

Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ μάς προειδοποιεί: Όσο πιο πολύ ακούμε κυβερνήσεις, διεθνείς οργανισμούς και πολυεθνικές να μιλούν για κλιματική αλλαγή, πράσινη ενέργεια και βιώσιμη ανάπτυξη τόσο πιο πολύ ανησυχούμε. Η εργαλειοποίηση υπαρκτών προβλημάτων, προκειμένου να επιβληθούν «λύσεις» που σύνομα αποδεικνύεται ότι διογκώνουν το πρόβλημα, είναι μια συνηθισμένη πρακτική. Ανησυχούμε ακόμη περισσότερο εν μέσω μιας απειλητικής πανδημίας, που δεν είναι ούτε ένα ατυχές ούτε ένα μεμονωμένο συμβάν, αφού οφείλεται στην αχόρταγη υπερεκμετάλλευση της φύσης. Τόσο τα ακραία καιρικά φαινόμενα όσο και η πανδημία γνωρίζουμε ότι έχουν κοινή αιτία: τη ρύπανση, τις εξορύξεις, την εξάντληση των φυσικών πόρων, την απώλεια δασών και βιοποικιλότητας, τη βιομηχανική καλλιέργεια και κτηνοτροφία, την αποσταθεροποίηση των οικοσυστημάτων. Η μαζική επανεμφάνιση των επιδημιών εντείνεται από την ολοένα και μεγαλύτερη συσσώρευση πληθυσμού σε υποβαθμισμένες ζώνες αστικών συγκεντρώσεων. Παράλληλα η συρρίκνωση των δημόσιων συστημάτων υγείας και η κυριαρχία λίγων φαρμακοβιομηχανιών που κερδοσκοπούν με φάρμακα και εμβόλια μέσω του συστήματος της πατέντας, κάνει πολύ πιο εύκολη τη διάδοση και πολύ πιο δύσκολη την αντιμετώπιση, ιδιαίτερα για τους πιο φτωχούς. Οι μεγαλουπόλεις προκαλούν με τη σειρά τους μεγάλες περιβαλλοντικές πιέσεις, απαιτούν βαριές υποδομές και δίκτυα για να εφοδιαστούν με νερό και ενέργεια, να διαχειριστούν απορρίμματα, απόβλητα κ.λπ., προκαλούν μεγάλες μη αφομοιώσιμες εκπομπές ρύπων, ενώ η ερήμωση της υπαίθρου διευκολύνει την εντατικότερη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων από τις εταιρείες. Η νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση βλάπτει σοβαρά την ανθρωπότητα και τον πλανήτη.

DREAMSTIME

Όταν τα «φάρμακα» επιδεινώνουν την ασθένεια

Ένα από τα βασικά αίτια της κλιματικής κρίσης, η εκπομπή αερίων του θερμοκηπίου, συνδέεται με την αλματώδη αύξηση της παγκόσμιας ζήτησης ενέργειας, που μετατράπηκε σε χρηματιστηριακό αγαθό. Το παγκοσμιοποιημένο σύστημα της αγοράς έχει διαμορφώσει ένα αφήγημα της ανάπτυξης που δεν ορίζεται με όρους πραγματικής κοινωνικής ευημερίας (ποιότητα περιβάλλοντος, υγεία, παιδεία, ελεύθερος χρόνος, πολιτισμός, δημοκρατία, ισότητα, δικαιοσύνη, κοινωνική συμμετοχή κ.λπ.), αλλά πλασματικής (διαρκής οικονομική μεγέθυνση, συσσώρευση και αύξηση της κατανάλωσης). Μη θέλοντας να αγγίξουν τον πυρήνα του προβλήματος, οι κυρίαρχες αφηγήσεις ακόμη και στις «πράσινες» εκδοχές τους ανακαλύπτουν εναλλακτικές τεχνολογίες και μέτρα, όπως το χρηματιστήριο ρύπων, που θα μας σώσουν υποτίθεται από την κλιματική αλλαγή, ενώ πολύ γρήγορα γίνεται αντιληπτό ότι αποτελούν ακόμη μία μορφή κερδοσκοπίας με καταστροφικές συνέπειες.

Για παράδειγμα, η νεοφιλελεύθερη απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας στην Ευρώπη ξεκίνησε από τη δεκαετία του 1990 χρησιμοποιώντας ως όχημα τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Με την επίκληση της κλιματικής αλλαγής η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ενέργειας από τη μία πλευρά επέβαλε την χωρίς όρια διευκόλυν-

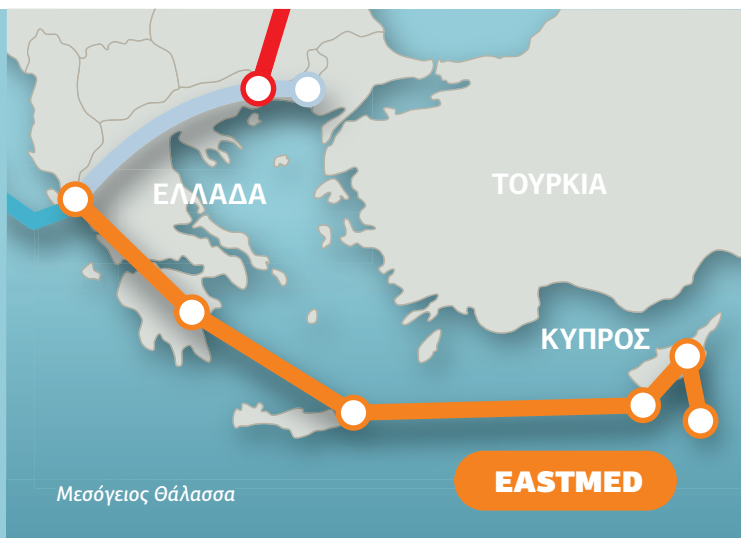
ση και επιδότηση των ΑΠΕ και από την άλλη κατοχύρωσε ότι οι ΑΠΕ θα αφορούν αμιγώς επενδύσεις ιδιωτών και όχι δημόσιων ή κοινωφελών οργανισμών, αυτοδιοίκησης κ.λπ.

Ελλάδα, ανοχύρωτη χώρα

Στην Ελλάδα η ιδιωτικοποίηση της ενέργειας μέσω της προώθησης των ΑΠΕ είχε ολέθρια αποτελέσματα. Μέσα σε δύο δεκαετίες η εγκατεστημένη ισχύς, υπερδιπλασιάστηκε. Αξίζει να σημειωθεί ότι η επιδοτούμενη αδρά ενεργειακή φρενίτιδα έχει πάρει τέτοιες διαστάσεις που οι σχεδιαζόμενες νέες εγκαταστάσεις (ΑΠΕ και εργοστάσια φυσικού αερίου) είναι πέντε φορές περισσότερες από τη ζήτηση αιχμής. Παρ' όλα αυτά, η αστάθεια του συστήματος μεγαλώνει, με αποτέλεσμα ο κίνδυνος διακοπών ρεύματος να είναι συνεχής, ιδιαίτερα σε δύσκολες συνθήκες κρύου, ζέστης, άπνοιας κ.λπ. Γιγάντια αιολικά πάρκα ξεφύτρωσαν σαν τα μαυιτάρια και δαφνοστεφάνωσαν τις κορυφογραμμές της Νότιας Εύβοιας και της Βοιωτίας και πολλές άλλες περιοχές σε όλη τη χώρα. Η ολοένα πιο φρενήρης και ανεξέλεγκτη εγκατάσταση μέσα σε δάση και παρθένα οικοσυστήματα, μέσα σε περιοχές προστασίας της φύσης και NATURA, πάνω σε ακτές, νησιά και νησίδες, μέσα σε αρχαιολογικούς χώρους και τοπία μοναδικού κάλλους, προκαλεί μία χωρίς προηγούμενο καταστροφή αλλά και ιδιοποίηση της δημόσιας γης που παραδίδεται δωρεάν σε μεγαλοεργολάβους και εταιρείες-φαντάσματα.

Με το ίδιο μοντέλο αναπτύσσονται και τα φωτοβολταϊκά που μετά την αγροτική γη άρχισαν να εξαπλώνονται και αυτά σε δημόσιες δασικές εκτάσεις και βοσκότοπους καλύπτοντας χιλιάδες στρέμματα. Ταυτόχρονα με τις ΑΠΕ, έγιναν νέες επενδύσεις σε λιγνιτικές μονάδες (που στη συνέχεια εξαγγέλθηκε ότι θα κλείσουν), έγιναν πολλές νέες ιδιωτικές μονάδες που σπαταλούν το φυσικό αέριο στην ηλεκτροπαραγωγή για να εξισορροπήσουν την αστάθεια της παραγωγής των αιολικών, σχεδιάζονται πλήθος φράγματα σε ποτάμια και υδατορεύματα.

Η απουσία σχεδιασμού και η αντιμετώπιση της ενέργειας ως εμπορευματικού αγαθού έχουν ως αποτέλεσμα να αυξάνουν οι εκπομπές παρά την εγκατάσταση ολοένα και περισσότερων μονάδων ΑΠΕ. Τα τελευταία χρόνια προωθείται ως εθνικός στόχος

η μετατροπή της χώρας σε ενεργειακό «κόμβο» για τη διέλευση διακρατικών αγωγών μεταφοράς υδρογονανθράκων –κυρίως, φυσικού αερίου– (TAP, IGB, IGI, EastMed, South Stream κ.λπ.) και καλωδίων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας (Ευρασιατικός διασυνδεδετήριος αγωγός), για την τροφοδοσία των ισχυρών βιομηχανικών χωρών της Ευρώπης. Παράλληλα το Ιόνιο, η Ήπειρος, η Δυτική Ελλάδα και οι θάλασσες μέχρι και νότια της Κρήτης, παραδόθηκαν σε μεγάλες πετρελαϊκές για έρευνες και εξορύξεις υδρογονανθράκων, ώστε να επιβεβαιωθεί ότι το ενδιαφέρον για τη μείωση των ορυκτών καυσίμων είναι προσχηματικό. Το success story με τα πετρέλαια μπορεί να διακόπηκε προσωρινά λόγω της κατρακύλας των τιμών, μας προικοδότησε όμως με μεγάλη ένταση στη ΝΑ Μεσόγειο και με πανάκριβους εξοπλισμούς, τους οποίους δεν πληρώνουν φυσικά οι πετρελαϊκές.

Τι απομένει από όλα τα παραπάνω; Μια σε εξέλιξη ανυπολόγιστη οικολογική καταστροφή, η υπονόμευση κάθε άλλης παραγωγικής δραστηριότητας εκτός από ενεργειακές εγκαταστάσεις και εξορύξεις, η ολοένα και αυξανόμενη τιμή του ρεύματος που οδηγεί σε ολοένα και μεγαλύτερη ενεργειακή φτώχεια, η παράδοση τεράστιου μέρους των δημόσιων εκτάσεων της

χώρας και τελικά η αύξηση της συμβολής στο φαινόμενο της κλιματικής κρίσης.

Και τώρα τι γίνεται;

Αν κάτι μπορεί να σπάσει αυτές τις ζοφερές εξελίξεις είναι οι αντιστάσεις των τοπικών κοινωνιών που ζουν από κοντά τα αποτελέσματα της ιδιωτικοποίησης της ενέργειας.

Κινήσεις που αναπτύσσονται σε όλη την Ελλάδα αμφισβητούν το μοντέλο του ενεργειακού παροξυσμού, συντονίζονται, συνεργάζονται, αντιδρούν και πιέζουν δημάρχους, περιφερειάρχες και βουλευτές να σταματήσουν να παριστάνουν τους αβανταδόρους των εταιρειών. Μολονότι είναι ακόμη νωρίς, μια εναλλακτική ενεργειακή πολιτική των κινημάτων προϋποθέτει αρχικά να παραδεχτούμε ότι δεν υπάρχουν μαγικές λύσεις που θα εξασφαλίζουν την αέναη αύξηση της ενεργειακής κατανάλωσης, αφού κάθε σύστημα παραγωγής και διανομής ενέργειας έχει επιπτώσεις. Από την άλλη πλευρά πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι η ανάπτυξη της τεχνολογίας δεν είναι κοινωνικά ουδέτερη στον βαθμό που συνδέεται με επιχειρηματικούς σχεδιασμούς για τη μεγιστοποίηση του κέρδους. Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας όπως ο ήλιος,

ο αέρας, το νερό, δεν καθορίζουν μονοδιάστατα το περιβαλλοντικό αντίκτυπο της χρήσης τους. Οι χώροι εγκατάστασης, το μέγεθος, ο αριθμός, η τεχνολογία, ο σχεδιασμός και το σύστημα στο οποίο εντάσσονται, καθορίζουν το κατά πόσο η εφαρμογή τους θα είναι ή όχι ήπια.

Κεντρικό κριτήριο για να αποτιμήσουμε τις πολιτικές για την κλιματική αλλαγή είναι το κατά πόσο οδηγούν πραγματικά στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, δηλαδή το κατά πόσο συμβάλλουν στη μείωση της ζήτησης ενέργειας, στην

εξοικονόμηση μη ανανεώσιμων φυσικών πόρων, στην προστασία των δασών και των οικοσυστημάτων.

Επιπλέον, εναλλακτική ενεργειακή πολιτική δεν νοείται χωρίς κοινωνική δικαιοσύνη με την έννοια της πρόσβασης όλων για την κάλυψη βασικών ενεργειακών αναγκών. Αυτοί που πληρώνουν το κόστος της «ανάπτυξης», είτε είναι οι φτωχοί του ανεπτυγμένου είτε του τρίτου κόσμου, δεν πρέπει να πληρώσουν και το κόστος οποιασδήποτε μετάβασης.

Η όποια εναλλακτική πρόταση αφορά μια συνολική θεώρηση των πολιτικών για την ενέργεια, ως μέρους των γενικότερων πολιτικών για έναν ριζικό κοινωνικό και οικολογικό μετασχηματισμό. Υπάρχει τέτοια δυνατότητα σήμερα που οι κοινωνίες μοιάζει να έχουν χάσει τη δυναμική μιας εναλλακτικής προοπτικής; Θα υπάρξουν νέα κινήματα που θα εμπνεύσουν την κοινωνία και θα διαμορφώσουν ένα νέο όραμα;

Όσο και αν φαίνεται μακρινό και ουτοπικό, πρέπει να αλλάξουμε το σύστημα για να μην αλλάξει το κλίμα.

**Χημικός μηχανικός - περιβαλλοντολόγος, μέλος του Περιβαλλοντικού Δικτύου*

Η κλιματική κρίση απειλεί την ύπαρξη του πλανήτη Πράσινες εναλλακτικές πολιτικές τώρα!

Της Ελένη Πορτάλιου*

«Δεν βλέπω την Κλιματική Κρίση ως κάτι διαχωρίσιμο από τις πιο εντοπισμένες κρίσεις που δημιουργούν οι αγορές. Αυτό που διαφέρει είναι η κλίμακα και το εύρος της τραγωδίας, με το ένα και μοναδικό σπίτι της ανθρωπότητας να κρέμεται τώρα από μία κλωστή»

Ναόμι Κλάιν¹

ΣΧΕΔΟΝ ΔΥΟ ΑΙΩΝΕΣ πριν, η Βιομηχανική Επανάσταση διατάραξε τις ιστορικές ισορροπίες ανάμεσα στην ύπαιθρο και τις πόλεις στον αναπτυγμένο κόσμο, λεηλατώντας τον φυσικό πλούτο των αποικιών και των εξαρτημένων χωρών.

Η βιομηχανική αστική τάξη στα μέσα του 19ου αι. προχωρούσε χωρίς κανένα φραγμό, επιβάλλοντας συνθήκες ακραίας φτώχειας και εκμετάλλευσης της εργατικής τάξης –ανδρών, γυναικών και παιδιών– που κατοικούσαν σε άθλιες τρώγλες σ' ένα περιβάλλον μολυσμένο, τραυματικό και επικίνδυνο. Οι ιστορικές πόλεις που διατηρούσαν σχέσεις ομαλής γειτνίασης και περιβαλλοντικής ισορροπίας με τη γύρω ύπαιθρο διαλύθηκαν κυριολεκτικά στο μεγαλύτερο τμήμα τους.

Τις άθλιες συνθήκες στέγασης της εργατικής τάξης περιγράφει ο Ένγκελς στην «Κατάσταση της εργατικής τάξης στην Αγγλία»,² μελετώντας το εμβληματικό παράδειγμα του Μάντσεστερ. Η Αττική έχει αναλογίες με τις παγκόσμιες ανατροπές στις πόλεις, σε κάθε περίπτωση όμως αποκλίνει λόγω μεγέθους και ανάπτυξης

1 Klein Naomi, Στις Φλόγες, μτφρ. Μακρόπουλος Μιχάλης, εκδ. Κλειδάριθμος, 2020.

2 Φρίντριχ Ένγκελς, Η κατάσταση της εργατικής τάξης στην Αγγλία, μτφρ. Λευτέρης Αποστόλου, εκδ. Δημιουργία, Αθήνα 1985 [1845].

της βιομηχανικής ζώνης έξω από την Αθήνα, κυρίως στην Ελευσίνα και αργότερα προς τα Μεσόγεια και την Ανατολική Αττική.

Το λυπημένο τραγούδι του Μάνου Χατζιδάκι σε στίχους του Νίκου Γκάτσου αποδίδει για την Αττική τις χωρικές ανατροπές που επιφέρει στο φυσικό περιβάλλον η βιομηχανική ανάπτυξη χωρίς τους ελάχιστους κανόνες προστασίας.

*Εκεί που φύτευνε
φλισκούνι κι άγρια μέντα
κι έβγαζε η γη
το πρώτο της κυκλάμινο
τώρα χωριάτες παζαρεύουν
τα τσιμέντα
και τα πουλιά πέφτουν νεκρά
στην υφικάμινο.*

Από την εποχή της πρώτης βιομηχανικής επανάστασης μέχρι σήμερα η λεπλασία της φύσης και των αγροτικών πληθυσμών επεκτάθηκε παγκόσμια. Τώρα πια οι πληγές στο φυσικό περιβάλλον δεν είναι παράγωγο μόνο της διάχυσης των βιομηχανιών αλλά και της αγροτικής παραγωγής που έχει εγκαταλείψει τις παραδοσιακές μεθόδους και βασίζεται στις εντατικές καλλιέργειες και στα μεταλλαγμένα.

Η παγκοσμιοποίηση των μεταφορών και ο τεράστιος αριθμός των μετακινήσεων εμπορευμάτων και ανθρώπων επιτείνουν την κλιματική καταστροφή. Τα κείμενα που συνθέτουν το βιβλίο «Είμαστε παντού» παρουσιάζουν μια πανσπερμία περιπτώσεων όπου οι λαοί αντιστέκονται στις καταστροφές τις οποίες δημιουργούν τρόποι παραγωγής ασύμβατοι με τις ανάγκες και τις δυνατότητες των εγχώριων πληθυσμών καθώς και με τη διαφύλαξη της φύσης και της δημόσιας υγείας.

Τούτων δεδομένων ένα φάντασμα πλανάται και απειλεί τον πλανήτη: η κλιματική καταστροφή.

«Το μέλλον ως πηγή αγωνίας»

Στο κείμενό της, με τίτλο «Το μέλλον ως πηγή αγωνίας», η Ντονατέλα ντι Τσέζαρε, καθηγήτρια Φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο La Sapienza της Ρώμης, γράφει:

Το μέλλον ως πηγή αγωνίας

«Η αυγή της νέας χιλιετίας χαρακτηρίζεται από μια πρωτόγνωρη δυσκολία να φανταστούμε το μέλλον. Το εμπόδιο δεν είναι πλέον τόσο το λεγόμενο “τέλος της Ιστορίας” –εκείνο το κλείσιμο στην ανελέητη οικονομία του κεφαλαίου– όσο το “τέλος του κόσμου” που ήδη εκλαμβάνεται σαν προφανές. Εκείνες που μιλούν γι’ αυτό είναι πρωτίστως οι εμπειρικές επιστήμες: η κλιματολογία, η γεωφυσική, η ωκεανογραφία, η βιοχημεία, η οικολογία. Τουλάχιστον αυτό είναι σαφές: ο κόσμος του ύστερου καπιταλισμού είναι εκείνος της πλανητικής οικολογικής κατάρρευσης. Η συγχώνευση τεχνοοικονομίας και βιόσφαιρας είναι μπροστά στα μάτια όλων. Οι άνθρωποι παρατηρούν τα καταστροφικά και θανατηφόρα αποτελέσματα αυτής της ασύμμετρης συγχώνευσης, εξαιτίας της οποίας η φύση διαβρώνεται μέχρις αφανισμού. Η Αποκάλυψη διαγράφεται εν μέσω πλήρους κοσμικής και επιστημονικής νεωτερικότητας. Αναγγέλλεται εν μέσω της ανορθολογικής πορείας μιας ανθρωπότητας που παλεύει εναντίον της αυτοκαταστροφής της. Εδώ έρχεται στο φως η πανωλεθρία της πολιτικής η οποία έχει χάσει κάθε σωτηριολογική διάσταση. Πάνω απ’ όλα η πολιτική είναι ανίκανη να προεκταθεί στο μέλλον επινοώντας μια εναλλακτική λύση».³

3 Ντονατέλα ντι Τσέζαρε, *Το μέλλον ως πηγή αγωνίας*, «Εφ.Συν.», 2-3.1. 2021.

Τα παιδιά όλου του κόσμου αναλαμβάνουν δράση

Εκατομμύρια παιδιά σ' όλο τον κόσμο απ' όλες τις ηπείρους και πολλές χώρες αντιπαρατέθηκαν στους άφρονες ενήλικους πολιτικούς εξηγώντας, με όλη τη σοβαρότητα της νεανικής ευθύνης, γιατί το μέλλον του κόσμου προβάλλει ως απειλή και ο πλανήτης βρίσκεται στα πρόθυρα της κατάρρευσης. Τον Μάρτιο του 2019 έγιναν σχεδόν 2.100 νεανικές διαδηλώσεις για το κλίμα σε 125 χώρες με συμμετοχή 1.600.000 πολύ νέων ανθρώπων. Ο αγώνας και η αγωνία τους μίλησαν στις καρδιές των ανθρώπων που συμμερίζονται ή/και ζουν ήδη τη σύγχρονη απειλή, πολλοί με ακραίες μορφές. Οι κατεστραμμένες παραγκουπόλεις-οικισμοί των φτωχών σωριάζονται ήδη μπροστά στα μάτια μας, ανοχύρωτες απέναντι στις θύελλες, στους κατακλυσμούς και στις πυρκαγιές, ακραία καιρικά φαινόμενα που τα επιδεινώνει η κλιματική κρίση.

Ούτε οι αρμόδιοι διεθνείς οργανισμοί ούτε οι περισσότερες κυβερνήσεις αμφισβητούν την κλιματική αλλαγή, άλλωστε όλοι αυτοί επεξεργάζονται επιστημονικά και καταμετρούν τα φαινόμενα και τις αιτίες.

Το θέμα είναι πόσο έγκαιρα θα αναλάβουν δράσεις αντίστοιχες με το μέγεθος του προβλήματος.

Παγκόσμια σύσκεψη για την Κλιματική Αλλαγή

Η 21η Σύσκεψη για την Κλιματική Αλλαγή (COP21), που διοργανώθηκε στο Παρίσι το 2015, κατέληξε στη Συμφωνία για το κλίμα 195 χωρών η οποία, όμως, δεν έχει πραγματικό αντίκρισμα. Αν και αποφασίστηκε να κρατηθεί η άνοδος της παγκόσμιας θερμοκρασίας κατά μέσο όρο 2°C πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα και εάν είναι δυνατόν 1,5°C, πράγμα που θα ελαττώσει σημαντικά τους κινδύνους από την κλιματική αλλαγή, δεν εφαρμόστηκαν πολιτικές οι οποίες να προσεγγίζουν τον στόχο.

Παρ' όλα αυτά οι λαϊκές τάξεις, οι φτωχοί λαοί, οι ιθαγενικοί πληθυσμοί, οι χώρες του Τρίτου Κόσμου, τα κινήματα των αγροτών, τα κινήματα κατά των μεταλλαγμένων και της ΤΤΙΡ, τα οικολογικά κινήματα, εν ολίγοις μια τεράστια παγκόσμια κοινωνική συμμαχία, δεν σταμάτησαν να αγωνίζονται για τη σωτηρία του πλανήτη και θα συνεχίσουν για να επιβάλουν στο

παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα και στις κυβερνήσεις που το στηρίζουν τη λήψη μέτρων ώστε τουλάχιστον ο στόχος του 1,5°C να γίνει πράξη.

Αρνητικό ρόλο έπαιξε στο μεταξύ και η προεδρία Τραμπ στις ΗΠΑ, ο οποίος όχι μόνο αποχώρησε από τη Σύσκεψη για την Κλιματική Αλλαγή αλλά και η συνολική πολιτική του για το κλίμα ήταν καταστροφική. Η εκλογή Μπάιντεν μας απάλλαξε από αυτή τη δυστοπία και ήδη οι πρώτες αποφάσεις για το κλίμα είναι θετικές. Σε κάθε περίπτωση οι πολιτικές πρέπει να είναι ανάλογες της άμεσης απειλής που αντιμετωπίζει ο πλανήτης. Η κλιματική καταστροφή δημιουργεί ήδη εκατοντάδες εκατομμύρια πρόσφυγες που εγκαταλείπουν τις εστίες τους.

Ποιοι παράγοντες ευθύνονται για την καταστροφή του Κλίματος

Για την κλιματική καταστροφή ευθύνονται κυρίως τα ορυκτά καύσιμα, η αποψίλωση των δασών και η θηριώδης αστικοποίηση με πόλεις πολλών εκατομμυρίων κατοίκων.

Η κλιματική κρίση έχει δημιουργηθεί σε μεγάλο βαθμό από τα πλουσιότερα στρώματα της κοινωνίας: σχεδόν το 50% των εκπομπών αερίων σε όλο τον κόσμο παράγονται από το πλουσιότερο 10% του πληθυσμού της γης ενώ το 20% των πολύ πλουσίων είναι υπεύθυνο για το 70%. Ωστόσο οι επιπτώσεις αυτών των εκπομπών βλάπτουν πρώτα και χειρότερα τους πιο φτωχούς, αναγκάζοντας όλο και περισσότερους ανθρώπους να μετακινηθούν από τις περιοχές που ζουν.

Υπάρχει διέξοδος;

Απέναντι στην ανάγκη κατεπείγουσας αντιμετώπισης της καταστροφής του κλίματος εισάγεται από τη Ναόμι Κλάιν στο βιβλίο *Στις φλόγες και σε άλλα κείμενα*, καθώς και από ριζοσπαστικά κινήματα, η πρόταση ενός σαρωτικού Πράσινου Νιου Ντιλ. Όπως αναφέρει η Κλάιν, «αντιμετωπίζοντας την κλιματική κρίση, μπορούμε να δημιουργήσουμε εκατοντάδες εκατομμύρια καλές δουλειές σε όλο τον κόσμο, να επενδύσουμε στις συστηματικά πιο αποκλεισμένες κοινότητες και έθνη, να εγγυηθούμε τις παροχές υγείας, την παιδική φροντίδα και πολλά άλλα. Η πρόταση

εμπνέεται από το αρχικό Νιου Ντιλ του Φραγκλίνου Ντελάνο Ρούσβελτ, ο οποίος αντιμετώπισε τη δυστυχία και την κατάρρευση της μεγάλης ύφεσης με έναν καταιγισμό από πολιτικές και δημόσιες επενδύσεις: από τη θέσπιση νόμων για την κοινωνική ασφάλεια και τον κατώτατο μισθό έως την ηλεκτροδότηση της αγροτικής Αμερικής και την κατασκευή ενός κύματος από χαμηλού κόστους κατοικίες στις πόλεις, τη φύτευση τουλάχιστον 2.000.000 δένδρων και την προώθηση προγραμμάτων προστασίας του εδάφους σε περιοχές κατεστραμμένες».⁴

Η ελληνική πραγματικότητα

Στην Ελλάδα ζούμε έναν παροξυσμό περιβαλλοντικής καταστροφής και απόλυτης αδιαφορίας για την επερχόμενη κλιματική κατάρρευση .

Η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας, επικαλούμενη ότι οι αιολικές και φωτοβολταϊκές εγκαταστάσεις αποτελούν εναλλακτικές πηγές ενέργειας, επιδίδεται σε ακραίες μορφές λεηλασίας της ελληνικής υπαίθρου τόσο στα κατάφυτα ψηλά βουνά της ενδοχώρας όσο και στα νησιά που αποτελούν παγκόσμιας αξίας αισθητικούς μικρόκοσμους και υποδείγματα συνέργειας ανθρωπινων παρεμβάσεων και φυσικού περιβάλλοντος.

⁴ Klein Naomi, Στις Φλόγες, μτφρ. Μακρόπουλος Μιχάλης, εκδόσεις Κλειδάριθμος, 2020.

ΧΥΤΑ Φυλής

Η προηγούμενη κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ δεν θωράκισε θεσμικά τη χώρα και δεν έλαβε μέτρα αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής σε αυτονότητα θέματα προστασίας της ελληνικής φύσης. Ψήφισε, με μειοψηφία τεσσάρων βουλευτών, στο θερινό τμήμα της Βουλής (2019), τις εξορύξεις υδρογονανθράκων και φυσικού αερίου σε περιοχές του Ιονίου, που πιθανόν δεν θα προχωρήσουν λόγω αποστασιοποίησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τα ορυκτά καύσιμα και συνακόλουθα έλλειψης ενδιαφέροντος των επενδυτών. Δεν προχώρησε, όπως οι ευρωπαϊκές χώρες, στον καθορισμό των περιοχών Natura στις οποίες δεν επιτρέπονται αιολικά και φωτοβολταϊκά.

Παρ' όλα αυτά περιβαλλοντικά κινήματα, επιστημονικοί φορείς και οι τοπικές κοινωνίες αντιδρούν μαχητικά. Αποδομούν την κερδοσκοπική μανία που καταστρέφει από περιοχές natura μέχρι ψηλά δασωμένα βουνά και απaráμιλλους νησιωτικούς μικρόκοσμους, ανατρέποντας ταυτόχρονα τις σημερινές ήπιες προϋποθέσεις επιβίωσης των κατοίκων τους.

* Ομ. καθηγήτρια Αρχιτεκτονικής Σχολής ΕΜΠ, Μέλος της Πρωτοβουλίας ενάντια στην Περιβαλλοντική Καταστροφή και την Κλιματική Αλλαγή

Οι εξορύξεις υδρογονανθράκων και τα εμπόδια

Του Γιάννη Παπαδημητρίου*

ΠΑΡΑ ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ότι η εκμετάλλευση των κοιτασμάτων του Πρίνου είχε αρχίσει ήδη από τη δεκαετία του '70, η Ελλάδα μπόκε μάλλον καθυστερημένα στην παγκόσμια φρενίτιδα των υδρογονανθράκων. Η ανακίνηση των εξορύξεων το 2011 συνδέεται ασφαλώς με την όξυνση της καπιταλιστικής κρίσης και την παγίδευση της χώρας στη μέγγενη του χρέους, αποτελώντας τόσο ευκαιρία για το διεθνές εξορυκτικό κεφάλαιο όσο και καμάρι για τις εγχώριες ελίτ – και ορισμένες φωνές αριστερότερα. Το ιδεολόγημα του «κρυμμένου θησαυρού», αφού έγινε κυρίαρχη πολιτική χάρη σ' ένα δραστήριο λόμπι, με κεντρικό πρόσωπο τον τότε Υπουργό Ενέργειας Μανιάτη του ΠΑΣΟΚ και με την ενεργητική συμμετοχή μιντιακών και ακαδημαϊκών δικτύων, οδήγησε στην ψήφιση του ν. 4001/11 και σε διαπραγματεύσεις με εταιρείες, πολυεθνικές και ελληνικές (Energean και Όμιλο Λάτση). Οι αντιρρήσεις για τις πολλαπλές αρνητικές συνέπειες, περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές, παρακάμφθηκαν και οι 3 πρώτες συμβάσεις παραχώρησης με πακέτο την έρευνα και εκμετάλλευση σε «οικόπεδα», όπως ονομάζει τις παραχωρούμενες περιοχές η εξορυκτική βιομηχανία, κυρώθηκαν το 2014 από την κυβέρνηση Σαμαρά, για να ακολουθήσουν με νέες οι κυβερνήσεις Τσίπρα και Μητσοτάκη, χωρίς ακόμη να έχει ολοκληρωθεί το πλάνο.

Αν και οι συμβάσεις αυτές, 4 σε χερσαία και 8 σε θαλάσσια οικόπεδα, αφορούσαν, πλην της επέκτασης του Πρίνου, περιοχές στα νότια και τα δυτικά της χώρας, το μεγάλο γεωπολιτικό στοίχημα της ελληνικής αστικής τάξης παίζεται στα ανατολικά, στα, αδιευκρίνιστα ακόμη, κοιτάσματα του Αιγαίου και της Ανατολικής Μεσογείου. Το πρόβλημα εδώ έγκειται στη σύγκρουση με την αντίστοιχη φιλοδοξία της τουρκικής άρχουσας τάξης, η οποία έρχεται να προστεθεί στον ήδη πολύπλευρο ελληνοτουρ-

Νερό, όχι πετρέλαιο

κικό ανταγωνισμό. Σημειωτέον ότι η Τουρκία διαθέτει κρατικό φορέα εξορύξεων και έχει επενδύσει μεγάλα ποσά στην προμήθεια ερευνητικών σκαφών ενώ στηρίζεται στη μη επίλυση του Κυπριακού για την παρακώλυση αντιστοίχων δραστηριοτήτων της Κύπρου. Δύο ήταν οι κύριες, επιθετικές κατά βάση, κινήσεις της ελληνικής πολιτικής: η στρατηγική συμμαχία με τις ΗΠΑ, το Ισραήλ, την Αίγυπτο και φυσικά την Κύπρο, ώστε να υπάρχουν εγγυήσεις για την προσέλκυση πετρελαϊκών κολοσσών και η προώθηση του αγωγού φυσικού αερίου EastMed μέσω των ελληνικών και κυπριακών θαλάσσιων ζωνών αλλά ερήμνη της Τουρκίας και των Τουρκοκυπρίων, αγνοώντας τους περιορισμούς του Δικαίου της Θάλασσας, οποιαδήποτε ερμηνεία του οποίου ή απόφαση διεθνούς δικαστηρίου είναι σχεδόν απίθανο να δεχτεί ότι υφίσταται συνέχεια μεταξύ ελληνικής και κυπριακής ΑΟΖ χωρίς την παρεμβολή τουρκικής.

Ήταν συνεπώς, παρά τις όποιες αυταπάτες, αναμενόμενη η τουρκική αντίδραση, η οποία υποβοηθήθηκε από τη –σχετική– γεωπολιτική απόσυρση των ΗΠΑ από την περιοχή και εκδηλώθηκε και με πολιτικοδιπλωματικές κινήσεις αλλά και έμπρακτα, με την έξοδο των ερευνητικών σκαφών σε αμφισβητούμενες

ζώνες της Ανατολικής Μεσογείου. Η κατάσταση οξύνθηκε στα όρια θερμού επεισοδίου και οδήγησε την Ελλάδα στην αναζήτηση γαλλικού «προστάτη» και, εννοείται, στην αγορά των γαλλικών ραφάλ. Δεν είναι σήμερα δεδομένο πώς θα εξελιχθεί το σενάριο του ελληνοτουρκικού ανταγωνισμού. Το σίγουρο είναι ότι τα όνειρα έχουν προς το παρόν παγώσει και ο EastMed έχει αποσυρθεί από τη δημόσια συζήτηση.

Η επέλαση του κορονοϊού παρήγαγε τα δικά της αποτελέσματα, την πτώση της παγκόσμιας ζήτησης και άρα της τιμής των υδρογονανθράκων, τη μείωση της παραγωγής, τις οικονομικές δυσκολίες και τις πρώτες πτωχεύσεις πετρελαϊκών εταιρειών και τις αποσύρσεις άλλων από δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης. Ανάμεσα στις τελευταίες η ισπανική Repsol, η οποία συμμετείχε σε 3 κοινοπραξίες με δικαιώματα σε ελληνικά οικόπεδα. Στο χερσαίο των Ιωαννίνων, που συμπεριλαμβανόταν στις αρχικές συμβάσεις και είναι το μοναδικό με ολοκληρωμένο το πρώτο στάδιο των γεωλογικών ερευνών, η Energean ανακοίνωσε ότι θα προχωρήσει μόνη της στο δεύτερο στάδιο, την ερευνητική γεώτρηση.

Κοντά σ' αυτά, ο διακηρυγμένος στόχος της Ε.Ε. για μηδενικές εκπομπές μέχρι το 2050 δυσχεραίνει τα εξορυκτικά σχέδια. Στις 20 Ιανουαρίου ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων ανακοίνωσε ότι μέχρι το τέλος του χρόνου αυτή θα σταματήσει κάθε χρηματοδότηση υποδομών φυσικού αερίου.

Αν και θα επιθυμούσαμε το αντίθετο, το πανελλαδικό κίνημα εναντίον των υδρογονανθράκων, παρά τον δυναμισμό και τις ποικίλες παρεμβάσεις του, δεν κατατάσσεται στην πρώτη θέση των εμποδίων. Κοιτίδα του κινήματος υπήρξαν, αναμενόμενα ίσως, το 2017 τα Γιάννενα αλλά πλέον έχει επεκταθεί και σε άλλες υποψήφιες περιοχές εκμετάλλευσης. Δεν επαρκεί ο περιορισμένος χώρος του κειμένου για τη λεπτομερή περιγραφή της δράσης του, η οποία ίσως χρειαστεί να αναβιώσει, αλλά ούτε και των συνεπειών των εξορύξεων.

Γι' αυτό θα περιοριστώ μόνο σε δύο σημεία: το πρώτο αφορά το φυσικό αέριο, στο οποίο στρέφει το ενδιαφέρον του το παγκόσμιο εξορυκτικό κεφάλαιο, ενώ η προπαγάνδα το παρουσιάζει, σε αντίθεση με το «ένοχο» πετρέλαιο, ως περιβαλλοντικά «φιλικό»

Δημοσκόπηση: «Αντίθετοι 3 στους 4 Κρητικούς στις εξορύξεις υδρογονανθράκων»

και καύσιμο «ενεργειακής μετάβασης». Αποσιωπούνται κατά κανόνα τα τεκμήρια ότι «φιλικότερο» δεν σημαίνει και «φιλικό». Αποσιωπάται λ.χ. ότι:

- υπάρχει διαφορά μεταξύ των χρήσεων του αερίου για θέρμανση και για παραγωγή ενέργειας ή στη βιομηχανία, όπου έχει απώλειες απόδοσης της τάξης του 70%.

- η χρήση του απαιτεί συμπίεση και επομένως οι εγκαταστάσεις του εγκυμονούν διαρκείς κινδύνους εκρήξεων με πολλά θανατηφόρα παραδείγματα διεθνώς,

- το βασικό του συστατικό, το μεθάνιο, σε περίπτωση διαρροής προκαλεί αύξηση θερμοκρασίας 23 φορές μεγαλύτερη από το διοξείδιο του άνθρακα,

- τέτοιες διαρροές είναι συχνές στο fracking, που είναι μια μη συμβατική μέθοδος εξόρυξης αερίου εγκλειστού σε σχιστολιθικά πετρώματα και μπαίνει στην ημερήσια διάταξη μετά από την εξάντληση των συμβατικών κοιτασμάτων. Το φράκινγκ είναι μακράν η πιο καταστροφική μέθοδος εξόρυξης και ναι μεν έχει εξασφαλίσει στις ΗΠΑ να γίνουν ξανά, μετά από πολλές δεκαετίες, εξαγωγέας υδρογονανθράκων αλλά έχει καταρυπάνει αρκετές πολιτείες,

- η εκμετάλλευση του μεγαλύτερου κοιτάσματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στο Κρόνινγκεν της Ολλανδίας, διακόπηκε ύστερα από τη μεγάλη άνοδο της σεισμικότητας, που η περιοχή μέχρι τότε αγνοούσε. Για τη στροφή της Ε.Ε. τα είπαμε ήδη,

■ και φυσικά ο έλεγχος της παραγωγής, της μεταφοράς, της διάθεσης αλλά και της τιμής του φυσικού αερίου, ανήκει σε αδιαφανείς κερδοσκοπικούς κολοσσούς.

Το δεύτερο σημείο αναφέρεται στην περιβόητη ιδέα της «συνεκμετάλλευσης» των κοιτασμάτων του Αιγαίου. Είναι ασφαλώς απορριπτέα αρκεί να καταλάβουμε πού βρίσκεται το πρόβλημα: όχι στο πρώτο συνθετικό, το «συν», αλλά στο δεύτερο, την «εκμετάλλευση»! Η στρατηγική του κινήματος σε Ελλάδα και Τουρκία δεν μπορεί να είναι το «ζήτη ο (εκάστοτε) στρατός» αλλά η εγκατάλειψη κάθε σχεδίου των αρχουσών τάξεων για εξορύξεις και η οικολογική συνδιαχείριση του Αιγαίου από τους δύο λαούς. Η συνάντηση του αντιπολεμικού με το οικολογικό κίνημα, και προοπτικά η παγκόσμια αναζήτηση ενός ενεργειακού μοντέλου υπό κοινωνικό έλεγχο και με οικολογικά χαρακτηριστικά, μπορεί να αποβεί ιδιαίτερα γόνιμη.

** Δικηγόρος, πρ. μέλος Δ.Σ. Δικηγορικού Συλλόγου Ιωαννίνων και μέλος της Εταιρείας Δικαίου του Περιβάλλοντος*

Οι περιοχές Natura και το δημόσιο συμφέρον

Η οδηγία Ε.Ε. για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις
και η απειλή Ευρωδικαστηρίου

Του Γιώργου Λιάλιου*

ΜΙΑ ΒΡΑΔΥΦΛΕΓΗ BOMBA, η οποία απειλεί να τινάξει στον αέρα το σύστημα περιβαλλοντικής αδειοδότησης στην Ελλάδα, αποτελεί η παράλειψη της χώρας μας να εξετάζει πριν αδειοδοτήσει τη συμβατότητα έργων και δραστηριοτήτων με τις περιοχές Natura. Σειρά αποφάσεων του Ευρωδικαστηρίου τα τελευταία χρόνια έχει καταδείξει τη σημασία της διαδικασίας αυτής, που ονομάζεται «δέουσα εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων», αλλά και τον έλεγχο αυτής από ανεξάρτητη Αρχή και όχι από ιδιώτες ή τα όργανα του υπουργείου Περιβάλλοντος. Αντιθέτως η Ελλάδα όχι μόνο έχει ενσωματώσει και εφαρμόσει με στρεβλό τρόπο την οδηγία για τη «δέουσα εκτίμηση», αλλά την τελευταία δεκαετία αποδυναμώνει συστηματικά ακόμα και τη βασική διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης, επιλογή που μπορεί σύντομα να τη φέρει στο εδώλιο του Ευρωδικαστηρίου.

Η «δέουσα εκτίμηση» είναι μια διαδικασία κατά την οποία πρέπει να εκτιμηθούν οι επιπτώσεις που θα έχει ένα έργο ή μια δραστηριότητα –μόνο του ή σε συνδυασμό με άλλα υπάρχοντα ή σχεδιαζόμενα– στα είδη ή και στους οικοτόπους των περιοχών Natura. Πρόκειται για μια διαδικασία που πρέπει να πραγματοποιείται πριν από την έγκριση ενός σχεδίου, ουσιαστικά και από τη συνήθη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης: ένα πρώτο πράσινο φως.

Οι ιδιαιτερότητες

Η διαδικασία της «δέουσας εκτίμησης» έχει βέβαια πολλές ιδιαιτερότητες. Κατ' αρχάς, δεν αφορά μόνο τις περιοχές Natura, αλλά κάθε έργο που μπορεί να τις επηρεάσει, ακόμα κι αν είναι έξω από αυτές. Επιπλέον, δεν αφορά μόνο τις κατηγορίες εκείνων των έργων που κανονικά χρειάζονται περιβαλλοντική

αδειοδότηση. Τέλος – και πιο σημαντικό – πρέπει, σύμφωνα με το Ευρωδικαστήριο, να βασίζεται «σε πλήρεις, ακριβείς και οριστικές διαπιστώσεις και συμπεράσματα, ικανά να διασκεδάσουν οποιαδήποτε εύλογη επιστημονικής φύσεως αμφιβολία». Δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι έχει γίνει η δέουσα εκτίμηση όταν δεν υπάρχουν στοιχεία ή αξιόπιστα και επικαιροποιημένα δεδομένα. Στην περίπτωση αυτή, σύμφωνα με το Ευρωδικαστήριο, το έργο είναι προτιμότερο να απορριφθεί.

Οι προβλέψεις αυτές είναι η βασική αιτία που η «δέουσα εκτίμηση» δεν μεταφέρθηκε σωστά και εφαρμόζεται με στρεβλό τρόπο στη χώρα μας. Η οδηγία που την προβλέπει (92/43/ΕΟΚ) ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο το 1998 με μια κοινή υπουργική απόφαση, ενώ τροποποιήθηκε (στην πραγματικότητα περιεπλάκη) με τον ν. 4014/11. «Το βασικό ζήτημα στη χώρα μας είναι ότι η οδηγία δεν έχει κατανοηθεί σωστά, ούτε από τη Διοίκηση ούτε από τη Δικαιοσύνη», εκτιμά ο Γιώργος Μπάλιας, δικηγόρος, αναπληρωτής καθηγητής Περιβαλλοντικής Πολιτικής στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο. «Κατ' αρχάς χρειάζεται μια χωριστή, διακριτή διαδικασία. Πρώτα, η αρμόδια Αρχή θα εξετάσει κατά πόσον το προτεινόμενο έργο θα έχει επιπτώσεις στο περιβάλλον (screening), μηδενός έργου εξαιρουμένου. Αυτό το πρόβλημα εντόπισε και η Ε.Ε. και με πρόσφατη αιτιολογημένη γνώμη ετοιμάζεται να μας παραπέμψει στο Ευρωδικαστήριο. Η Αρχή πρέπει να εξετάσει την υπόθεση όχι τυπικά, αλλά ουσιαστικά, να την αξιολογήσει με λεπτομέρεια. Μάλιστα στη «δέουσα εκτίμηση» εφαρμόζεται η αρχή της προφύλαξης: αν υπάρχει αμφιβολία, λ.χ. ελλείψει επιστημονικών στοιχείων, τότε η απάντηση πρέπει να είναι αρνητική».

Η μόνη εναλλακτική που δίνεται στην περίπτωση αυτή είναι το κράτος-μέλος να αποδείξει ότι το έργο εξυπηρετεί λόγους υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος. «Το Ευρωδικαστήριο έχει μια πλούσια νομολογία επάνω στο θέμα αυτό. Δεν μπορείς να χαρακτηρίζεις οποιοδήποτε έργο ως υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος λ.χ. επειδή θα φέρει θέσεις εργασίας. Πρέπει να αποδείξεις λ.χ. και την κοινωνική σημασία του. Για παράδειγμα, ένας δρόμος που θα διέλθει από μια περιοχή Natura αλλά θα βγάλει από την απομόνωση οικισμούς. Σε κάθε περίπτωση, ο

Η διαδικασία της «δέουσας εκτίμησης» για την προστασία της φύσης

1 **Δέουσα εκτίμηση** είναι η αξιολόγηση των επιπτώσεων που συνεπάγεται η κατασκευή ενός έργου σε περιοχή Natura ή σε απόσταση ή τρόπον τέτοιον που να την επηρεάζει. Είναι κομμάτι της κοινοτικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

2 Πρόκειται για μια διαδικασία ξεχωριστή από την περιβαλλοντική αδειοδότηση, μέσω της οποίας μπορεί να επιτραπεί ή να αποκλειστεί ένα έργο. Σύμφωνα με το Ευρωδικαστήριο η **δέουσα εκτίμηση** πρέπει να προηγείται της διαδικασίας έγκρισης ενός έργου.

3 Όταν μέσω της **δέουσας εκτίμησης** ένα έργο διαπιστώνεται ότι θα έχει σημαντικές επιπτώσεις, επιτρέπεται να κατασκευαστεί μόνο εφόσον αποδειχθεί ότι εξυπηρετείται υπέρτερο δημόσιο συμφέρον.

4 Η **δέουσα εκτίμηση** δεν αφορά τις επιπτώσεις μόνο από μεγάλα έργα (που πρέπει να αδειοδοτηθούν περιβαλλοντικά) αλλά από οποιαδήποτε δραστηριότητα μπορεί να επηρεάσει μια περιοχή Natura, όπως λ.χ. η δόμηση κατοικιών.

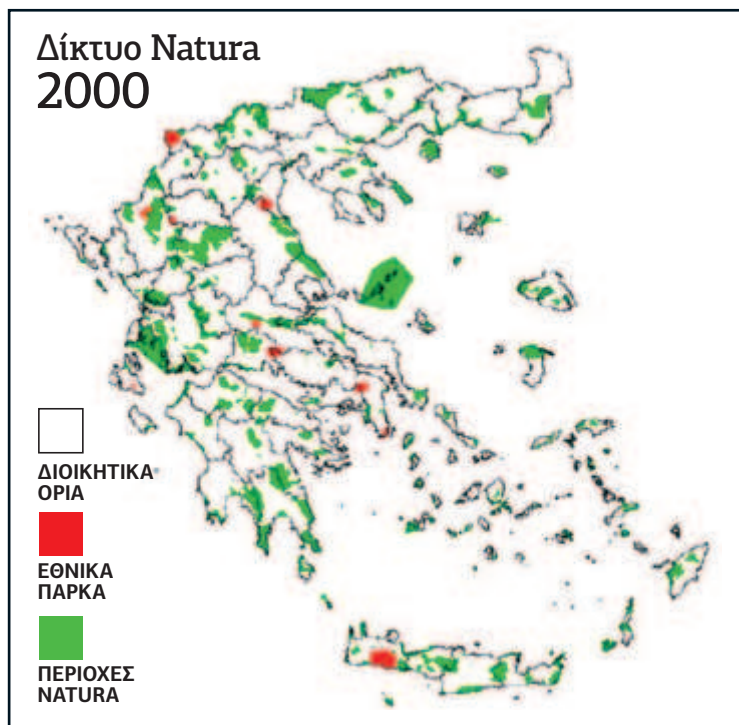
5 Η διαδικασία ορίζεται από την Οδηγία για τους οικοτόπους και ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία το 1998, αλλά όχι με κατάλληλο τρόπο. Αναφορά στην απουσία της γίνεται στην πρόσφατη ευρωκαταδίκη της Ελλάδας για τον Κυπαρισσιακό Κόλπο.

6 Εκτιμάται ότι κανένα έργο δεν έχει «κοπεί» στη χώρα μας λόγω της διαδικασίας της δέουσας περιβαλλοντικής εκτίμησης. Υπάρχουν όμως περιπτώσεις που έργα έχουν «κοπεί» στη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

7 Πολλές χώρες στην Ε.Ε. προχώρησαν στην ίδρυση ανεξάρτητης περιβαλλοντικής Αρχής, ώστε να διασφαλίσουν το αδιάβλητο της διαδικασίας αξιολόγησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των έργων.

ανάδοχος του έργου θα πρέπει να αναλάβει τα έξοδα για την πραγματοποίηση αντισταθμιστικών μέτρων, κάτι που μέχρι στιγμής δεν έχουμε δει στη χώρα μας».

Ποια έργα αφορά

Μια πολύ ενδιαφέρουσα πτυχή της «δέουσας εκτίμησης» είναι ότι δεν είναι απαραίτητο να αφορά έργα που σύμφωνα με τη νομοθεσία χρειάζονται περιβαλλοντική αδειοδότηση. «Αφορά όλα τα έργα που γίνονται κοντά ή μέσα σε μια περιοχή Natura», εξηγεί η Ιόλη Χριστοπούλου, διευθύντρια πολιτικής στο Green Tank (δεξαμενή σκέψης για περιβαλλοντικά θέματα). «Ειδικά στη χώρα μας, η νομοθεσία για τις εκτός σχεδίου περιοχές δημιουργεί μεγάλο πρόβλημα στις Natura, γιατί επιτρέπει πάρα πολλές δραστηριότητες, οι επιπτώσεις των οποίων δεν αξιολογούνται ούτε ειδικά ούτε συνολικά, όπως λ.χ. η δόμηση. Το είδαμε και στην

πρόσφατη καταδίκη της Ελλάδας για την πλημμελή προστασία του Κυπαρισσιακού κόλπου, όπου το Ευρωδικαστήριο είπε ξεκάθαρα ότι δεν είχε γίνει δέουσα εκτίμηση για τις επιπτώσεις της διάσπαρτης δόμησης στην περιοχή κοντά στις ακτές».

Έλλειψη Αρχής

Ένα άλλο βασικό ζήτημα είναι ποιος αναλαμβάνει να φέρει εις πέρας τη «δέουσα εκτίμηση». «Το 2017 το Ευρωδικαστήριο εξέδωσε μια πολύ σημαντική απόφαση για τη Γαλλία. Όπως όρισε, πρέπει να υπάρχει μια ανεξάρτητη περιβαλλοντική Αρχή που να εξετάζει τη δέουσα εκτίμηση, η οποία να μην εντάσσεται λειτουργικά στην αδειοδοτούσα Αρχή, δηλαδή στο υπουργείο Περιβάλλοντος», λέει ο κ. Μπάλιας. «Στη συνέχεια, η Γαλλία, η Γερμανία, η Αγγλία, η Ισπανία, η Ιταλία και άλλες χώρες προχώρησαν στην ίδρυση ανεξάρτητης Αρχής. Σε πολλές χώρες μάλιστα αυτή η Αρχή αναλαμβάνει και την αξιολόγηση των περιβαλλοντικών αδειοδοτήσεων. Στην Ελλάδα δυστυχώς δεν φαίνεται να υπάρχει ακόμα τέτοια πρόθεση. Όμως, η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από μια Αρχή που θα έχει εκέγγυα ανεξαρτησίας είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς διασφαλίζει την αμεροληψία».

Αξίζει να σημειωθεί ότι πρόσφατα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απέστειλε στην Ελλάδα αιτιολογημένη γνώμη (τελευταίο στάδιο πριν από την παραπομπή στο Ευρωδικαστήριο) για την πλημμελή μεταφορά οδηγίας για την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Η αιτιολογημένη γνώμη έχει αναφορά και στο ζήτημα της «δέουσας εκτίμησης», παρότι δεν αποτελεί το κεντρικό θέμα της.

Υποστελεχωμένες οι υπηρεσίες

Σημαντικό για το σκέλος της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, το οποίο εξακολουθεί στη χώρα μας να αντιμετωπίζεται με αμνηνία ή αδιαφορία, είναι η ενίσχυση των αδειοδοτικών μηχανισμών. Πέρυσι το υπουργείο Περιβάλλοντος προέβλεψε ότι η αρμόδια υπηρεσία του υπουργείου Περιβάλλοντος ή των άλλων αρμόδιων υπηρεσιών της Αυτοδιοίκησης θα μπορεί να ενισχύεται με ιδιώτες, προς περιορισμό της γραφειοκρατίας. Όμως το ζήτημα της υποστελέχωσης της κεντρικής Διεύθυνσης Περιβαλλοντικής

Αδειοδότησης (ΔΙΠΑ) παραμένει και η υποβοήθηση της υπηρεσίας από ιδιώτες δεν μπορεί να την υποκαταστήσει, ούτε πρέπει οι κρατικές αδειοδοτικές αρχές να μετατραπούν σε «σφραγίδα». «Οι περισσότερες αδειοδοτικές υπηρεσίες, κεντρικές και αποκεντρωμένες, είναι υποστελεχωμένες. Επιπλέον, δεν έχουν τρόπο επαλήθευσης των στοιχείων που τους κατατίθενται. Στοιχεία που θα έπρεπε να είναι ανοιχτά και προσβάσιμα και στο κοινό, για να μπορεί να συμμετέχει ουσιαστικά στη διαβούλευση», εκτιμά η κ. Χριστοπούλου. «Επομένως, τον βασικό λόγο έχει ο μελετητής που προσλαμβάνει ο εκάστοτε ενδιαφερόμενος για να κάνει τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Ότι επιτυγχάνεται μέσα στην υπηρεσία επιτυγχάνεται με πολύ κόπο και κάτω από πολλή πίεση».

**Δημοσιογράφος*

Το κείμενο δημοσιεύτηκε στην Καθημερινή, 25.01.2021, και παραχωρήθηκε ευγενώς από τον συγγραφέα

Αχελώος: εξακολουθητικός «στόχος» των αναπτυξιολάγων για σαράντα, σχεδόν, χρόνια

Του Τάσου Κεφαλά*

Η ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ προσπάθεια ολοκλήρωσης του εξηλεκτρισμού της χώρας στηρίχτηκε στην εντατική χρήση δύο εγχώριων «πηγών»: των κοιτασμάτων λιγνίτη και του νερού όλων των μεγάλων ποταμών. Οι μονάδες καύσης λιγνίτη και τα φράγματα –με τα αντίστοιχα υδροηλεκτρικά έργα– κυριάρχησαν στον τομέα της ηλεκτροπαραγωγής. Χρειάστηκε να περάσουν αρκετά χρόνια για να συνειδητοποιηθεί ότι, αυτό που θεωρήθηκε ευλογία για πολλά απομακρυσμένα χωριά, πληρώθηκε με βαρύ περιβαλλοντικό και κοινωνικό τίμημα από τις περιοχές που συνδέονται με τις συγκεκριμένες «πηγές».

Ο Αχελώος, γνωστός και ως Ασπροπόταμος, είναι μία από τις πιο χαρακτηριστικές περιπτώσεις μεγάλων ποταμών που υπήρξαν θύματα υπερεκμετάλλευσης για την εξυπηρέτηση ενεργειακών στόχων. Πηγάζει από την οροσειρά της Πίνδου, είναι ο δεύτερος σε μήκος ποταμός της χώρας (280 χλμ.) και ήδη σε αυτόν, από τη δεκαετία του '60, λειτουργούν τέσσερα μεγάλα υδροηλεκτρικά φράγματα, με σημαντικές επιπτώσεις στο οικοσύστημά του. Τα τρία από αυτά (Κρεμαστά, Καστράκι, Στράτος) στον μέσο και κάτω ρου του ποταμού και το ένα (Ταυρωπός) σε παραπόταμο του Αχελώου.

Ταυτόχρονα, μήliche... στο μάτι του κράτους, κομμάτων και τοπικών πολιτικών παραγόντων της Θεσσαλίας, που είδαν στην εκτροπή του προς τον θεσσαλικό κάμπο τη λύση σε χρόνια προβλήματα, τα οποία σχετίζονται με τον κοντόφθαλμο σχεδιασμό της αγροτικής παραγωγής και με την κατασπατάληση και την ποιτική υποβάθμιση των υδατικών πόρων της ίδιας της Θεσσαλίας.

Αυτές οι δύο κεντρικές επιλογές δημιούργησαν ένα εκρηκτικό μείγμα, προϊόν του οποίου είναι ένας παράλογος σχεδιασμός

νέων έργων στον άνω ρου του Αχελώου, που έχουν σχεδιαστεί σαν «έργα κορυφής» της εκτροπής του ποταμού, δηλαδή σαν έργα που η κατασκευή τους είναι προϋπόθεση για την υλοποίηση της εκτροπής, και συνιστούν τη σύγχρονη απειλή γι' αυτόν. Για να κάνουν πιο εύκολη την υλοποίησή τους τα συνδύασαν με την επιδίωξη της άρδευσης τεράστιων γεωργικών εκτάσεων στον κάμπο της Θεσσαλίας. Πρόκειται για τα φράγματα -υδροηλεκτρικά έργα της Μεσοχώρας (ύψος 150 μ., ισχύς 160 MW) και της Συκιάς (ύψος 175 μ., ισχύς 130 MW) και τη σήραγγα εκτροπής –από τη Συκιά μέχρι τον κάμπο της Θεσσαλίας– μήκους 18,5 χλμ. Η τεχνητή λίμνη του φράγματος της Μεσοχώρας πρόκειται να κατακλύσει το μεγαλύτερο μέρος του χωριού Μεσοχώρα.

Δεν έμειναν μόνο στα λόγια και στους χάρτες. Από τα μέσα της δεκαετίας του '80 έχει αρχίσει η κατασκευή τους, με αποτέλεσμα να κατασκευαστεί μέρος των έργων αυτών (φράγμα Μεσοχώρας, σήραγγα εκτροπής και μέρος του φράγματος της Συκιάς), χωρίς ποτέ να λειτουργήσουν. Μεγάλο μέρος των έργων κατασκευάστηκε παράνομα, καθώς στη διάρκεια αυτών των χρόνων έχουν υπάρξει επτά διαδοχικές ακυρωτικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας. Κάθε φορά, την απόφαση του ΣτΕ τη διαδεχόταν ένας νέος σχεδιασμός, μέχρι την επόμενη ακυρωτική απόφαση.

Στο μεταξύ, μέσα στην ενεργειακή φρενίτιδα των τελευταίων δύο δεκαετιών, έχουν αρχίσει να κατασκευάζονται φράγματα και υδροηλεκτρικά έργα στον Αχελώο και από μεγάλες ιδιωτικές εταιρείες –με κυριότερα αυτά της ΤΕΡΝΑ στη Δαφνοζωνάρα και προσεχώς στο Αυλάκι–, με τις κυβερνήσεις να διαφημίζουν σαν έργο-πρότυπο το νέο αντλησιοταμιευτικό της ΤΕΡΝΑ (680 MW), που εξασφάλισε περιβαλλοντική αδειοδότηση στις 11/1/2018.

Όλα αυτά έχουν πυροδοτήσει και συντηρούν ακόμη έναν από τους πιο εμβληματικούς περιβαλλοντικούς και κοινωνικούς αγώνες των τελευταίων σαράντα χρόνων, με χωρικό επίκεντρο τη Μεσοχώρα και αντικείμενο την προστασία του Αχελώου από την ολοκληρωτική καταστροφή και τη μετατροπή του σε ένα άθροισμα διαδοχικών λιμνών-ταμιευτήρων. Ο ανυποχώρητος αυτός αγώνας οδήγησε τις κυβερνήσεις των τελευταίων χρόνων στο τέχνασμα της τμηματικής αδειοδότησης των έργων, με

πρώτο βήμα την περιβαλλοντική αδειοδότηση του φράγματος και του υδροηλεκτρικού έργου στη Μεσοχώρα, στις 4/8/2017, επί των ημερών της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ, που κι αυτή κατέπεσε στο ΣτΕ με την 2230/2020 απόφαση της 7μελούς σύνθεσης του Ε΄ τμήματος.

Μόνη λύση η οριστική ακύρωση του συνόλου των έργων

Είναι δείγμα της πολιτικής σημασίας που αποδίδεται στο έργο της εκτροπής του Αχελώου το γεγονός ότι και η κυβέρνηση της Ν.Δ. αρνείται να διδαχθεί από τα «παθήματα» και τις αποτυχίες των προηγούμενων κυβερνήσεων. Στο «τιμόνι» του ΥΠΕΝ τοποθετείται Τρικαλινός πολιτικός (ο κ. Σκρέκας) και ο πρωθυπουργός εξαγγέλλει την εκ νέου περιβαλλοντική αδειοδότηση του φράγματος της Μεσοχώρας, με διαδικασίες fast track. Ξέρουν αυτοί, το ξέρουμε κι εμείς, ότι δεν πρόκειται για ένα αυτόνομο ενεργειακό έργο, αλλά για τον προάγγελο της εκτροπής. Ο κ. πρωθυπουργός το είπε καθαρά: *«Η Μεσοχώρα, όμως, αποτελεί το πρώτο βήμα, είναι αναγκαία όχι κατ' ανάγκη και ικανή συν-*

θήκη για να επανεξετάσουμε το έργο της μερικής μεταφοράς υδάτων από τη Δυτική Ελλάδα στη Θεσσαλία».

Ακόμη, όμως, κι αν αγνοούσαμε τον κίνδυνο της εκτροπής, τα έργα στον άνω ρου του Αχελώου συνιστούν μια τεράστια επέμβαση στο τελευταίο ανέγγιχτο κομμάτι ενός από τους πιο μεγάλους ποταμούς της χώρας. Αυτό δεν μπορεί να το παραβλέψει κανείς. Η εκτροπή των νερών του Αχελώου αποτελεί το μεγαλύτερο έργο διευθέτησης υδάτων στην Ελλάδα. Το πολιτικό σύστημα της χώρας, οι κατά καιρούς κυβερνήσεις, η κρατική επιχείρηση ηλεκτρισμού (ΔΕΗ), οι εταιρείες ενέργειας και οι εργολάβοι της «ανάπτυξης» αντιμετωπίζουν τον ποταμό Αχελώο, το νερό, τα δάση, τα βουνά, τη θάλασσα, τους φυσικούς πόρους σαν ιδιοκτησία τους που μπορούν να πωλούν και να αγοράζουν για την αύξηση των κερδών και της εξουσίας τους. Η επανάληψη του ίδιου κύκλου εξαγγελιών και ενεργειών δείχνει ότι το μέλλον της Μεσοχώρας, της ευρύτερης περιοχής και ενός από τους μεγαλύτερους ποταμούς της χώρας αντιμετωπίζεται σαν τυχερό παίγνιο, που ελπίζουν κάποτε να κερδίσουν.

Έξοδος από αυτό τον φαύλο κύκλο υπάρχει και βρίσκεται στην οριστική ακύρωση των έργων στον άνω ρου του Αχελώου. Όσο αυτό δεν συμβαίνει, ο αγώνας θα συνεχίζεται μέχρι να γίνει πράξη η κατεδάφιση του φράγματος. Οι υποστηρικτές των έργων θα πρέπει να γνωρίζουν ότι δεν θα έχουν ευκολότερο έργο απ' ό,τι στο παρελθόν. Η κατά μέτωπο επίθεση στο περιβάλλον και

η λεπλασία της φύσης, εξαιτίας σειράς ενεργειακών και άλλων δραστηριοτήτων σε όλη τη χώρα, έχουν πλέον ευαισθητοποιήσει χιλιάδες πολίτες, των οποίων η αντίθεση είναι βέβαιο ότι θα εκφραστεί δυναμικά και σε κάθε νέα απόπειρα «βιασμού» του Αχελώου.

** Ηλεκτρολόγος μηχανικός, μέλος του Δικτύου «Μεσοχώρα - Αχελώος SOS» και του Περιβαλλοντικού Δικτύου*

Καύση - «ενεργειακή αξιοποίηση» των απορριμμάτων: λύση ή πρόβλημα;

Της Ευαγγελίας Σωτηροπούλου

Η ρεβανσιστική ανατροπή του ΕΣΔΑ του 2015

ΤΟ ΝΕΟ Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Απορριμμάτων – ΕΣΔΑ 2020-2030 που εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο τον Αύγουστο του 2020 προκρίνει την «ενεργειακή αξιοποίηση» των απορριμμάτων. Σε αυτή την κατεύθυνση προβλέπεται η παραγωγή καυσίμων από σύμμικτα απορρίμματα στις συγκεντρωτικές Μονάδες Επεξεργασίας Απορριμμάτων - ΜΕΑ (συνολικά 43 συμπεριλαμβανομένων υφιστάμενων και σχεδιαζόμενων) και η κατασκευή τεσσάρων (4) ανεξάρτητων μονάδων καύσης που θα υποδέχονται τα προϊόντα επεξεργασίας των ΜΕΑ για να παράγουν ηλεκτρικό ρεύμα. Μία από τις μονάδες καύσης προβλέπεται να κατασκευαστεί στην πολύπαθη Δυτική Αττική και σύμφωνα με δημοσιεύματα που δεν έχουν διαψευστεί φωτογραφίζεται η εγκατάσταση της Χαλυβουργικής στον Ασπρόπυργο. Όλες αυτές οι μονάδες προβλέπεται να κατασκευαστούν με τη μέθοδο των ΣΔΙΤ δεσμεύοντας δημόσιους πόρους προς όφελος των τραπεζών και των μεγάλων κατασκευαστικών εταιρειών για πάνω από 20 χρόνια, εκτοξεύοντας το κόστος διαχείρισης το οποίο θα επιβαρύνει τελικά τα δημοτικά τέλη.

Το νέο ΕΣΔΑ ανατρέπει αυτό του 2015 το οποίο, ως αποτέλεσμα της πίεσης των περιβαλλοντικών κινημάτων στην κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ, δεν περιελάμβανε την καύση - ενεργειακή αξιοποίηση. Ωστόσο, η απόλυτη απραξία της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ για την εφαρμογή του ΕΣΔΑ στην πράξη άνοιξε τον δρόμο για τη ρεβανσιστική επάνοδο της καύσης απορριμμάτων.

Η προώθηση της καύσης ενισχύεται και από το νέο νομοσχέδιο για την ανακύκλωση το οποίο προβλέπει ότι υποχρεωτικά το υπόλειμμα των Κέντρων Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών - ΚΔΑΥ θα οδηγείται υποχρεωτικά σε ενεργοβόρες βιομηχανίες ή σε μονάδες ενεργειακής αξιοποίησης.

Η θέση της καύσης-ενεργειακής αξιοποίησης στην πυραμίδα των μεθόδων διαχείρισης

Σύμφωνα με τις βασικές αρχές διαχείρισης αποβλήτων θα πρέπει να τηρείται η αρχή της ιεράρχησης των μεθόδων δηλ. (α) πρόληψη - μείωση της παραγωγής απορριμμάτων, (β) προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση, (γ) ανακύκλωση, (δ) άλλου είδους ανάκτηση, (ε) ασφαλής διάθεση. Σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές οδηγίες η ενεργειακή αξιοποίηση άλλοτε εντάσσεται στο (δ) και άλλοτε στο (ε). Το κριτήριο είναι ο βαθμός απόδοσης που επιτυγχάνεται, δηλαδή ενέργεια που παράγεται προς ενέργεια που καταναλώνεται στη διαδικασία παραγωγής της (σύμφωνα με τον τύπο R1-Energy Efficiency Formula). Η εφαρμογή του R1 - Energy Formula δεν αποτελεί τεχνικό αλλά πολιτικό, οικονομικό, περιβαλλοντικό ζήτημα και είναι αντικείμενο διαπάλης ανάμεσα στα συμφέροντα που προκρίνουν την καύση - ενεργειακή αξιοποίηση και τα περιβαλλοντικά κινήματα. Το 2008 ιατρικές οργανώσεις που εκπροσωπούν 33.000 γιατρούς έκαναν έκκληση για την απόλειψη της καύσης από το στάδιο (δ) της ιεραρχίας στη διαχείριση.¹

Άκριτος μιμητισμός παρωχημένης μεθοδολογίας

Πολλοί επιχειρηματολογούν υπέρ της ενεργειακής αξιοποίησης φέρνοντας ως παράδειγμα την «προηγμένη» Ευρώπη. Όμως αποσιωπούν βασικά ζητήματα:

Πρώτον, ότι στην κεντρική και βόρεια Ευρώπη η καύση απορριμμάτων χρησιμοποιείται κυρίως για τηλεθέρμανση, λόγω του ψυχρού κλίματος, και όχι για ηλεκτροπαραγωγή όπως προβλέπεται στην Ελλάδα, μέθοδος που συνήθως δεν επιτυγχάνει υψηλό βαθμό απόδοσης ώστε να θεωρηθεί ανάκτηση.

Δεύτερον, στην Ευρώπη η γενική τάση είναι η μείωση ποσοτήτων που οδηγούνται σε καύση προς όφελος της ανακύκλωσης.

Τρίτον, διεθνείς επιδημιολογικές μελέτες ενοχοποιούν τα εργοστάσια καύσης προϊόντων απορριμμάτων για σοβαρά προβλήματα υγείας.²

1 «Appeal from the health and healthcare sector against the reclassification of incineration in the WFD», 11.06.2008.

2 Εκτεταμένη βιβλιογραφία που αποδεικνύει τις βλαβερές συνέπειες καύσης

Βόλος: εκδήλωση για την καύση σκουπιδιών

Σοβαροί οι κίνδυνοι για την υγεία και το περιβάλλον

Η καύση απορριμμάτων παράγει εξαιρετικά επικίνδυνους ρύπους που βρίσκονται στις αέριες εκπομπές και στην υπολειμματική τοξική τέφρα. Οι κυριότεροι είναι μικροσωματίδια, οξέα, βαρέα μέταλλα, διοξίνες και φουράνια, διοξειδίο και μονοξειδίο του άνθρακα, μεθάνιο.

Η καύση σκουπιδιών γενικεύεται σε όλη τη χώρα!
Απάντησή μας: Ο συντονισμένος αγώνας των πολιτών!

Εκδήλωση - Συζήτηση

Σάββατο 10 Οκτωβρίου
6:30 μ.μ. Παραλία Βόλου
(μηνωτά στο Πανεπιστήμιο)

- Τι προβλέπει το νέο Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων;
- Γιατί λέμε "όχι" στη Μονάδα Επεξεργασίας Απορριμμάτων του Δήμου Βόλου;
- Γιατί προτάσσουμε την οικολογική διαχείριση των απορριμμάτων;
- Πως μπορούν να αναπτυχθούν, να συντονιστούν και να νικήσουν οι αλληλέγγυες αντιστάσεις της κοινωνίας;

Ομιλητές:
 Γιάννος Νικολάου, μέλος της δημοτικής κίνησης Θεσσαλονίκης «Η Πόλη Ανάποδα»
 Νίκος Σακούτης, εκπρόσωπος του συντονισμού φορέων, συλλογικοτήτων και πολιτών
 Δ. Αττικής - Δ. Αθήνας "Δυτικό Μέτωπο"
 Παρέμβαση: Κώστας Γαργάλας, μέλος της Διοικούσας Επιτροπής του ΤΕΕ Μαγνησίας

Πρωτοβουλία Πολιτών Βόλου ενάντια στην καύση σκουπιδιών No Burn

Οι διοξίνες εισέρχονται στον ανθρώπινο οργανισμό με την τροφή, τον αέρα ή την επαφή με υλικά και έδαφος που έχουν μολυνθεί από τις ουσίες αυτές και τελικά καταλήγουν στον λιπώδη ιστό. Νεοπλάσματα, καρδιαγγειακά νοσήματα, βλάβες του ανοσοποιητικού και άλλες παθήσεις όπως διαβήτης και διατα-

ραχές του θυρεοειδούς αναφέρονται ως πιθανές συνέπειες της έκθεσης σε διοξίνες.

Θα μπορούσε κανείς να αντιτείνει ότι υπάρχουν τεχνολογίες πρόληψης όπως η τοποθέτηση φίλτρων σε συγκεκριμένα σημεία της εγκατάστασης. Όμως η αποτελεσματικότητά τους είναι αμφίβολη. Για παράδειγμα, οι διοξίνες και τα φουράνια διασπώνται στις υψηλές θερμοκρασίες, αλλά πρακτικά είναι πολύ δύσκολο να εξασφαλιστεί ότι οι πολύ υψηλές θερμοκρασίες διατηρούνται σε όλα τα στάδια της διαδικασίας. Μέχρι σήμερα δεν υπάρχουν όργανα που να μετρούν αδιάλειπτα την περιεκτικότητα σε διοξίνες και φουράνια. Επιπλέον, η ανάλυση αυτών των δειγμάτων απαιτεί πολύ εξειδικευμένα εργαστήρια (στην Ελλάδα δεν έχουμε ακόμη), τα αποτελέσματα βγαίνουν μετά 15 ημέρες και το κόστος ανέρχεται σε περίπου 4.000 ευρώ το δείγμα! Υπάρχει επίσης μεγάλος κίνδυνος ατυχημάτων.

Βόλος: Η καύση RDF στην ΑΓΕΤ πρόγνωση για το τι μπορεί να ακολουθήσει

Μια πρόγνωση για τις επιπτώσεις της καύσης προϊόντων απορριμμάτων έχουμε ήδη από την καύση απορριμμάτων στην ΑΓΕΤ στον Βόλο, όπου η επιβάρυνση της ατμόσφαιρας είναι τόσο προφανής που πυροδότησε μαζικότερες κινητοποιήσεις οι οποίες αντιμετωπίστηκαν από το κράτος με άγρια καταστολή. Σύμφωνα με έρευνα του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, τις μισές μέρες του χρόνου καταγράφονται υπερβάσεις στα μικροσωματίδια που σχετίζονται με αυξημένο κίνδυνο νοσηλείας και θανάτου από καρδιακές και πνευμονικές παθήσεις. Τις ημέρες υψηλής συγκέντρωσης μικροσωματιδίων οι εισαγωγές στο νοσοκομείο του Βόλου αυξάνονται τουλάχιστον κατά 30%.

Μοχλός συνολικής ανατροπής της πυραμίδας διαχείρισης των απορριμμάτων

Η ενεργειακή αξιοποίηση λειτουργεί ως μοχλός ανατροπής της ιεραρχίας των μεθοδολογιών στη διαχείριση των απορριμμάτων σε βάθος χρόνου. Ενώ ένας ΧΥΤΑ έχει συγκεκριμένη χωρητικότητα και χρόνο ζωής –άρα πιέζει τα πράγματα σε μια κατεύθυνση μείωσης του κλάσματος των απορριμμάτων που οδηγούνται για

ταφή-, μια μονάδα ενεργειακής αξιοποίησης πιέζει σε αντίθετη κατεύθυνση: σε διατήρηση ή και αύξηση του κλάσματος των απορριμμάτων που υποδέχεται, ώστε να αποσβεστεί το θηριώδες κόστος επένδυσης και μακρόχρονης λειτουργίας. Έτσι η επιλογή της καύσης - ενεργειακής αξιοποίησης αφενός δεσμεύει πόρους που θα μπορούσαν να διατεθούν σε επενδύσεις αποκεντρωμένης φιλοπεριβαλλοντικής διαχείρισης, αφετέρου εμποδίζει τη μετατροπή των ανακυκλώσιμων σε πρώτες ύλες για μεταποιητικούς κλάδους που το αποτέλεσμα θα ήταν -εκτός των άλλων- η σημαντική ενεργειακή εξοικονόμηση.

** Μηχανολόγος μηχανικός, μέλος του Περιβαλλοντικού Δικτύου*

Αντιπεριβαλλοντικά τα αιολικά και με τη βούλα της επιστήμης

Του Μάριου Διονέλλη*

ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΟΝ οι ανεμογεννήτριες να έχουν αρνητικό αποτύπωμα στη μάχη κατά της κλιματικής αλλαγής; Μπορεί οι πλέον διαφημιζόμενες και αδρά επιδοτούμενες «πράσινες» επενδύσεις να επιδεινώνουν αντί να βελτιώνουν τους δείκτες περιβαλλοντικής προστασίας στην Ελλάδα;

Και όμως, η απάντηση σε αυτά τα δύο ερωτήματα είναι «ναι». Για τον χώρο των κινημάτων κατά των βιομηχανικών ΑΠΕ η απάντηση είναι εδώ και χρόνια προφανής, ωστόσο πλέον αυτό προκύπτει και από τα αποτελέσματα έρευνας που χρηματοδότησε το ίδιο το υπουργείο Περιβάλλοντος μέσω του Οργανισμού Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ). Για το θέμα της χωροθέτησης των αιολικών επενδύσεων με το ελάχιστο περιβαλλοντικό κόστος έχει ήδη υπάρξει διεθνής επιστημονική δημοσίευση, τα αποτελέσματα της οποίας έχουν κριθεί από την παγκόσμια επιστημονική κοινότητα. Τα ερευνητικά αποτελέσματα της δημοσίευσης, της βάσης δεδομένων και της ελληνικής σύνοψης αυτών έγιναν αμέσως διαθέσιμα στο κοινό από την ομάδα του έργου.

Ο τίτλος του υπό εξέλιξη έργου, που χρηματοδότησε το ΥΠΕΚΑ, είναι «Αιολικοί Σταθμοί Παραγωγής Ενέργειας/ΑΣΠΗΕ και Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης: βέλτιστη προσέγγιση ως προς την κατάτμηση και την αλλαγή χρήσης γης». Η ερευνητική ομάδα της διεθνούς δημοσίευσης αποτελείται από βιολόγους και μηχανικούς με επιστημονικά υπεύθη την αναπληρώτρια καθηγήτρια Βασιλική Κατή από το Τμήμα Βιολογικών Εφαρμογών και Τεχνολογιών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Οι ερευνητές κρούουν με σαφή τρόπο τον κώδωνα του κινδύνου για πολύ σοβαρές και πιθανόν μη αναστρέψιμες επιπτώσεις στα οικοσυστήματα από την αλματώδη αύξηση των εγκρίσεων αιολικών έργων στην Ελλάδα, ενώ τα συμπεράσματά τους τα

έχουν υποβάλει ήδη στο υπουργείο Περιβάλλοντος. Μάλιστα για τα συμπεράσματα αυτά έχει ενημερωθεί και ο ίδιος ο Κ. Μητσοτάκης στις 14 Ιανουαρίου, όπως προκύπτει από έγγραφο των μελετητών προς την Επιτροπή «Φύση» του υπουργείου Περιβάλλοντος, η οποία αποτελεί το κεντρικό επιστημονικό γνωμοδοτικό όργανο του κράτους για τα θέματα προστασίας της ελληνικής βιοποικιλότητας.

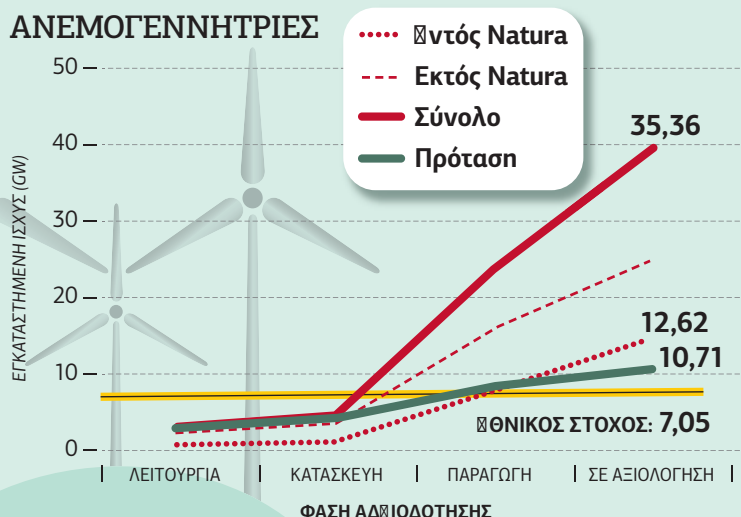
Στην έρευνα ενσωματώνονται συμπεράσματα πρωθύστερης μελέτης του ίδιου εργαστηρίου για τον καταστροφικό ρόλο της διάνοιξης δρόμων στο φυσικό τοπίο, βασικό χαρακτηριστικό των εγκαταστάσεων αιολικών σταθμών στις ελληνικές βουνοκορφές. «Η επέκταση του οδικού δικτύου σε φυσικά οικοσυστήματα είναι το έναυσμα για την αλλαγή της χρήσης γης, κάτι που επιφέρει απώλεια της βιοποικιλότητας παγκοσμίως» αναφέρεται στην έρευνα.

■ Ο εθνικός στόχος εγκαταστημένης ισχύος από Αιολικούς Σταθμούς Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας ως το 2030 είναι 7,05 GW. Ο στόχος αυτός είχε επιτευχθεί περίπου στο μισό (44%) τον Μάρτιο του 2020 με 260 λειτουργούντες σταθμούς παραγωγής, συνολικής ισχύος 3,11 GW.

■ Ωστόσο, αν προστεθούν και οι σταθμοί για τους οποίους έχουν ήδη εκδοθεί άδειες εγκατάστασης ή βρίσκονται στο τελικό στάδιο της άδειας παραγωγής (όλοι δηλαδή οι σταθμοί που πρόκειται να ξεκινήσουν τη λειτουργία τους το επόμενο διάστημα), τότε η συνολική ισχύς φτάνει στα 8,83 GW. Υπερκαλύπτεται ήδη, δηλαδή, κατά 125% ο εθνικός στόχος του 2030.

Εκεί όμως που η εικόνα γίνεται πραγματικά δραματική είναι στην εκτίμηση των μελετητών για την εικόνα που θα έχει η χώρα αν δυνητικά λειτουργούσαν όλα τα επενδυτικά σχέδια, τα οποία βρίσκονται σήμερα στον χάρτη της ΡΑΕ. Όπως αναφέρεται, εάν τεθούν σε λειτουργία όλοι οι κερσαίοι ΑΣΠΗΕ στα διάφορα στάδια αδειοδότησης (σε αξιολόγηση άδεια παραγωγής, άδεια εγκατάστασης, άδεια λειτουργίας), η εγκαταστημένη ισχύς στη χώρα θα αυξηθεί κατά 11 φορές ξεπερνώντας τον εθνικό στόχο κατά πέντε φορές. Στη σχετική επιστημονική δημοσίευση το ακριβές ποσοστό υπολογίζεται σε... 502%, καθώς έχουν υποβληθεί 1.838 αιτήσεις ΑΣΠΗΕ, ισχύος 35,36 GW, με περίπου 16.000 νέες ανε-

ΑΝΕΜΟΓΕΝΝΗΤΡΙΕΣ

Ειδικά για τις περιοχές του δικτύου Natura τονίζεται ότι η σημερινή εγκαταστημένη ισχύς είναι 0,72GW με 190 σταθμούς και περίπου 700 ανεμογεννήτριες, ενώ, εάν εγκριθούν όλες οι επενδυτικές προτάσεις, η ισχύς θα αυξηθεί κατά 17,5 φορές, με 565 επιπλέον σταθμούς και περίπου 4.800 παραπάνω ανεμογεννήτριες.

Όπως αναφέρεται ρητά και στη σχετική διεθνή επιστημονική δημοσίευση, η προστασία του τοπίου από την κατάτμηση αποτελεί πλέον κεντρικό πολιτικό στόχο και της Ε.Ε. καθώς η αλλαγή χρήσεων γης (ειδικά οι διανοίξεις δρόμων) είναι η πρώτη και σοβαρότερη αιτία για την απώλεια της βιοποικιλότητας, περισσότερο και από την κλιματική αλλαγή, που κατατάσσεται τρίτη σε βαθμό επικινδυνότητας. Ήδη από το 2011 η Ε.Ε. έχει θέσει στόχο τη μη καθαρή αύξηση της τεχνητής γης μέχρι το 2050 (no net land take), ενώ η Ελλάδα κατατάσσεται στις πρώτες θέσεις αύξησης των δρόμων και λοιπών τεχνητών επιφανειών αυξάνοντας τον κατακερματισμό οικοσυστημάτων σε μικρότερα τμήματα. Την αλλαγή χρήσεων γης θέτουν στην κορυφή των παγκόσμιων κινδύνων για το περιβάλλον τόσο η Διεθνής Ένωση Προστασίας της Φύσης (μέλος της οποίας είναι η Ελλάδα μαζί

με άλλα 208 κράτη) όσο και το Παγκόσμιο Ταμείο για τη φύση (WWF). Αν και οι μελετητές τονίζουν πως αυτό είναι ένα σύνθετο πρόβλημα που αντιμετωπίζεται σε παγκόσμιο επίπεδο, εντούτοις όταν αναφέρονται με στοιχεία και αριθμούς στα ελληνικά δεδομένα περιγράφουν μια ζοφερή πραγματικότητα.

Οι αιτήσεις υπερβαίνουν κατά... 502% τον εθνικό στόχο ηλεκτροπαραγωγής

Στην έρευνα γίνεται χρήση της βάσης δεδομένων του Μαρτίου του 2020 από τη Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας σε σχέση με τις εγκατεστημένες, τις αδειοδοτημένες και τις υποβληθείσες προς έγκριση επενδύσεις αιολικών και γίνεται σύγκρισή τους με τους στόχους που έχουν τεθεί από την Ελλάδα για την κάλυψη των αναγκών ενέργειας από ΑΠΕ ως το 2030. Σε αυτό ειδικά το πεδίο η σύγκριση είναι αποκαλυπτική. Με βάση τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην έρευνα:

■ Ο εθνικός στόχος εγκαταστημένης ισχύος από Αιολικούς Σταθμούς Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας ως το 2030 είναι 7,05 GW. Ο στόχος αυτός είχε επιτευχθεί περίπου στο μισό (44%) τον Μάρτιο του 2020 με 260 λειτουργούντες σταθμούς παραγωγής, συνολικής ισχύος 3,11 GW.

■ Ωστόσο, αν προστεθούν και οι σταθμοί για τους οποίους έχουν ήδη εκδοθεί άδειες εγκατάστασης ή βρίσκονται στο τελικό στάδιο της άδειας παραγωγής (όλοι δηλαδή οι σταθμοί που πρόκειται να ξεκινήσουν τη λειτουργία τους το επόμενο διάστημα), τότε η συνολική ισχύς φτάνει στα 8,83 GW. Υπερκαλύπτεται ήδη, δηλαδή, κατά 125% ο εθνικός στόχος του 2030.

Εκεί όμως που η εικόνα γίνεται πραγματικά δραματική είναι στην εκτίμηση των μελετητών για την εικόνα που θα έχει η χώρα αν δυνητικά λειτουργούσαν όλα τα επενδυτικά σχέδια, τα οποία βρίσκονται σήμερα στον χάρτη της ΡΑΕ. Όπως αναφέρεται, εάν τεθούν σε λειτουργία όλοι οι χερσαίοι Αιολικοί Σταθμοί στα διάφορα στάδια αδειοδότησης (σε αξιολόγηση, άδεια παραγωγής, άδεια εγκατάστασης, άδεια λειτουργίας), η εγκαταστημένη ισχύς στη χώρα θα αυξηθεί κατά 11 φορές ξεπερνώντας τον εθνικό στόχο κατά πέντε φορές. Στη σχετική επιστημονική δημοσίευση το ακριβές ποσοστό υπολογίζεται σε... 502%, καθώς έχουν

υποβληθεί 1.838 αιτήσεις Αιολικών Σταθμών, ισχύος 35,36 GW, με περίπου 16.000 νέες ανεμογεννήτριες.

Ειδικά για τις περιοχές του δικτύου Natura τονίζεται πως η σημερινή εγκαταστημένη ισχύς είναι 0,72GW με 190 σταθμούς και περίπου 700 ανεμογεννήτριες, ενώ, εάν εγκριθούν όλες οι επενδυτικές προτάσεις, η ισχύς θα αυξηθεί κατά 17,5 φορές, με 565 επιπλέον σταθμούς και περίπου 4.800 παραπάνω ανεμογεννήτριες.

Όπως αναφέρεται ρητά στα συμπεράσματα της έρευνας, «οι επιπτώσεις της σημερινής ενεργειακής πολιτικής ανάπτυξης των επενδύσεων αιολικής ενέργειας αναμένεται να είναι ιδιαίτερα αρνητικές ως προς την αύξηση της τεχνητής γης (land take) και του κατακερματισμού, ο αναμενόμενος αντίκτυπος στη βιοποικιλότητα, στα οικοσυστήματα και στις οικοσυστημικές υπηρεσίες δεν μπορεί να υπολογιστεί, αλλά εκτιμάται πως θα είναι πολύ σοβαρός και πιθανόν μη αναστρέψιμος».

Πρόταση για ζώνη αποκλεισμού των επενδύσεων

Ως απάντηση στην υπάρχουσα κατάσταση οι μελετητές ζητούν τη δημιουργία «χερσαίας ζώνης αποκλεισμού» των επενδύσεων σε μια έκταση που περιλαμβάνει το 58,6% της χώρας, με εξαίρεση των περιοχών του δικτύου Natura 2000 και όλων των ζωνών με χαμηλό και πολύ χαμηλό βαθμό κατακερματισμού του φυσικού τοπίου (με βάση τον ευρωπαϊκό δείκτη LFI). Στην έρευνα οι μελετητές τονίζουν πως ακόμα και αν εγκριθούν μόνο

οι αιτήσεις που αφορούν περιοχές εντός του υπόλοιπου 41,4% της ελληνικής επικράτειας (το οποίο ορίζουν ως «χερσαία επενδυτική ζώνη αδειοδότησης») και πάλι ο εθνικός στόχος για την παραγωγή ενέργειας από αιολικά για το 2030 υπερκαλύπτεται κατά μιάμιση φορά (10,71GW έναντι 7,05 GW του στόχου).

Όπως γίνεται κατανοητό, το σενάριο αυτό επαρκεί για να «απαντήσει» ακόμα και σε μελλοντική αύξηση του εθνικού στόχου μέχρι το 2050, ανάλογα με τις μελλοντικές πολιτικές «αναγνώσεις» της Συμφωνίας των Παρισίων αλλά και τις συνεχείς πιέσεις από το λόμπι των εταιρειών που οραματίζονται την Ελλάδα σαν μια γιγάντια «μπαταρία» για την υπόλοιπη Ευρώπη.

Από την άλλη, ακόμα και το σενάριο που προτείνει η έρευνα, παρ' όλο που διασφαλίζει τις προστατευόμενες περιοχές και τα τοπία υψηλής φυσικής αξίας, δεν αποκλείει τις κοινωνικές αντιδράσεις κατά των αιολικών, στόχο που υπενθυμίζεται ότι αποτελεί και βασικό μέλημα της πρωτοβουλίας «Σύγκλιση» της Αλεξάνδρας Μητσοτάκη, η οποία χρηματοδοτήθηκε αδρά από το

Πράσινο Ταμείο. Οι κοινωνικές αντιδράσεις κατά των αιολικών σε όλη την Ελλάδα δεν αφορούν μόνο τις χωροθετήσεις εντός των περιοχών Natura. Προκύπτουν και από πολλούς άλλους παράγοντες, όπως η αφαίρεση ζωτικού χώρου από άλλες παραγωγικές δραστηριότητες (γεωργία, κτηνοτροφία, τουρισμός κ.ά.), από τις παραβάσεις της νομοθεσίας για τις προβλεπόμενες αποστάσεις από οικισμούς και αρχαιολογικούς χώρους και αρκετούς άλλους παράγοντες οι οποίοι δεν περιλαμβάνονται στα κριτήρια για τον καθορισμό της «επενδυτικής ζώνης» που προτείνει η ερευνητική ομάδα.

**Δημοσιογράφος*

*Δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα των Συντακτών, στις 30.1.2021
και παραχωρήθηκε ευγενώς από τον συγγραφέα*

ΤΟ ΟΡΕΙΝΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΤΟΥ ΜΑΙΝΑΛΟΥ ΚΟΙΤΙΔΑ
ΧΛΩΡΙΔΑΣ, ΠΑΝΙΔΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΛΥΚΑΙΟ ΟΡΟΣ,
ΙΕΡΟΣ ΛΑΤΡΕΥΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ

Κινδυνεύουν από την επέλαση δεκάδων αιολικών βιομηχανικών μονάδων

*Το κείμενο βασίζεται στη σχετική δημοσίευση του Συλλόγου
Αρκάδων Ορειβατών Οικολόγων (ΣΑΟΟ), 25.01.2021*

Ο ΣΥΛΛΟΓΟΣ Αρκάδων Ορειβατών Οικολόγων (ΣΑΟΟ) συμμετέχει ενεργά στην κινητοποίηση φορέων και πολιτών για τη ματαίωση του επαπειλούμενου «εγκλήματος» σε βάρος της ορεινής Αρκαδίας και ιδιαίτερα των ορέων Λύκαιου και Μαίναλου.

Το ορεινό συγκρότημα του Μαινάλου συνθέτει στην ολότητά του ένα από τα σπουδαιότερα οικολογικά, αισθητικά, ιστορικά και πολιτισμικά σύνολα της Ελλάδας. Η δεσπόζουσα θέση του στο κέντρο της Πελοποννήσου το καθιστά κόμβο της χλωρίδας, πανίδας και της ορνιθοπανίδας προς όλα τα γύρω ορεινά συγκροτήματα (Ερύμανθος, Χελμός Ζήρεια, Αρτεμίσιο, Πάρνωνας, Ταΰγετος, Λύκαιο κ.λπ.).

Το Μαίναλο, το Λύκαιο, ο Λούσιος και η Αρκαδία, με το απαράμιλλο βουκολικό τοπίο της, αποτελούν το παγκόσμιο σύμβολο του Αρκαδικού Ιδεώδους και το κατεξοχήν τοπίο του παγκόσμιου πολιτιστικού κινήματος του Αρκαδισμού. Αναγνωρίζεται, επίσης, ως λίκνο της μεγάλης επανάστασης του 1821.

Αυτά τα δεδομένα καθιστούν την εγκατάσταση των 54 στο νοτιοδυτικό Μαίναλο (Στεμνίτσα, Καρύταινα, Λυκόχεια, Μαντέικα, Χρυσοβίτσι, Ραπούνι) και των 21 στις βόρειες απολήξεις του, συνολικά 75 αιολικών - βιομηχανικών τεράτων, πράξη απόλυτα ασύμβατη προς τη φυσιογνωμία του βουνού του Πανός. Το ίδιο και ακόμα πιο άτοπη είναι η εγκατάσταση φραγμάτων και δύο ηλεκτρικών στον Λούσιο για μόλις 0,9MW (Δημητσάνα, Ζάτουνα).

Μαίναλο

Οι κορυφές του Μαινάλου έχουν ενταχθεί στο δίκτυο οικοτόπων Corine και το ανατολικό τμήμα του στο δίκτυο Natura 2000. Υπάρχει, επίσης, για το Μαίναλο εγκεκριμένη ειδική περιβαλλοντική μελέτη (ΕΜΠ), με χαρακτηρισμό του ως «προστατευόμενης περιοχής οικοανάπτυξης». Το φαράγγι του Λούσιου (οργανική περιοχή του Μαινάλου) είναι προστατευόμενος αρχαιολογικός χώρος ιδιαίτερου φυσικού κάλλους με σχετική απόφαση του υπουργείου Πολιτισμού.

Η απευκαταία εγκατάσταση των αιολικών πυλώνων 120 μ. ύψους μαζί με τα συνοδά έργα οδοποιίας και ηλεκτρομεταφοράς θα δώσουν χαριστική βολή στη μοναδική ελπίδα της ορεινής Αρκαδίας για ανάπτυξη βασισμένη στην οικοπεριήγηση. Το ομορφότερο ελατοδάσος της χώρας μας θα μετεξελιχθεί σ' ένα βιομηχανικό δάσος ανεμογεννητριών και στη ροή του χρόνου σ' ένα φαραωνικό νεκροταφείο όρθιων πτωμάτων μετά τη συμπλήρωση των περίπου 35 χρόνων λειτουργικής ζωής.

Το Μαίναλο φιλοξενεί στο σύνολό του το πλέον εκτεταμένο και αντιπροσωπευτικό ελατοδάσος, με το ενδημικό της Ελλάδας είδος κεφαλληνιακή ελάτη, ένα από τα πλέον παραγωγικά και αισθητικά δάση που τα τοπικά δασαρχεία διαχειρίζονται διαχρονικά με υποδειγματικό τρόπο. Στο δάσος παράγεται το εκλεκτότερο είδος μελιού της Ελλάδας – η περίφημη ΠΟΠ «βανίλια ελάτης Μαινάλου».

ΕΥΡΟΚΙΝΗΣΗ / ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΝΤΑΡΙΝΗΣ

Επικούριος Απόλλων

Πρόσφατα είδε το φως της δημοσιότητας αίτηση εταιρείας για **εγκατάσταση ανεμογεννητριών στο Λύκαιο όρος** και πλησίον του ναού του Επικούριου Απόλλωνα. Πρόκειται για την περιοχή η οποία, με βάση τα ανασκαφικά δεδομένα και τη μυθολογία, θεωρείται η κοιτίδα των Ελλήνων, ένας χώρος ιερός, από τους αρχαιότερους λατρευτικούς χώρους παγκόσμια, με πλήθος αρχαίων μνημείων, μοναδικό φυσικό κάλλος και παρθένα φύση.

Πανεπιστήμια σε συνεργασία με προσωπικότητες ανά τον κόσμο και την Αρχαιολογική Υπηρεσία σχεδιάζουν να δημιουργήσουν το «Παράσσιο πάρκο πολιτιστικής κληρονομιάς» που θα προβάλλει ολοκληρωμένα το πνεύμα του τόπου. Σε αυτόν τον μυθικό και μαγικό τόπο κατατέθηκε, εν μέσω πανδημίας, στη Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ) αίτηση εταιρείας για αδειοδότηση 72 ανεμογεννητριών!

Άνδρος: Ας μην επιτρέψουμε τετελεσμένες καταστάσεις

Του Νίκου Συρμαλένιου*

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ, το ζήτημα της τοποθέτησης ανεμογεννητριών στην Άνδρο αλλά και γενικότερα στις Κυκλάδες αποτελεί ένα από τα σημεία αιχμής, που αφορούν τόσο το ενεργειακό ζήτημα όσο και το παραγωγικό μοντέλο ανάπτυξης των νησιών.

Οι αντιδράσεις των κατοίκων αλλά και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού είναι εύλογες, μαζικές και δυναμικές, λόγω της μεγάλης ανησυχίας για τη διαφαινόμενη και μη αναστρέψιμη αλλοίωση - καταστροφή του τοπίου με τις παρεπόμενες προφανώς συνέπειες στο φυσικό περιβάλλον, στη βιοποικιλότητα και στον τουρισμό. Επιπλέον εκκρεμούν και αποφάσεις του ΣτΕ απέναντι στις προσφυγές των κατοίκων αλλά και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Δυστυχώς στη χώρα μας, συνολικά, αλλά και στα νησιά, η συζήτηση για την «πράσινη» μετάβαση και την απανθρακοποίηση, με κεντρική ευθύνη της Πολιτείας, δεν έγινε ούτε διαφαίνεται η πρόθεση να γίνει, αφού ήδη υλοποιούνται ειλημμένες αποφάσεις χωρίς καμιά ουσιαστική διαβούλευση. Το δε νέο - αναθεωρημένο χωροταξικό για τις ΑΠΕ, που θα μπορούσε να αποτελέσει σημείο ουσιαστικής διαβούλευσης με τις τοπικές κοινωνίες, πρώτον, με ευθύνη της σημερινής κυβέρνησης φαίνεται να καθυστερεί και, δεύτερον, η εκπόνησή του γίνεται μέχρι αυτή τη στιγμή με όρους πλήρους αδιαφάνειας, παρά τα περί του αντιθέτου λεγόμενα, τουλάχιστον από την ηγεσία του ΥΠΕΝ, προς τους φορείς της Αυτοδιοίκησης.

Αποτέλεσμα των παραπάνω αποτελούν, αφενός μεν, η επιδίωξη επιβολής των αποφάσεων με αυταρχικά - αστυνομικά μέτρα και, αφετέρου, η καθολική απόρριψή τους από μεγάλο μέρος των τοπικών κοινωνιών.

Άνδρος: το μικρό αιολικό Μαραθιά-Καλυβαρίου. Οι ανεμογεννήτριες εναντίον του υπό εξαφάνιση σπιζαετού

Το παράδειγμα της Άνδρου ως προς τη συμπεριφορά των κατασταλτικών αρχών και των διώξεων που ακολούθησαν, αντιγράφει με ελαφρές παραλλαγές εκείνο της Τήνου, αναδεικνύοντας την αντίληψη του αυταρχισμού ως κεντρικής κυβερνητικής επιλογή. Ταυτόχρονα η έλλειψη διαβούλευσης οδηγεί τις τοπικές κοινωνίες σε καθολική άρνηση και το αδιέξοδο συνεχίζεται...

Το νησί της Άνδρου, θεωρούμενο ένα από τα πλουσιότερα σε αιολικό δυναμικό, έχει δεχτεί αιτήσεις αδειοδοτήσεων για εγκατάσταση άνω των 153 ανεμογεννητριών, ισχύος πάνω από 300 MW. Είναι δυνατόν να γίνει αποδεκτή μια τέτοια πρόταση, όπου μια μάζα πανύψηλων σιδηρικών θα διαπερνά τις κορυφογραμμές του νησιού από Βορρά προς Νότο, αλλοιώνοντας το εξαιρετικό φυσικό ανάγλυφο και το τοπίο;

Νομίζω ότι μια τέτοια εικόνα του μέλλοντος ξεπερνά κάθε παραλογισμό. Και εν πάση περιπτώσει τα νησιά δεν μπορούν μονομερώς να μετατραπούν σε εργοστάσια παραγωγής πλε-

Ο σπιζαετός σώζει την περιοχή Φραγκάκι

Στο Φραγκάκι της Άνδρου, 600 μ. από την περιοχή αναπαραγωγής του σπιζαετού, είδους απειλούμενου με εξαφάνιση και εντός της περιοχής Natura 2000, επιχειρήθηκε η εγκατάσταση 5 ανεμογεννητριών. Το Τμήμα Περιβάλλοντος της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού Κυκλάδων ζήτησε άμεση διακοπή των εργασιών για την κατασκευή του Αιολικού Σταθμού Παραγωγής Ενέργειας (ΑΣΠΗΕ) και έδωσε εντολή στο Αστυνομικό Τμήμα να πραγματοποιήσει έλεγχο νομιμότητας εγκατάστασης του Αιολικού Πάρκου, το οποίο όμως ολιγώρησε. Ο διοικητής του προσέτρεξε με πολιτικά και με το αυτοκίνητό του στο Φραγκάκι για να επιβάλει κορονο-πρόστιμο σε 4 εθελοντές του ερευνητικού κέντρου Άνδρου που πραγματοποιούσαν νομίμως αυτοψία στην περιοχή.

Τελικά το ΣτΕ απέρριψε την εγκατάσταση ανεμογεννητριών στις περιοχές όπου ζει ο σπιζαετός.

κτρικής ενέργειας, αξιοποιώντας βεβαίως και την ηλεκτρική διασύνδεση με την ηπειρωτική Ελλάδα.

Ας ανατρέξουμε εμείς οι Κυκλαδίτες στη σοφή με ευρεία πλειοψηφία απόφαση του νομαρχιακού συμβουλίου των Κυκλάδων στις 7/6/2007 που περιέγραφε λεπτομερώς τα κριτήρια και τις προδιαγραφές (ύψος, αποστάσεις και ορατότητα από τους οικισμούς, αποστάσεις από αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία, περιοχές υψηλής γεωργικής παραγωγικότητας κ.λπ.) για την εγκατάσταση ανεμογεννητριών στα νησιά. Απόφαση που φυσικά δεν λήφθηκε υπόψη, ούτε από τη ΡΑΕ ούτε από τις κυβερνήσεις, αλλά που δεν καταφέραμε να την υπερασπιστούν ούτε οι τοπικές κοινωνίες.

Ας αυξήσουμε την πίσή μας με πρακτικά μέτρα, πριν η κατάσταση παγιωθεί και γίνει μη αναστρέψιμη. Καθολικός στόχος όλων μας: η μη εγκατάσταση καμίας ανεμογεννήτριας έως ότου ολοκληρωθεί το Ειδικό Χωροταξικό για τις ΑΠΕ. ΤΩΡΑ, ΓΙΑΤΙ ΑΥΡΙΟ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΥ ΑΡΓΑ!

** Βουλευτής Κυκλάδων ΣΥΡΙΖΑ-Π.Σ.*

Τα στοιχεία για την απαγόρευση στο Φραγκάκι βασίστηκαν στο δημοσίευμα του Τάσου Σαράντη, «Στοπ» στον αιολικό σταθμό στο Φραγκάκι, «Εφ.Συν.» 20/1/2021.

Ευρυτανία πεθαίνω μαζί σου πεθαίνεις μαζί μου κι εσύ

Του Θωμά Κώτσια*

ΜΕ ΤΙΣ ΚΑΤΑΙΓΙΣΤΙΚΕΣ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΕΙΣ για βιομηχανικής κλίμακας εγκαταστάσεις ΑΠΕ να παίρνουν χαρακτηριστικά πανδημίας, η μία μετά την άλλη κορυφές στα βουνά της πατρίδας μας, τα ποτάμια, τα ρέματα και οι χαρακτηρισμένοι βοσκότοποι, όλα παραχωρούνται στους επιχειρηματικούς ομίλους. Έχει χαθεί κάθε όριο, κάθε μέτρο και κάθε λογική, εκτός από τη λογική της αρπαχτής και της κερδοσκοπίας.

Στο όνομα της κλιματικής αλλαγής, η «πράσινη ανάπτυξη» δεν είναι ούτε πράσινη ούτε ανάπτυξη. Είναι μια καταστροφή για τον τόπο μας. Με πρόσχημα τη σωτηρία του πλανήτη χάνονται για πολλές περιοχές ανεπιστρεπτί τα ίδια τα αναπτυξιακά τους εργαλεία –δηλαδή, το φυσικό περιβάλλον–, ενώ εργαλειοποιείται και η κλιματική αλλαγή, φυσική ή ανθρωπογενής, προς όφελος των εταιρειών που παράγουν και προωθούν τις εγκαταστάσεις αυτές.

Αν επισκεφθεί κάποιος την ιστοσελίδα με τους χάρτες της ΡΑΕ δεν θα βρει βουνοκορφή ή ποτάμια και ρέματα που να μην έχουν παραχωρηθεί και δεσμευτεί, ιδιαίτερα σε ορεινές περιοχές αλλά και στα νησιά του Αιγαίου.

Σε όλο αυτό το σκηνικό αλλαγής χρήσεων γης και μετατροπής σε βιομηχανικό τοπίο, ο ισχνός πρωτογενής τομέας κυρίως της κτηνοτροφίας, που κρατούσε ακόμα ζωντανά κάποια ορεινά χωριά, δέχεται τη χαριστική βολή από ένα κράτος αναξίπιστο και υποταγμένο στα επιχειρηματικά συμφέροντα. Έτσι, νέοι αγρότες και κτηνοτρόφοι που γύρισαν πίσω στα χωριά, εμπιστεύτηκαν την πολιτεία και εντάχτηκαν σε προγράμματα, έφτιαξαν σύγχρονες σταβλικές εγκαταστάσεις και ανοίχτηκαν με χρέη, βρίσκονται σε οργή και απόγνωση όταν βλέπουν μια Ιδιωτική Κεφαλαιουχική Εταιρεία (IKE) ενός ιδιώτη να αρπάζει χιλιάδες στρέμματα βοσκότοπων και μαζί το δικαίωμά τους να

Κτηνωδία στα Άγραφα (εφημερίδα «Η Αλήθεια» της Θεσσαλίας)

Άγραφα, από την πεζοπορία προς τη Νιάλα κατά των ανεμογεννητριών

εξακολουθούν να ζουν στον τόπο των γονιών και των παππούδων τους, κρατώντας ακόμα ζωντανή την ελληνική ύπαιθρο.

Με 600 ανεμογεννήτριες αδειοδοτημένες στα Άγραφα και περισσότερες από 1.000 στο σύνολο του νομού Ευρυτανίας, που μπορεί να γίνουν λιγότερες αλλά ακόμα ψηλότερες και θα ξεπερνούν τα 150 μέτρα, με 45 υδροηλεκτρικά, με χιλιάδες στρέμματα βοσκοτόπων Φ/Β, ποιος μπορεί σοβαρά να μιλά για

φυσικό περιβάλλον, βιοποικιλότητα και ό,τι χαρακτηρίζει μέχρι σήμερα το Ευρυτανικό τοπίο;

Τώρα, όσο ποτέ άλλοτε, πρέπει να αντιδράσουμε και να ανατρέψουμε τα σχέδιά τους. Τα «όργανα» άρχισαν αυτές τις μέρες, ο χρόνος μετρά αντίστροφα με καταληκτικές ημερομηνίες. Αμέσως μετά τον «λόγο» θα έχουν οι μπουλντόζες από τα βόρεια Άγραφα και τον Τύμπανο της Αργιθέας, στις κορυφές της Νιάλας και του Βοϊδολίβαδου, της Φούρκας, της Φροξιλιάς και των βοσκοτόπων της Βαλαώρας – εδώ η ίδια η εταιρεία «έσπασε» το έργο ισχύος 70 MW σε 7 κομμάτια των 10 MW για να μη χρειάζονται Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και να αποφύγει προσφυγές στα δικαστήρια και καθυστερήσεις. Εκμεταλλεύονται την υπουργική απόφαση Χατζηδάκη που διπλασίασε από 5 στα 10 MW το όριο για έγκριση χωρίς Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, ανταποκρινόμενος στο πάγιο αίτημά του συλλογικού οργάνου των ΑΠΕτζίδων, της ΕΛΑΤΑΕΝ, για να τους διευκολύνει.

Έπονται οι υπόλοιπες κορυφές των Αγράφων, του Βελουχιού, τα Κοκάλια, η Σαράνταινα, το Παναιτωλικό, μαζί με τα φράγματα στα ποτάμια, στα ρέματα, στα νεραϊδόλουστα και επιβλητικά φαράγγια μας που, μαζί με την καταστροφή τους, ανοίγουν τον δρόμο για την παραχώρηση δικαιωμάτων των «επενδυτών» και στα νερά.

**πρ. βουλευτής Ευρυτανίας ΣΥΡΙΖΑ-Π.Σ.*

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ:

Συμμετοχή στη Δημόσια Διαβούλευση για τις Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων των έργων:

Α. Αιολικός Σταθμός Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΑΣΠΗΕ)
συνολικής ισχύος 40 MW στη θέση **Μίχος-Βοϊδολίβαδο-Απελίνα** (Άγραφα)

Β. Αιολικός Σταθμός Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΑΣΠΗΕ)
συνολικής ισχύος 46 MW στη θέση **Γραμμένη-Τούρλα-Καρνόπι**
(Άγραφα)

ΟΙ ΕΠΙΜΑΧΕΣ χωροθετήσεις των δύο νέων ΑΣΠΗΕ στα **Άγραφα**, στις θέσεις **Μίχος-Βοϊδολίβαδο-Απελίνα** και **Γραμμένη-Τούρλα-Καρνόπι**, πέραν των ειδικών παρατηρήσεων που επισημαίνει το «Δίκτυο Φορέων και Πολιτών για την Προστασία των Αγράφων», τις οποίες και **συμμεριζόμαστε**, παρουσιάζουν πρόσθετες σοβαρές παραλείψεις που προκύπτουν από τη σχέση τους με το ισχύον **Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας**.

Οι παραλείψεις αυτές οφείλονται στο γεγονός ότι, κατά παγκόσμια πρωτοτυπία και κατά πλήρη παράβαση των επιστημονικών προδιαγραφών που διέπουν τον χωροταξικό σχεδιασμό, το **Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας** δεν πληροί καμία από τις προϋποθέσεις της σχετικής επιστημονικής μεθοδολογίας. Συγκεκριμένα, αντί να προβεί αυτό το ίδιο, μετά από εξειδικευμένη έρευνα και τεκμηρίωση, στον ακριβή προσδιορισμό των περιοχών εκείνων της χώρας στις οποίες ενδείκνυται η εγκατάσταση κάθε συγκεκριμένου

είδους ΑΠΕ (αιολικά πάρκα, φωτοβολταϊκά πάρκα, γεωθερμία, βιομάζα κ.ο.κ.), επιτρέπει τη χωροθέτηση αιολικών πάρκων σε ολόκληρη την Επικράτεια [Περιοχές Αιολικής Προτεραιότητας (ΠΑΠ) και Περιοχές Αιολικής Καταλληλότητας (ΠΑΚ)]. Η χωροθέτηση αποκλείεται μόνο σε εντελώς περιορισμένες περιπτώσεις, στις λεγόμενες «κατηγορίες ζωνών αποκλεισμού», στις οποίες όμως **δεν συμπεριλαμβάνονται τα δάση** (αλλά μόνον οι πυρήνες των Εθνικών Δρυμών και τα Αισθητικά Δάση). Και ναι μεν στις εξαιρέσεις περιλαμβάνονται οι Περιοχές Απολύτου Προστασίας και Προστασίας της Φύσης των παρ. 1 και 2 του άρθρου 19 του Ν. 1650/86 (Α' 160), πλην όμως, **κατά παράβαση των Συνταγματικών και Ενωσιακών μας υποχρεώσεων** (βλ. χαρακτηριστικά, μεταξύ άλλων, την πρόσφατη απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 17.12.2020), αυτές δεν έχουν δυστυχώς θεσμοθετηθεί παρά σε ελάχιστες περιπτώσεις, με αποτέλεσμα πολλές περιοχές που συγκεντρώνουν τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά, όπως είναι και οι παρθένοι ορεινοί όγκοι των Αγράφων, να παραμένουν εκτός προστασίας.

Με δεδομένη λοιπόν τη δυνατότητα χωροθέτησης αιολικών πάρκων σε ολόκληρη ουσιαστικά την Επικράτεια, **η απόφαση για κάθε μεμονωμένη χωροθέτηση λαμβάνεται ατομικά**, με κριτήριο –σύμφωνα με το ανωτέρω Ειδικό Πλαίσιο– τη μέγιστη επιτρεπόμενη πυκνότητα αιολικών εγκαταστάσεων σε επίπεδο πρωτοβάθμιου ΟΤΑ (κριτήριο προδήλως απρόσφορο αφού στηρίζεται στη διοικητική διαίρεση της χώρας, η οποία ουδόλως αντιστοιχεί στα γεωμορφολογικά, υδρολογικά, περιβαλλοντικά, ακόμα και οικιστικά χαρακτηριστικά κάθε περιοχής), την τήρηση ορισμένων κανόνων ένταξης στο τοπίο και τη λεγόμενη «φέρουσα ικανότητα» («χωρητικότητα») μιας περιοχής ως προς την εγκατάσταση έργων ΑΠΕ.

Η προσέγγιση αυτή του Ειδικού Πλαισίου, ανεξάρτητα από την επιστημονική εγκυρότητά της, δημιουργεί πάντως **εξαιρετικά αυξημένες απαιτήσεις στο επίπεδο της ατομικής περιβαλλοντικής αδειοδότησης, οι οποίες δεν πληρούνται εν προκειμένω**. Οι απαιτήσεις αυτές συνίστανται ιδίως στην εξαντλητική μελέτη και τεκμηρίωση του πράγματι ζητούμενου, αν δηλαδή οι συγκεκριμένες χωροθετήσεις παραβιάζουν ή όχι τη φέρουσα

ικανότητα της περιοχής. Προς τούτο απαιτείται η εκτίμηση των επιπτώσεων όχι μόνον του κάθε ΑΣΠΗΕ λαμβανομένου ατομικά και αποσπασματικά, αλλά του συνόλου των αιολικών εγκαταστάσεων που έχουν ήδη χωροθετηθεί ή βρίσκονται σε εξελισσόμενη διαδικασία αδειοδότησης στην ευρύτερη περιοχή. Αυτό είναι απολύτως αναγκαίο, δεδομένου ιδίως ότι το **Ειδικό Πλαίσιο δεν προβαίνει σε καμία εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας** των περιοχών που ορίζει ως ΠΑΠ και ΠΑΚ (δηλ. ολόκληρης της χώρας και εν προκειμένω των Αγράφων), αλλά απλώς τη μεταθέτει στο επόμενο επίπεδο της ατομικής χωροθέτησης, αναφέροντας ότι «*τα πραγματικά τοπικά χωροταξικά δεδομένα μπορούν να συγκεκριμενοποιηθούν μετά από σχετική μελέτη σε τοπικό επίπεδο*». Είναι δε χαρακτηριστικό ότι το Σχέδιο αγνοεί πλήρως τα ποικίλα **κριτήρια** που πρέπει να συνεκτιμώνται για τον προσδιορισμό της φέρουσας ικανότητας, περιοριζόμενο (σε μία και μόνο σελίδα) σε μια γενικότατη αναφορά σε **σχέση με τον ανταγωνισμό μεταξύ ΑΠΕ και άλλων χρήσεων γης**.

Με δεδομένο, λοιπόν, ότι το Σχέδιο **πάσχει ουσιαδώς ως προς τη σύλληψη της ίδιας της έννοιας της φέρουσας ικανότητας** [την οποία μάλιστα εκλαμβάνει ως **υποκειμενική (!)**, δηλ. καθοριζόμενη, όπως ρητά αναφέρει, σε συνάρτηση με τις ισχύουσες κοινωνικές, πολιτιστικές και ψυχολογικές αντιλήψεις και διαχρονικά μεταβαλλόμενη μέσω των προσαρμογών των ανθρώπινων και φυσικών οικοσυστημάτων, **η κρίσιμη αυτή εκτίμηση μετατέθηκε** στο επίπεδο των επίμαχων ατομικών περιβαλλοντικών αδειοδοτήσεων. Η εκτίμηση δε αυτή οφείλει να **ερείδεται σε αντικειμενική διαπίστωση του αν, εξαιτίας των χωροθετήσεων αυτών, τα ουσιαστικά στοιχεία του φυσικού, πολιτιστικού και οικιστικού περιβάλλοντος των Αγράφων δύνανται να μεταβληθούν** σε βαθμό τέτοιο ώστε το όλο σύστημα, δηλ. ολόκληρη η περιοχή, να απολέσει τελικά την ταυτότητά του.

Στην προκειμένη δε περίπτωση, ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στην **επιστημονική αξιολόγηση των επιπτώσεων στο τοπίο**. Η προστασία του τοπίου των Αγράφων, ενόψει των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους (φυσικό ανάγλυφο, συνεχείς εναλλαγές κ.ο.κ.), προδήλως δεν **εξαντλείται στον καθορισμό ελάχιστων αποστάσεων** μεταξύ αιολικών πάρκων και προ-

στατευτέου τοπίου, οι οποίες, ακόμα και κατά κοινή πείρα, είναι ανεπαρκείς για την παροχή της δέουσας προστασίας.

Πρέπει να επισημάνουμε ότι οι επίμαχες Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων παρακάμπτουν ουσιαστικά το κρίσιμο αυτό ζήτημα. Πλην όμως, η νομική προστασία του τοπίου με διεθνείς συμβάσεις (Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο - European Landscape Convention, η οποία ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία με τον Ν. 3827/2010) και άλλα ειδικότερα νομοθετήματα (προστασία βιοποικιλότητας, όροι δόμησης κ.λπ.) αποσκοπεί στην ολοκληρωμένη προστασία όλων των επιμέρους στοιχείων που συνδέονται στενά και αλληλεπιδρούν στη διαμόρφωση και διατήρηση ενός τοπίου ως συστήματος. Το τοπίο αποτελεί **αντικειμενικό σύστημα**, το οποίο προσδιορίζεται επιστημονικά με στοιχεία όπως το σχήμα, η φόρμα, η γραμμή, το χρώμα, η υφή κ.λπ. Τα βασικά στοιχεία που συνθέτουν κάθε τοπίο αλλοιώνονται έντονα και κατά κανόνα ανεπανόρθωτα από τις επεμβάσεις σε αυτό. Δεν είναι όλα τα τοπία δεκτικά παρεμβάσεων τόσο ριζικών για τη φυσιογνωμία τους όπως η εγκατάσταση αιολικών πάρκων. Η **αλλοίωση** του τοπίου από την εγκατάσταση α/η είναι αναμφισβήτητη και αποτελεί γεγονός αντικειμενικό και ανεξάρτητο από την υποκειμενική, θετική ή αρνητική, γνώμη του παρατηρητή.

Για τον λόγο αυτό, μια τέτοιου είδους εγκατάσταση προϋποθέτει χαρτογράφηση και απεικόνιση των χαρακτηριστικών κάθε συγκεκριμένου τοπίου και της συνέχειάς του στον χώρο, προκειμένου να εκτιμηθεί το επιτρεπτό ή μη της επέμβασης στο τοπίο αυτό, καθώς και η δυνατότητα ή μη της αποκατάστασής του. Είναι περιττό να επισημάνουμε ότι τέτοιες εκτιμήσεις δεν περιλαμβάνονται ούτε στο Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού για τις ΑΠΕ και τη ΣΜΠΕ που το συνοδεύει ούτε στις επίμαχες Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.

Στην προκειμένη περίπτωση, οι Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων των αιολικών σταθμών στις κορυφογραμμές **Μίχος-Βοϊδολίβαδο-Απελίνα** και **Γραμμένη-Τούρλα-Καρνόπι** των Αγράφων περιορίζονται σε αποσπασματική εκτίμηση των επιπτώσεων καθενός από τους αντίστοιχους ΑΣΠΗΕ ξεχωριστά, ενώ οφείλουν να εκτιμήσουν τις επιπτώσεις αυτές **συνολικά**

και σε συνδυασμό με όλες τις αντίστοιχες εγκαταστάσεις που έχουν ήδη εγκριθεί ή βρίσκονται σε διαδικασία αδειοδότησης στην ευρύτερη περιοχή. Τούτο αποτελεί απολύτως αναγκαία προϋπόθεση για την εκτίμηση της βιωσιμότητάς τους, δεδομένου ότι η περιοχή των Αγράφων αποτελεί μια αδιάσπαστη ενότητα τόσο από απόψεως τοπίου όσο και από πλευράς οικοσυστημάτων, ενδιαιτημάτων, υδρολογικών στοιχείων, μικροκλίματος κ.λπ.

Αθήνα, 3 Φεβρουαρίου 2021

Η καταστροφή των βουνών και των νησιών
μας μπορεί να γίνει αποδεκτή ως θυσία
στον βωμό της Κλιματικής Αλλαγής;

*Σκέψεις από ένα νησί που παλεύει για το δικαίωμα
στην επιλογή. Οι θέσεις των κατοίκων της Τήνου
για τις ανεμογεννήτριες*

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ βιώνουμε μια πολύ μεγάλη προώθηση νέων τεχνολογιών οι οποίες φέρουν ταμπέλα πράσινου χρώματος. Πράσινες μηχανές, πράσινη ενέργεια που οδηγεί σε δράσεις όπως πράσινη πολιτική, πράσινη επιχειρηματικότητα κ.ο.κ. Υψώνοντας την πράσινη σημαία κυβερνήσεις, υπηρεσίες και επιχειρηματίες υποσκελίζουν δημοκρατικές διαδικασίες, λεηλατούν τόπους, καταστρέφουν νησιά, ξεκοιλιάζουν βουνά. Τρομακτικές εικόνες κατεστραμμένων τόπων φιγουράρουν στα media σαν τοπία του μέλλοντος, ενός μέλλοντος που είναι αυτόνομο, όμορφο, βιώσιμο και κυρίως πράσινο!...

Πόσο πράσινη είναι όμως η εγκατάσταση βιομηχανικών πάρκων παραγωγής ενέργειας (αιολικής, ηλιακής κ.λπ.) και κυρίως πόσο πράσινη είναι η ανεξέλεγκτη χωροθέτησή τους μέσα σε ευαίσθητα οικοσυστήματα, προστατευόμενες περιοχές, υψηλά βουνά, χειροποίητα νησιά, πολιτισμικά τοπία, προστατευόμενες βραχονησίδες που αποτελούν κοιτίδες φιλοξενίας άγριας ζωής;

Η αλήθεια είναι πως, όσο ρομαντικά κι αν θέλουμε να το δούμε, πολύ δύσκολα θα βρούμε κάτι πράσινο σε αυτές τις φαραωνικές εγκαταστάσεις. Δεν υπάρχει τίποτα πράσινο στην παραγωγή και στα υλικά τους, στην εγκατάσταση και στα τεράστια συνοδά έργα που αυτές απαιτούν. Δεν υπάρχει τίποτα πράσινο στην αξιοποίηση των μηχανών αυτών μετά το πέρας της σύντομης ζωής τους. Αντιθέτως, η πολύπλευρη και μόνιμη επιβάρυνση που προκαλούν στο περιβάλλον (φυσικό και ανθρωπογενές) στο οποίο εγκαθίστανται σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να συγκριθεί με τα οφέλη που αυτές θα προσφέρουν τα λίγα χρόνια της

λειτουργίας τους. Επιπρόσθετα, πολλές μελέτες αποδεικνύουν ότι ο στόχος παραγωγής ρεύματος μέσω π.χ. ανεμογεννητριών και οι υποδομές που αυτή απαιτεί για να εξασφαλιστεί η σταθερότητα του δικτύου δημιουργούν πολλά προβλήματα, αλλά και ενεργειακή εξάρτηση από εισαγόμενες πηγές παραγωγής ρεύματος, μη στοχαστικές, όπως το φυσικό αέριο κ.ά.

Είναι λοιπόν οι ανεμογεννήτριες ιδανικές πηγές παραγωγής ενέργειας για τη χώρα μας; Και έως ποιο βαθμό είμαστε διατεθειμένοι να θυσιάσουμε την ποιότητα του περιβάλλοντος και των τοπίων μας;

Αρκεί να δει κανείς τον χάρτη με τις αδειοδοτημένες ή υπό προς αδειοδότηση ΑΠΕ για να καταλάβει το μέγεθος του προβλήματος (<https://geo.rae.gr/>). Είναι δυνατόν το σύνολο των βουνών της χώρας, το σύνολο των νησιών και των βραχονησίδων να μετατραπούν σε αιολικά ή ηλιακά εργοστάσια; Είναι αυτό βιώσιμη ανάπτυξη ειδικά αν σκεφτεί κανείς πως ο μόνος λόγος ύπαρξης αυτών των επενδύσεων είναι οι πολύ υψηλές σήμερα οικονομικές αποδόσεις, καθώς μέσω των ΑΠΕ γίνεται μια κραυγαλέα ανακατονομή πλούτου από τον καταναλωτή προς τους επιχειρηματίες;

Και γιατί όχι;... πιθανά να αναρωτηθεί κάποιος που ακόμη ζει στον ρομαντισμό της πράσινης αυταπάτης. Αν είναι να σωθεί

ο πλανήτης... αν είναι να νιώθουμε καλύτεροι άνθρωποι... αν είναι να εξασφαλίσουμε την επιβίωση της ανθρωπότητας. Όμως, δυστυχώς, η πραγματικότητα πίσω από την ανεξέλεγκτη ανάπτυξη, κυρίως των αιολικών πάρκων, είναι τελείως διαφορετική και καθόλου ρομαντική. Σχετίζεται, πρωτίστως, με μεθόδευση οικονομικών συμφερόντων, παρά με οποιαδήποτε οικολογική συνείδηση. Τις διαστάσεις αυτού του οικονομικού και περιβαλλοντικού σκανδάλου αντιλαμβάνονται πανελλαδικά, αλλά και σε ευρωπαϊκή ή παγκόσμια κλίμακα, όλο και περισσότερες ομάδες

Τήνος: κινητοποιήσεις για τις ανεμογεννήτριες (xekinima.org)

πληθυσμού, δημιουργώντας ομάδες δράσης κατά της τεχνολογίας αυτής ή της ανεξέλεγκτης χωροθέτησής της.

Αν είναι να σωθούμε γεμίζοντας τη χώρα μας ανεμογεννήτριες, γιατί αντιδρούν όλοι αυτοί οι άνθρωποι; Καπρίτσιο, αντιδραστικό πνεύμα, άγνοια, υπερβολή; Την απάντηση τη δίνουμε από την εμπειρία μας, το νησί μας, το σπίτι μας. Την Τήνο. Αντιδρούμε λόγω του παραλογισμού του πράγματος.

Αντιδρούμε γιατί ποτέ κανείς δεν μας ρώτησε. Κανείς δεν στόχευσε στην αυτονομία του τόπου μας ή του σπιτιού μας. Κανείς δεν εξέτασε αν αυτή η τεχνολογία μάς ταιριάζει ή αν υπάρχουν

Αστυνομική καταστολή κατά των κατοίκων που αντιδρούν στην τοποθέτηση ανεμογεννητριών στην Τήνο (left.gr)

άλλες επιλογές καλύτερες και πιο ταιριαστές στα δεδομένα του νησιού μας. Γιατί παρ' όλο που το τοπικό μας χωροταξικό,

κατόπιν σκέψης και μελέτης των δεδομένων, απαγόρευσε την εγκατάσταση ΑΠΕ, κάποιοι αποφάσισαν ότι αυτό δεν έχει σημασία. Γιατί σε όλους μας απαγορεύεται να έχουμε ακόμη και πλιακό θερμοσίφωνα στην οροφή του σπιτιού μας; Γιατί σκανδαλωδώς για τις συγκεκριμένες επενδύσεις αγνοείται ο πολιτισμός μας και το χειροποίητο νησί μας, αγνοείται ο επαγγελματικός προσανατολισμός των κατοίκων που είναι ο τουρισμός, αγνοείται η κληρονομιά μας,... γιατί ... γιατί... γιατί;

Το θέμα ανάπτυξης βιομηχανικών εγκαταστάσεων παραγωγής ενέργειας σε ευρύτατη κλίμακα σίγουρα είναι ένα δύσκολο θέμα. Πράσινη ενέργεια; Ναι! Αλλά πώς; Πού; Με ποιες προϋποθέσεις; Θέλουμε η χώρα μας να πάψει να είναι αυτό που πάντα ήταν και να μετατραπεί σε μπαταρία της Ευρώπης; Είμαστε όλοι αποφασισμένοι να στερηθούμε την ευτυχία που μας προσφέρουν τα βουνά και τα νησιά μας για να εξάγουμε ρεύμα στην Ευρώπη,

το οποίο, μάλιστα, θα χρυσοπληρώνουμε ως καταναλωτές; Θα είμαστε σε καλύτερη θέση αν αγνοήσουμε τη βιοποικιλότητα της χώρας μας και το μοναδικό ορεινό της τοπίο και σαν σε κενό επίπεδο χωροθετήσουμε αυτές τις κατασκευές; Αν αγνοήσουμε τον πολιτισμό μας και το ανθρωπογενές τοπίο που αυτός έχει διαμορφώσει;

Τις απαντήσεις μπορεί να τις δώσει μόνο ο καθένας στον εαυτό του. Αν αρχίσουμε να αμφισβητούμε το πράσινο αφήγημα (έτσι όπως προωθείται από τα ΜΜΕ και τα επιχειρηματικά συμφέροντα) και νιώσουμε ο καθένας τον τόπο του, τότε μόνο θα βρούμε λύσεις βιώσιμες και αειφορικές. Η τεχνολογία προοδεύει με γοργούς ρυθμούς. Η χώρα μας έχει ήδη επιτύχει τους ευρωπαϊκούς της στόχους. Ας μη γίνουμε πρωταθλητές στην καταστροφή.

Ας δούμε τον (οικο)τόπο μας!

Το κίνημα των πολιτών της Τήνου γνώρισε άγρια καταστολή. Τα ΜΑΤ αποβιβάστηκαν στο νησί, επιτέθηκαν στους κατοίκους και απαγόρευσαν για 2 ημέρες την κυκλοφορία. Ασκήθηκε μήνυση εναντίον 36 πολιτών από την εταιρεία του αιολικού πάρκου η εκδίκαση της οποίας αναβλήθηκε λόγω της διακοπής λειτουργίας των δικαστηρίων εξαιτίας του κορονοϊού.

Αιολικά πάρκα στη νότια Καρυστία Η υπέρβαση των ορίων

Του Θανάση Μπινιάρη*

Η ΝΟΤΙΑ ΚΑΡΥΣΤΙΑ υπήρξε από πολύ νωρίς ελκυστικός στόχος της αιολικής βιομηχανίας και είναι το πρώτο θύμα μαζικής εγκατάστασης ανεμογεννητριών στην Ελλάδα. Αν και η περιοχή έχει φτάσει στο σημείο κορεσμού, οι εγκαταστάσεις α/γ συνεχίζονται ώσπου να μη μείνει πουθενά ελεύθερος χώρος.

Ο αριθμός των ανεμογεννητριών που έχουν εγκατασταθεί μέχρι σήμερα στη νότια Καρυστία είναι περίπου 500 α/γ (ή 47 αιολικά πάρκα) και αναμένεται να υπερβεί τις 800 που ισοδυναμούν με ισχύ 1.400 MW. Οι ανεμογεννήτριες έχουν καταλάβει ένα μεγάλο ποσοστό του ορεινού ανάγλυφου της νότιας Καρυστίας έτσι που από μακριά να είναι το κυρίαρχο χαρακτηριστικό της περιοχής. Η εγκατάστασή τους γίνεται με νομιμοφανείς διαδικασίες, δηλαδή με προϋπάρχον χωροταξικό σχέδιο και Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ανά εταιρεία και έργο. Οι μελέτες παρουσιάζουν μια ψεύτικη, ωραιοποιημένη εικόνα, ενώ αποσιωπούν ή υποτιμούν τις επιπτώσεις τόσο στο περιβάλλον όσο και στην ποιότητα ζωής και στις δραστηριότητες των κατοίκων. Αποφεύγουν συστηματικά να μιλήσουν για τις συνέπειες της αλλαγής στη χρήση γης, τη δραστική μεταβολή του τοπίου, την υπερσυγκέντρωση ανεμογεννητριών και τις αθροιστικές επιπτώσεις.

Όσοι/ες ζούμε στη νότια Καρυστία έχουμε γίνει αληθινοί μάρτυρες μιας κατεδάφισης που ξεκινά από το φυσικό περιβάλλον και προχωρά στην καθημερινή ζωή και στις οικονομικές δραστηριότητες του τόπου. Έχουν γίνει εκτεταμένες και σοβαρές επεμβάσεις στα βουνά, όπως δρόμοι πλάτους 10 μ., εκσκαφές και μπαζώματα, εκριζώσεις δέντρων και εκχερσώσεις βλάστησης, πυλώνες υψηλής τάσης και υποσταθμοί. Τόνοι μπετόν έχουν πέσει στις βάσεις στήριξης των ανεμογεννητριών και κατά την περίοδο της εγκατάστασης τα βουνά μετατρέπονται σε ένα

Το Μαρμάρι και τα αιολικά πάρκα

απέραντο εργοτάξιο με συνεχή κίνηση βαρέων οχημάτων και αποπνικτική σκόνη. Η φυσιογνωμία του τοπίου αλλάζει οριστικά όταν σπκώνονται οι θηριώδεις α/γ ύψους πάνω από 100 μ. που εκτείνονται σε συνεχείς σειρές σε όλα τα σημεία του ορίζοντα.

Ειδικά στην προστατευόμενη περιοχή της Όχης και τον Καβοντόρο (Natura και ΖΕΠ) παρατηρείται η μεγαλύτερη συγκέντρωση α/γ. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΡΑΕ η πυκνότητα των α/γ ξεπερνά το 170% του επίσημου ορίου! Έχουν ήδη εγκατασταθεί περίπου 200 α/γ και οδεύουμε για τις 300 α/γ. Τα προστατευτέα στοιχεία της Όχης έχουν υποστεί ανυπολόγιστες βλάβες από την κατασκευή δρόμων στις απάτητες κορυφογραμμές, τις ανατινάξεις αξιοθαύμαστων βραχοσχηματισμών, την εκτεταμένη εκχέρωση βλάστησης ερείκης και την κοπή ή καταπλάκωση αιωνόβιων πλατάνων και αριών, την εγκατάσταση α/γ κοντά σε φωλιές σημαντικών ειδών και την κατάληψη των περιοχών τροφοληψίας τους. Συνολικά η ακεραιότητα της προστατευόμενης περιοχής έχει δεχτεί θανάσιμο πλήγμα και είναι εύλογο το ερώτημα πώς είναι δυνατό να επιτρέπεται τέτοια ολική καταστροφή σε περιοχή προστασίας της Φύσης. Τα έργα έχουν

την έγκριση της Διοίκησης που τυφλά μοιράζει αδειοδοτήσεις, αλλά και του ΣτΕ, το οποίο απέρριψε την προσφυγή μας κατά 73 ανεμογεννητριών.

Κύριος υπαίτιος της ανεπανόρθωτης βλάβης είναι η υποστήριξη των ΑΠΕ από όλες τις κυβερνήσεις με τους ευνοϊκότερους όρους και χωρίς επιβολή ουσιαστικών περιορισμών. Ωστόσο, ένα μεγάλο μέρος της ευθύνης βαρύνει την Τοπική Αυτοδιοίκηση η οποία, υπολογίζοντας κοντόφθαλμα και συμφεροντολογικά, συντάχθηκε με το μέρος των ιδιοκτητών γης που ονειρεύονταν ενοίκια από τις εταιρείες και ενδιαφέρεται μόνο για τα ανταποδοτικά οφέλη και τις χορηγίες των εταιρειών. Ο Δήμος Καρύστου ουδέποτε αντιλήφθηκε τις συνέπειες που θα έχει για το μέλλον της περιοχής η αλλαγή χρήσεων γης και η μεταβολή του χαρακτήρα της σε ενεργειακό κέντρο. Καθυστερημένα ξεκίνησε μια αντίδραση από μερίδα πολιτών που γρήγορα έσβησε αφού δεν υποστηρίχτηκε ούτε από τον δήμο ούτε από την πλειονότητα των κατοίκων. Σήμερα έχει γίνει ολοφάνερη η ζημιά τόσο στο φυσικό περιβάλλον όσο και στις τοπικές δραστηριότητες –κτηνοτροφία, μελισσοκομία, τουρισμός–, αλλά πάλι η αντίσταση παραμένει μικρή και μεμονωμένη.

Η υπερσυγκέντρωση α/γ στη νότια Καρυστία βρίσκεται σε εξέλιξη και η κατάσταση θα χειροτερεύει όσο δεν φαίνεται να μπαίνει κάποιος φραγμός στις εγκαταστάσεις αιολικών πάρκων.

** Γραμματέας του Συλλόγου Προστασίας του Περιβάλλοντος
Νότιας Καρυστίας*

Ο αγώνας για τη ματαίωση των σχεδίων εγκατάστασης ανεμογεννητριών στην Οίτη

Του Στέφανου Σταμέλλου*

ΕΔΩ ΚΑΙ ΕΝΑΝ ΧΡΟΝΟ, περίπου, ξεκίνησε ένας αγώνας για τη ματαίωση των σχεδίων εγκατάστασης ανεμογεννητριών στο βουνό της Οίτης. Την πρωτοβουλία ανέλαβε η Κίνηση Πολιτών για την Προστασία της Οίτης, η οποία δρα από το 2007, με κύριο άξονα τότε τη μη επέκταση της μεταλλευτικής δραστηριότητας στο βουνό και τη σταδιακή απομάκρυνση της εταιρείας, που δραστηριοποιούνταν στην περιοχή.

Για τους αιολικούς σταθμούς σήμερα

Επιγραμματικά θυμίζουμε ότι στη Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας έχουν κατατεθεί αιτήσεις για την εγκατάσταση συνολικά πέντε αιολικών σταθμών, σε υψόμετρα από 1.700 έως 2.150 μέτρα. Για τη μία αίτηση, που αφορά τη θέση «Τούρλα - Βλιτοτσούμαρο», έχει εκδοθεί από το ΥΠΕΝ η Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων, οι δε άλλες τέσσερις, που αναφέρονται στις θέσεις Πύργος, Ξεροβούνι(2) και Μακρυράχη, είναι στη φάση της αξιολόγησης των αιτήσεων Άδειας Παραγωγού. Ο Δήμος Λαμιέων, προκειμένου να ακυρωθεί η ΑΕΠΟ για το Τούρλα - Βλιτοτσούμαρο, έχει καταθέσει προσφυγή στο ΣτΕ.

Είμαστε υπέρ των ΑΠΕ και των αιολικών σταθμών, αλλά με όρους και προϋποθέσεις. Για την Οίτη δεν είναι δυνατόν να μην αντιδράσουμε όταν στη διαδικασία κατασκευής αυτών των εγκαταστάσεων (δρόμοι πρόσβασης, κτίρια, πυλώνες, κόσιμο δέντρων, σκουρόδεμα, ανεμογεννήτριες κ.λπ.) το αποτέλεσμα εκτιμάμε ότι είναι λιγότερο «πράσινο» από το αντιστάθμισμα της παραγόμενης «καθαρής ενέργειας». Όταν η εγκατάσταση, σε τέτοια μάλιστα υψόμετρα, βλάπτει αισθητικά και ουσιαστικά το ορεινό τοπίο και τον εναλλακτικό τουρισμό της περιοχής, βλάπτει τις προοπτικές μελλοντικής βιώσιμης ανάπτυξης αποτρέποντας ουσιαστικά κάποιους να επενδύσουν στην περιοχή

στον τομέα αυτό, επιδρά αρνητικά στη χλωρίδα και την πανίδα στην προστατευόμενη περιοχή NATURA και στα όρια του Εθνικού Δρυμού. Αναλυτικότερα:

✓ Πρόκειται να κατασκευαστούν σε υψόμετρα από 1.700 έως 2.100 μ., υψόμετρα που για άλλες ευ-

ρωπαϊκές χώρες είναι απαγορευτικά, όπως στην Αυστρία, τη Γερμανία, την Ιταλία.

✓ Είναι σε απόσταση αναπνοής από τον Εθνικό Δρυμό και την Προστατευόμενη Περιοχή Natura και μέσα στη Σημαντική Περιοχή για τα Πουλιά (IBAs).

✓ Εκκρεμεί η έγκριση της Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης (ΕΠΜ) και των Διαχειριστικών Σχεδίων των Περιοχών NATURA, που θα καθορίσουν και τα όρια του Εθνικού Δρυμού αλλά και τις χρήσεις της ευρύτερης περιοχής.

✓ Τα συνοδά έργα και οι παρεμβάσεις –και αναφερόμαστε στη διάνοιξη δρόμων πρόσβασης, την εσωτερική οδοποιία με εκσκαφές και εκβραχισμούς, την προσωρινή εγκατάσταση εργοταξίου, την ανέγερση οικίσκου ελέγχου, το υπόγειο και εναέριο δίκτυο μεταφοράς (πυλώνες) για τη σύνδεση με το δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας, την ανέγερση υποσταθμού ανύψωσης τάσης κ.λπ.– λόγω του υψομέτρου και των μεγάλων κλίσεων θα προκαλέσουν υποβάθμιση, διάβρωση, κατακερματισμό και απώλεια των φυσικών βιοτόπων των οργανισμών της Οίτης, θα επιδράσουν αρνητικά στη χλωρίδα και την πανίδα της περιοχής Natura και του Εθνικού Δρυμού και θα αυξήσουν δραματικά τον κίνδυνο εκδήλωσης πυρκαγιάς, όπως διαπιστώνεται τα τελευταία 20 χρόνια στην Εύβοια.

✓ Η εγκατάσταση ανεμογεννητριών στις κορυφογραμμές της Οίτης και στα 2.000 μέτρα κακοποιεί το ορεινό τοπίο ως φυσικό απόθεμα, υπονομεύει τον ήπιο εναλλακτικό τουρισμό της περιοχής και βλάπτει τις προοπτικές μελλοντικής βιώσιμης ανάπτυξης εκτοπίζοντας ουσιαστικά όσους θα ήθελαν να ζήσουν

αξιοπρεπώς και να επενδύσουν στα χωριά τους αξιοποιώντας αυτές τις δυνατότητες.

✓ Είναι απειλή για τις πηγές των νερών της κοιλάδας του Σπερχειού και ειδικά του Γοργοποτάμου, από τον οποίο υδρεύεται η Λαμία και οι Κοινότητες, και αρδεύεται ο κάμπος, αλλά και του Μόρνου, απ' όπου υδρεύεται η Αθήνα.

✓ Είναι δίπλα στον αρχαιολογικό χώρο «ΠΥΡΑ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ» και στα ερείπια του αρχαίου ναού.

✓ Τέλος, αναφερόμαστε στην Οίτη του Εθνικού Δρυμού και της Προστατευόμενης Περιοχής NATURA με την πλούσια και σπάνια χλωρίδα και πανίδα, το βουνό των λουλουδιών, της Βερόνικας της Οίτης, του αγριόγιδου, του χρυσαετού, του δρυοκολάπτη, το βουνό με τα περισσότερα και τα ομορφότερα φαράγγια στην

Ελλάδα, το βουνό με τα ιαματικά, το βουνό με τα πλούσια νερά και τον Γοργοπόταμο, το βουνό της Εθνικής Αντίστασης, του μυθικού Ηρακλή και της Πυράς του Ηρακλέους, το βουνό που ο καθένας μπορεί να το απολαύσει, ακόμα και με μονοήμερες εκδρομές, στις δεκάδες πεζοπορικές του διαδρομές σε μια απόσταση δύο ωρών από Αθήνα και Θεσσαλονίκη, δίπλα στην Εθνική Οδό και τη σιδηροδρομική γραμμή. Την Οίτη, που οι άνθρωποί της σήμερα έχουν εναποθέσει τις ελπίδες τους για μια ήπια βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, αυτή την ανάπτυξη που με περίσσιο τρόπο δείχνει η πορεία της Παύλιανης.

Επιστημονικά δεδομένα και πάμπολλες μελέτες, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν από ομάδες επιστημόνων για λογαριασμό του υπουργείου Περιβάλλοντος και των Φορέων του, με χρηματοδοτήσεις κυρίως ευρωπαϊκές, ενισχύουν τις αιτιάσεις και τις αντιρρήσεις μας. Γι' αυτό είμαστε αισιόδοξοι ότι η κυβέρνηση και οι αρμόδιοι φορείς θα σταθμίσουν τις συνέπειες από την εγκατάσταση και τα συνοδά έργα των πέντε αιολικών σταθμών και θα ακυρώσουν τα σχέδια εγκατάστασης των ανεμογεννητριών.

** Μέλος της Κίνησης Πολιτών για την Προστασία της Οίτης*

Όχι στην εγκατάσταση αιολικών στον Ασπροπόταμο

Του Δικτύου Φορέων και Πολιτών
για την προστασία του Ασπροπόταμου*

ΑΠΑΝΤΩΝΤΑΣ στην τηλεοπτική συνέντευξη του Κ. Σκρέκα, υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, στην εκπομπή Θεσσαλών Δρώμενα, στην τηλεόραση του TRT, το Δίκτυο Φορέων και Πολιτών αποδομεί τη θέση του ότι «τα αιολικά εργοστάσια είναι η λύση στο πρόβλημα της μόλυνσης του περιβάλλοντος» και ότι «όπου μπαίνει μια ανεμογεννήτρια σβήνει ένα φουγάρο». Όσοι γνωρίζουν τα στοιχεία, είναι σε θέση να καταλάβουν ότι αυτό είναι μια τεράστια ανακρίβεια. Η αιολική ενέργεια είναι τυχαία και μεταβλητή, που σημαίνει πως δεν μπορεί να μας δώσει φορτία Βάσης και χρειάζεται θερμικές μονάδες για υποστήριξη. Αυτό δεν το λέμε εμείς, το λέει ο ίδιος ο ΑΔΜΗΕ, που δηλώνει επί λέξει: «Η ωριαία παραγωγή των αιολικών λαμβάνεται υπόψη ίση με το 10% της εγκατεστημένης ισχύος τους» (*Έκθεση Επάρκειας Ισχύος, ΑΔΜΗΕ 2013-2020* σελ. 40).

Πριν από λίγο καιρό ψηφίστηκε το νέο ΕΣΕΚ σύμφωνα με το οποίο, παρά τα αιολικά που θα κατασκευαστούν, θα κατασκευαστούν και νέα φουγάρα, ισάριθμα αυτών που θα κλείσουν, φουγάρα για μονάδες φυσικού αερίου που είναι κι αυτό ορυκτό καύσιμο. Απορεί κανείς, πώς ενώ ψηφίζεται η δημιουργία φουγάρων, μπορεί να ισχύει ο ισχυρισμός ότι θα μειωθούν με τη δημιουργία αιολικών εργοστασίων;

Μια άλλη ανακρίβεια του κ. Σκρέκα αφορά την εκτίμησή του ότι οι αντιδράσεις των κατοίκων κατά των αιολικών οφείλονται σε φοβικά σύνδρομα που δημιουργούνται επειδή πρόκειται για καινούργια τεχνολογία, κατηγορώντας έμμεσα όσους αντιδρούν ως οπισθοδρομικούς λουδίτες. Και αυτό φυσικά είναι ανακρίβεια. Η αιολική ενέργεια δεν είναι καινούργια τεχνολογία, υπάρχει εδώ και 50 χρόνια. Σε αυτό το διάστημα δεν έχει αλλάξει τίποτα στην παραγωγή της, το μόνο που έχει αλλάξει είναι το μέγεθος των

«Τα Άγραφα και ο Ασπροπόταμος είπαν ΟΧΙ στις ανεμογεννήτριες» (ΤΡΙΚΚΗPress)

ανεμογεννητριών και οι επιδοτήσεις. Μη έχοντας καταφέρει να νικήσει το μεγαλύτερο μειονέκτημά της, που είναι ο μεταβλητός και τυχαίος χαρακτήρας της, η αιολική ενέργεια αυξάνει μόνο όπου υπάρχουν επιδοτήσεις, όπου σταματούν παύει να υπάρχει.

Αναφέρουμε τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Ενέργειας (IEA), που θεωρείται «πράσινος» οργανισμός. Σύμφωνα λοιπόν με τον IEA το ποσοστό της αιολικής ενέργειας στην παγκόσμια παραγωγή ολικής ενέργειας το 2014 ήταν στο 0,45% και η πρόβλεψη για το 2040 είναι στο 1,88!

Η σύγκριση της Ελλάδας με χώρες του εξωτερικού, όπως η Γερμανία, η Δανία κτλ., δεν ευσταθεί.

Η Ελλάδα είναι μία ορεινή χώρα με την πλουσιότερη ίσως βιοποικιλότητα της Ευρώπης

Η Γερμανία και η Δανία έχουν δέκατα της βιοποικιλότητας της Ελλάδας. Το υψηλότερο βουνό της Δανίας έχει υψόμετρο 170 μέτρα. Σε αυτές τις χώρες τα αιολικά μπαίνουν στις πεδιάδες ή στη θάλασσα (offshore), που δεν προκαλούν μεγάλες περιβαλ-

λοντικές καταστροφές καθώς, αφενός, δεν μπαίνουν σε οικολογικά ευαίσθητες περιοχές αλλά σε περιοχές με ήδη δομημένο περιβάλλον και, αφετέρου, δεν απαιτούν τεράστια συνοδά έργα όπως δρόμοι κτλ. που καταστρέφουν τα βουνά και κατατεμαχίζουν τους βιότοπους. Επίσης, αμφισβητείται η αποδοτικότητα των ανεμογεννητριών από ολόένα και περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, οι οποίες είτε αναστέλλουν την εγκατάστασή τους είτε σχεδιάζουν ακόμη και αποξηλώσεις υφιστάμενων. Σημειώνουμε μόνο το πιο πρόσφατο παράδειγμα: τις δηλώσεις του προέδρου της Γαλλίας, ο οποίος αποφάσισε να φρενάρει την ανάπτυξη των αιολικών, λέγοντας χαρακτηριστικά ότι δεν θέλει να είναι αυτός που θα καταστρέψει τα τοπία της χώρας του (εφημερίδα *Le Monde*, 27.2.2020).

Ο Ασπροπόταμος και η ευρύτερη περιοχή (Πίνδος, Άγραφα κτλ.) αποτελούν περιοχές απείρου φυσικού κάλλους με πλούσια χλωρίδα, πανίδα και σχετικά αδιατάρακτες από ανθρωπογενείς παρεμβάσεις. Εδώ υπάρχουν Εθνικά πάρκα, περιοχές Natura, ΖΕΠ και IBA που θα συνθλιβούν, εάν εγκατασταθούν αιολικά πάρκα, κάτω από τις ερπύστριες σκαπτικών μηχανημά-

των για την εγκατάστασή τους. Και φυσικά δεν είναι πάρκα, ούτε χώροι αναψυχής, είναι βιομηχανικές εγκαταστάσεις με ολέθριες επιπτώσεις στο περιβάλλον. Το μέλλον της περιοχής μας δεν είναι ο αφανισμός των τελευταίων παρθένων περιοχών της χώρας μας και ολόκληρης της Ευρώπης. Δεν θέλουμε να μετατραπεί ο ορεινός παράδεισος του Ασπροποτάμου σε μελλοντική βιομηχανική περιοχή-νεκροταφείο γιγάντιων μη ανακυκλώσιμων παλιο-

σίδερων. Προτείνονται 33 αιολικά εργοστάσια με πάνω από 300 ανεμογεννήτριες, κάθε μια από τις οποίες απαιτεί 800 κ.μ. τσιμέντο για να στηριχτεί. Θα ισοπεδωθούν όλες οι κορυφές, θα καταστραφούν τα δάση μας, θα απαξιωθούν τα χωριά μας, θα παραδοθεί στη διαχείριση ιδιωτικών εταιρειών όλη η περιοχή, θα κοπούν εκατοντάδες δέντρα, θα μπετοναριστούν οι κορυφές, θα εγκατασταθούν χιλιόμετρα καλωδίων που θα δημιουργούν κίνδυνο πυρκαγιάς και θα υποβαθμιστεί το τοπίο ανεπανόρθωτα.

Τα σχέδια που επανέρχονται σήμερα απέτρεψε πριν από μερικά χρόνια η βούληση της τοπικής κοινωνίας και έχουν απορρίψει η Περιφέρεια, ο δήμος Καλαμπάκας και τα τοπικά συμβούλια.

*Το κείμενο δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα: Trikipress: <https://tinyurl.com/yg8fv53u>

Απειλούνται και οι νησίδες του Αιγαίου Κίναρος και Λέβιθα

Του Άκη Παπασαράντη*

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΗ επέλαση των αιολικών δεν ξέφυγαν ούτε οι μικρές κατοικημένες νησίδες του Αιγαίου Λέβιθα και Κίναρος. Βρέθηκαν για δεύτερη φορά στη δίνη του κυκλώνα με την υπουργική απόφαση Χατζηδάκη, σε ισχύ από τις 6.2.2020, που επιτρέπει αιολικοί και φωτοβολταϊκοί σταθμοί με ισχύ μέχρι 10 MW να παίρνουν άδεια εγκατάστασης χωρίς την ύπαρξη της αναγκαίας Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.

Άνθρωποι που αγαπούμε τη θάλασσα και τα νησιά αναλάβαμε πρωτοβουλία υπεράσπισης αυτών των συμπατικών μικρόκοσμων που είχαν θεωρηθεί εύκολος στόχος της κυβερνητικής επιθετικότητας. Δημιουργήθηκε η «Κίνηση για την προστασία των νησίδων του Αιγαίου». Τον Ιούνιο 2020 νοικιάσαμε ένα ιστιοπλοϊκό και επισκεφθήκαμε τις 2 νησίδες για συμπαρατάση, επίσης την Αμοργό και την Αστυπάλαια για να συνδράμουν στον αγώνα αποτροπής νέων αιολικών στις νησίδες.

Οι δήμοι ήταν συνδιοργανωτές και η συμμετοχή των κατοίκων μεγάλη – στην Αιγιάλη 150 άτομα και στη Χώρα 250 με συμμετοχή των δημάρχων Αμοργού και Πάρου.

Στη συνέχεια των κινητοποιήσεων η Κίνηση ανέλαβε πρωτοβουλία για προσφυγή στο ΣτΕ με μεγάλο αριθμό προσφευγόντων –11 σύλλογοι και ΜΚΟ καθώς και αρκετά φυσικά πρόσωπα– και ευρέως συμμετοχική συγκέντρωση των χρημάτων. Ήταν η πρώτη προσφυγή που δεν αφορά ένα συγκεκριμένο αιολικό αλλά μια κανονιστική πράξη με πανελλαδική εφαρμογή.

Οι εξελίξεις με τον καταγισμό νέων αιτήσεων ΑΠΕ τον Δεκέμβριο δείχνει ότι η συγκεκριμένη προσφυγή χτυπά στην καρδιά του προβλήματος, αν λάβουμε υπόψη ότι 6 GW αφορούν έργα μικρά χωρίς ΜΠΕ, αλλά βεβαίως απαιτούνται συμπληρωματικές νομικές ενέργειες.

Παράλληλα ήρθαμε σε επαφή με το γερμανικό κρατικό κα-

Κίναρος - Λέβιθα: οι κάτοικοι που ξεχάστηκαν από την ΕΛΣΤΑΤ

νάλι ARD, που έδειξε αμέσως ενδιαφέρον για τη χωροθέτηση Α/Π στην Ελλάδα με ανεξέλεγκτο τρόπο. Έτσι, τον Οκτώβριο πήγαμε σε Αμοργό, Κίναρο και Λέβιθα, όπου έγιναν αρκετές λήψεις. Προβλήθηκε ήδη ένα 7λεπτο. Το κυρίως ντοκιμαντέρ θα προβληθεί τον Μάρτιο καθώς στο μεταξύ εμπλουτίζεται με έρευνα στην οποία συμμετέχει η Κίνηση, γίνονται λήψεις στη νότια Εύβοια, όπου η καταστροφή είναι εμφανής, επίσης η Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού (ΕΛΕΤ) με μια σημαντική παρέμβασή της στη Europa Nostra που αναδεικνύει το θέμα πανευρωπαϊκά. Το ARD και τον ραδιοφωνικό σταθμό που είχε έρθει στην Αμοργό, ακολούθησε η Deutsche Welle με ρεπορτάζ στην Ικαρία και την Τήνο. Έπονται και άλλα.

Λέβιθα και Κίναρος

Είμαστε σε ανοιχτή γραμμή με πολλά νησιά και περιοχές. Ήδη κάποιες από τις διαδικτυακές συνελεύσεις γίνονται ανοιχτές με συμμετοχή ατόμων από διάφορες γεωγραφικές προελεύσεις.

Αυτή τη στιγμή η εταιρεία (Eunice - Κυκλαδικά Μελέτμια) έχει προωθήσει το έργο στις νησίδες στην ευρωπαϊκή διαβούλευση για να γίνει έργο κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος. Κινητοποιούμε τους ενδιαφερόμενους για να συμμετάσχουν.

Στις 3.2.21 αποστείλαμε ανοιχτή επιστολή προς τον υπουργό Άμυνας αιτούμενοι να πάρει θέση για το αν η Κίναρος και τα Λέβιθα κατοικούνται, με κοινοποίηση στην Πρόεδρο της Δημοκρατίας και σε συναρμόδιες υπηρεσίες, την οποία και θα δημοσιοποιήσουμε στο πλαίσιο της συστηματικής μας προσπάθειας να απογραφούν εφέτος οι κάτοικοι της Κίναρου και των Λεβίθων. Το 2011, προφανώς με παρέμβαση της «εταιρείας» δεν απογράφηκαν για πρώτη φορά, με στόχο να αυξηθεί η φέρουσα ικανότητα των νησιών από 12 σε 40 Α/Γ.

Στην Αμοργό δημιουργείται, επίσης, σύλλογος με περιβαλλοντικό και πολιτιστικό αντικείμενο και τοπική επιτροπή της ΕΛΕΤ για την αντιμετώπιση της ανεξέλεγκτης διάνοιξης δρόμων και των επερχόμενων αιολικών.

*Ιστοιολόγος

20.9.2019 Παγκόσμια ημέρα διαμαρτυρίας για την Κλιματική Αλλαγή

Η ΔΡΑΣΗ των μαθητών/τριών στην Αθήνα και σε άλλες ελληνικές πόλεις εντάσσεται στο πλαίσιο του παγκόσμιου μαθητικού κινήματος Fridays For Future, που απαιτεί μέτρα για την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης. Οι παγκόσμιες κινητοποιήσεις απλώθηκαν σε πολλές χώρες και πολλές πόλεις του κόσμου φέρνοντας τους εφήβους σε αγωνιστική επαφή για τη σωτηρία του πλανήτη.

**«Ήρθε η ώρα να αγωνιστούμε για εμάς
και για τις επόμενες γενιές.
Σας χρειαζόμαστε όλους δίπλα μας!» ***

Το μήνυμα των μαθητριών και των μαθητών είναι σαφές. Πρόκειται για τη γενιά που γεννήθηκε στην εποχή της κλιματικής αλλαγής και κληρονόμησε έναν πλανήτη για τον οποίο έχει ξεκινήσει η αντίστροφη μέτρηση. **Και είναι η γενιά που είναι αποφασισμένη να μην αφήσει κάτι τέτοιο να περάσει!**

Έχει έρθει η ώρα να αφήσουμε τα λόγια και να περάσουμε στα έργα. Γι' αυτό και οι νέοι σε όλο τον κόσμο αλλά και στην

Στις 15 Μαρτίου 2019 οι μαθητές του κόσμου διαδηλώνουν για το κλίμα («Εφ.Συν.»)

AP PHOTO / RICK RYCROFT

Ελλάδα παίρνουν τους δρόμους και από τις 20 έως τις 27 Σεπτεμβρίου καλούν σε παγκόσμιες διαδηλώσεις, προκειμένου να διεκδικήσουν την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης.

Αφορμή, η **Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Κλίμα στις 23 Σεπτεμβρίου 2019 στη Νέα Υόρκη**, εκεί όπου πριν από λίγο καιρό έφτασε με ένα ιστιοφόρο που δεν εκπέμπει ρύπους η επικεφαλής του κινήματος «Fridays for Future» (Παρασκευές για το Μέλλον), η 16χρονη ακτιβίστρια Γκρέτα Τούνμπεργκ, που έχει γίνει το **σύμβολο του αγώνα κατά της κλιματικής αλλαγής**. Από άκρη σε άκρη σε όλο τον κόσμο οι μαθητές θα συνταχθούν με την Γκρέτα αλλά θα ενώσουν τις φωνές μας και με το παγκόσμιο κίνημα πολιτών, σωματείων και λοιπών ομάδων που απαιτούν από τις κυβερνήσεις τους να αναλάβουν άμεση δράση για την αναχαίτιση της κλιματικής κρίσης και την υιοθέτηση πολιτικών που θα διατηρήσουν την πλανητική θερμοκρασία στα πιο βιώσιμα επίπεδα του $+1,5^{\circ}\text{C}$.

Όλα άλλωστε ξεκίνησαν από την Γκρέτα, που απέδειξε ότι κάθε φωνή πρέπει και μπορεί να ακουστεί. Το ημερολόγιο έδειχνε 20 Αυγούστου του 2018. Η Σουηδία υπέφερε από τον καύσωνα έπειτα από μια σειρά καταστροφικών δασικών πυρκαγιών. Καταγράφονταν θερμοκρασίες-ρεκόρ για τη Βόρεια Ευρώπη. Το

γεγονός απασχόλησε έντονα μια μαθήτρια που προσπάθησε να πείσει τους συμμαθητές της ότι πρέπει να κάνουν όλοι μαζί κάτι για αυτό. Κανένας δεν συμμερίστηκε τις ανησυχίες της, ούτε καν οι γονείς της. Και τότε αποφάσισε να προχωρήσει μόνη της. Προκήρυξε «**σχολική απεργία για το κλίμα**», δεν πήγε σχολείο, κάθισε με το πανό διαμαρτυρίας της έξω από το σουηδικό κοινοβούλιο και έτσι απλά ξεκίνησε ένα παγκόσμιο κίνημα διαμαρτυρίας κατά της κλιματικής αλλαγής, το **#FridaysforFuture**.

Η **Διεθνής Αμνηστία** τίμησε τη μικρή ακτιβίστρια από τη Σουηδία με το **Βραβείο Πρεσβευτών Συνείδησης για το 2019**. Όπως δήλωσε η ίδια κατά την τελετή βράβειυσής της από τον γενικό γραμματέα της Διεθνούς Αμνηστίας Kumi Naidoo: «Εμείς, που όλοι και όλες μαζί είμαστε το κίνημα Fridays for Future, αγωνιζόμαστε για τις ζωές μας. Αλλά όχι μόνο αυτό, αγωνιζόμαστε επίσης για τα μελλοντικά παιδιά και εγγόνια μας, για τις μελλοντικές γενιές, για κάθε ένα ζωντανό ον στη Γη, της οποίας τη βιόσφαιρα μοιραζόμαστε, της οποίας τη βιόσφαιρα κλέβουμε, της οποίας τη βιόσφαιρα καταστρέφουμε. Αγωνιζόμαστε για όλους και όλες». Ταυτόχρονα δεν παρέλειψε να επισημάνει τη σημασία της κοινωνικής δράσης λέγοντας ότι «ο **ακτιβισμός λειτουργεί**. Άρα, αυτό που σας λέω να κάνετε τώρα, είναι να δράσετε. Γιατί κανείς και καμία δεν είναι τόσο μικρός ώστε να μην κάνει τη διαφορά. Σας παροτρύνω όλους να συμμετάσχετε στις παγκόσμιες κλιματικές απεργίες στις 20 και 27 Σεπτεμβρίου». Αξίζει να σημειωθεί ότι η Τούνμπεργκ **είναι υποψήφια και για το Νόμπελ Ειρήνης**.

**Το άρθρο δημοσιεύτηκε στο TVXS στις 19.9.2019*

Παγκόσμια ημέρα κατά της Κλιματικής Αλλαγής Κινητοποιήσεις μαθητών και μαθητριών στην Αθήνα

Πραγματοποιήθηκε την Παρασκευή 20 Σεπτεμβρίου 2019 η μεγαλύτερη διαδήλωση παγκοσμίως για το κλίμα με σκοπό επείγουσες δράσεις για να αναστραφεί η καταστροφική Κλιματική Αλλαγή. Επίκεντρο της παγκόσμιας κινητοποίησης ήταν το μαθητικό περιβαλλοντικό κίνημα Fridays For Future της Γκρέτα Τούνμπεργκ, το οποίο διοργανώνει δράσεις από 20 έως και 27 Σεπτεμβρίου σε 186 χώρες-μέλη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών κατά τις κλιματικής αλλαγής. Οι δράσεις αυτές γίνονται στο πλαίσιο της Παγκόσμιας

Μαθητική πορεία για το περιβάλλον -
Παρασκευή 15 Μαρτίου, στις 12 μ.
Σύνταγμα (elaliberta.gr)

Πορεία για την κλιματική αλλαγή στο κέντρο της Αθήνας (ΣΚΑΐ)

ας Εβδομάδας Κλιματικής Δικαιοσύνης (Climate Justice Week) με στόχο να ασκήσουν πιέσεις στις κυβερνήσεις προκειμένου να λάβουν μέτρα για την αποτροπή της κλιματικής καταστροφής και να αναπτύξουν την περιβαλλοντική συνείδηση των ανθρώπων. Οι διαδηλώσεις έγιναν στις μεγαλύτερες πόλεις του κόσμου. Συνολικά συμμετείχαν 2.993 πόλεις σε 162 χώρες σε 7 ηπείρους.

Στην Αθήνα μαθητές και μαθήτριες συγκεντρώθηκαν στην πλατεία Συντάγματος και πραγματοποίησαν πορεία προς το Μοναστηράκι. Υπήρχε πάθος και βαθιά γνώση της ανάγκης να ληφθούν τώρα μέτρα για να αντιμετωπιστεί η επικείμενη κλιματική καταστροφή.

Ιδρύθηκε

Πρωτοβουλία ενάντια στην περιβαλλοντική καταστροφή και την κλιματική αλλαγή στην Αθήνα

Το Σάββατο 31/8/2019 πραγματοποιήθηκε στον πολυχώρο «Ρομάντσο» πλατιά σύσκεψη στην οποία συμμετείχαν δεκάδες αγωνιστές και αγωνίστριες από πολλές περιβαλλοντικές κινήσεις και πρωτοβουλίες από όλη τη χώρα, συνδικαλιστές/στριες, φοιτητές/τριες, μαθητές/τριες, μέλη δημοτικών-περιφερειακών σχημάτων και αριστερών οργανώσεων.

Μετά από μια πλούσια και δημιουργική συζήτηση αποφασίστηκε να συγκροτηθεί η «Πρωτοβουλία ενάντια στην περιβαλλοντική καταστροφή και την κλιματική αλλαγή» με στόχο τη συντονισμένη δράση όλων ενάντια στις κυβερνητικές πολιτικές που καταστρέφουν το περιβάλλον και βάζουν σε κίνδυνο τη ζωή των πολιτών προς όφελος μεγάλων ιδιωτικών επιχειρηματικών συμφερόντων, υποθηκεύοντας το μέλλον και παραβιάζοντας βασικά ανθρώπινα δικαιώματα.

Πρώτος μεγάλος στόχος της Πρωτοβουλίας, η οργάνωση μαζικών κινητοποιήσεων και στην Ελλάδα στις 20 Σεπτέμβρη, ημέρα που σε δεκάδες χώρες και εκατοντάδες πόλεις σε όλο τον

κόσμο θα υπάρχουν διαδηλώσεις και απεργίες για τη σωτηρία του πλανήτη. Στην Αθήνα η διαδήλωση προγραμματίστηκε για τις 20/9, στις 6 μ.μ., στο Σύνταγμα, ενώ αντίστοιχες διαδηλώσεις έγιναν και σε άλλες πόλεις.

Συμφωνήθηκε επιπλέον η προσπάθεια συντονισμού για όλες τις μάχες που είναι ανοιχτές: ενάντια στις εξορύξεις από την Ήπειρο μέχρι την Κρήτη, ενάντια στην ιδιωτικοποίηση και καταστροφή ελεύθερων χώρων και πάρκων (π.χ. Ελληνικό, Γουδή, Πεδίον Άρεως), ακτών και λιμανιών (π.χ. Πειραιάς, Ραφήνα), ενάντια στην επέκταση των ΧΥΤΑ και την καύση σκουπιδιών (π.χ. Φυλή, Λευκίμμη, Βόλος), ενάντια στην καταστροφή ρεμάτων και την αποψίλωση δασών για τοποθετήσεις ανεμογεννητριών στην ορεινή Ελλάδα (π.χ. Άγραφα) κ.λπ.

Συγκέντρωση στο Σύνταγμα και διαδήλωση στις 20 Σεπτέμβρη 2019

διοργάνωση / κάλεσμα

*«Πρωτοβουλία ενάντια στην περιβαλλοντική καταστροφή
και την κλιματική αλλαγή»*

Όπως αναφέρει η προκήρυξη της Πρωτοβουλίας: «Την Παρασκευή 20 Σεπτέμβρη παίρνουμε μέρος στην παγκόσμια κινητοποίηση για να σταματήσουμε την περιβαλλοντική καταστροφή και να απαιτήσουμε άμεσες λύσεις για τη σωτηρία του πλανήτη από την κλιματική αλλαγή. Είμαστε αλληλέγγυοι με τα εκατομμύρια πολιτών και πρώτα απ' όλα των νέων και των μαθητών/τριών, που θα διαδηλώνουν και θα απεργούν την ίδια μέρα σε δεκάδες χώρες και εκατοντάδες πόλεις σε όλο τον κόσμο. Το διεθνές κίνημα συντονίζεται και κλιμακώνει τις δράσεις του εν όψει και της συνόδου του ΟΗΕ για το κλίμα, στις 23/9, και δηλώνει αποφασιστικά «αλλάξτε το σύστημα, όχι το κλίμα»!

Ενώνουμε τη φωνή μας με όσους και όσες κινητοποιούνται παγκόσμια!

Οι βασικές αιτίες υπερθέρμανσης του πλανήτη είναι γνωστές και καταγεγραμμένες από τις αρμόδιες επιτροπές του ΟΗΕ, τη διεθνή επιστημονική κοινότητα, αλλά και τα κινήματα και την κοινωνία των πολιτών. Αφορούν τη χρήση των ορυκτών καυσίμων,

Πορεία μαθητών στο κέντρο της Αθήνας για την κλιματική αλλαγή (XrimaOnline.gr)

την υπερχειλίζουσα αστικοποίηση, την αποψίλωση των δασών, τη διαχείριση των απορριμμάτων, την ανεξέλεγκτη ρύπανση των θαλασσών, την αλλαγή των διατροφικών συνθηκών. Πολύ πρόσφατα ζήσαμε τις πυρκαγιές τεραστίων διαστάσεων στον Αμαζόνιο και τη Σιβηρία, το λιώσιμο των πάγων στην Ανταρκτική, τη μόλυνση από τη διαρροή αργού πετρελαίου στα ανοιχτά της Χιλής. Όλα αυτά καταστρέφουν τις βάσεις επιβίωσης εκατομμυρίων πληθυσμών και τη βιοποικιλότητα στον πλανήτη, ο οποίος θα καταστεί αβίωτος αν δεν αναληφθούν επείγοντως δραστικές περιβαλλοντικές πολιτικές.

Βγαίνουμε στους δρόμους την παγκόσμια ημέρα δράσης στην Αθήνα και πανελλαδικά ενάντια στις πολιτικές των κυβερνήσεων και την ανεξέλεγκτη κερδοσκοπία των μεγάλων ιδιωτικών συμφερόντων που ευθύνονται για τις καταστροφές. Για να συνεχίσουμε τους αγώνες που έχουν ήδη ξεκινήσει συνδέοντας άμεσα τα αιτήματά τους με την περιβαλλοντική καταστροφή και την κλιματική αλλαγή.

• Όχι στις εξορύξεις. Από την Ήπειρο και το Ιόνιο μέχρι την Κρήτη και από τις Σκουριές και το Αιγαίο μέχρι την Κύπρο. Για να προστατεύσουμε το περιβάλλον από τα πολυεθνικά μεγαθήρια των υδρογονανθράκων και του χρυσού – και την ειρήνη από τις πολεμικές εξορμήσεις των κυβερνήσεων για τον έλεγχο των κοιτασμάτων.

- Όχι στη λεηλασία των ελεύθερων χώρων. Από το Ελληνικό και το Γουδή μέχρι το Πεδίον του Άρεως και εκατοντάδες ακόμα πάρκα, δασικές εκτάσεις, παραλίες κ.λπ. που κινδυνεύουν από τα καταστροφικά επενδυτικά συμφέροντα.
- Όχι στις ιδιωτικοποιήσεις του νερού, των ΔΕΗ-ΕΛΠΕ-ΔΕΣΦΑ, των συγκοινωνιών. Νερό, ρεύμα, μεταφορές είναι δημόσια αγαθά που μπορούν να συμβάλουν με την ορθή τους διαχείριση στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.
- Όχι στην καταστροφή των ρεμάτων, την τσιμεντοποίηση και την καταστροφή των οικοσυστημάτων τους.
- Όχι στο ξεπούλημα των λιμανιών, στα θηριώδη έργα λιμενικών εγκαταστάσεων, όπως αυτά σε Πειραιά, Κερατσίνι και Ραφήνα που καταστρέφουν το περιβάλλον και τη ζωή των ανθρώπων.
- Να κλείσουν παντού οι χωματερές, όχι νέοι ΧΥΤΑ, όχι στην καύση σκουπιδιών – από τη Φυλή και το Γραμματικό μέχρι τη Λευκίμμη και τον Βόλο.
- Να σώσουμε τα δάση από τα συμφέροντα των κατασκευαστικών και της εγκατάστασης ΒΑΠΕ (βιομηχανικής κλίμακας ανεμογεννήτριες) στο όνομα της «πράσινης ανάπτυξης». Διεκδικούμε σχέδιο πρόληψης πυρκαγιών, δασοπυρόσβεσης και δασοπροστασίας με αύξηση της χρηματοδότησης και μόνιμες προσλήψεις του απαραίτητου προσωπικού. Να καταργηθούν οι δασοκτόνοι νόμοι αποχαρκτηρισμού δασικών εκτάσεων.
- Δημόσιος, κοινωνικός έλεγχος στη διαχείριση των απορριμμάτων και την ανακύκλωση. Αλλά και συνολικά, στην αξιοποίηση των δυνατοτήτων για προγραμματισμένη ανάπτυξη ανανεώσιμων

πηγών ενέργειας με κέντρο τις ανάγκες του περιβάλλοντος και των ανθρώπων.

Συγκροτούμε την «Πρωτοβουλία ενάντια στην περιβαλλοντική καταστροφή και την κλιματική αλλαγή» με στόχο τη μαχητική ενωτική δράση και τη μαζική συμμετοχή σ' αυτήν όχι μόνο περιβαλλοντικών κινήσεων αλλά και συνδικαλιστικών οργανώσεων, μαθητών/τριών, φοιτητών/τριών, τοπικών συλλόγων, δημοτικών-περιφερειακών σχημάτων, ακτιβιστών/τριών και ενεργών πολιτών».

Κινητοποιήσεις για περιβαλλοντικά θέματα στην Αθήνα

Συγκέντρωση στην Αθήνα ενάντια στο περιβαλλοντικό έγκλημα (left.gr)

Συγκέντρωση διαμαρτυρίας στο Σύνταγμα ενάντια στο αντι-Περιβαλλοντικό Νομοσχέδιο, 5.5.2020

Πηφίστηκε στις 5 Μαΐου 2020, εν μέσω αντιδράσεων και μαζικών κινητοποιήσεων στο Σύνταγμα, το αντι-περιβαλλοντικό νομοσχέδιο. Σύσσωμη η δημοκρατική αντιπολίτευση ζήτησε την απόσυρση του νομοσχεδίου –ο ΣΥΡΙΖΑ αποχώρησε– το οποίο στήριζαν ο ΣΕΒ και άλλες μεγάλες επιχειρηματικές οργανώσεις.

Πορεία στην Αθήνα για την Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος (Athens Voice)

Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος, 5 Ιουνίου 2020

Μαζική ήταν η παρουσία των περιβαλλοντικών κινημάτων και οργανώσεων, που δραστηριοποιούνται δημιουργικά και μαζικά στην Αττική σε πολλά επιμέρους θέματα, για την κοινή συνάντηση την Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος στο Σύνταγμα.

Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος: συγκέντρωση διαμαρτυρίας στο Σύνταγμα

Συγκέντρωση για το περιβάλλον στο Σύνταγμα (slpress.gr)

Συγκέντρωση καλλιτεχνών στο Σύνταγμα: με μάσκες και αποστάσεις ασφαλείας (iefimerida.gr)

ΤΙΜΗ ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ 5.6.2021: 3,90€

ISBN 978-618-5334-70-3

9 786185 334703 >

 Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ